

Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum

door Leo De Ren

Openbaar Kunstbezit
in Vlaanderen
drieëndertigste jaargang
april/mei/juni 1995
nr. 2
driemaandelijks tijdschrift
voor inwijding in
de beeldende kunsten
door reproducties, teksten
en radiuitzendingen
onder auspiciën van
de Vlaamse provincies
en i.s.m. de BRTN
Afgiftekantoor: Tielt

De oostvleugel

Gezicht op de oostgevel van het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum

Algemene informatie

Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum
Hooftvonderlei 160
2100 Antwerpen-Deurne
Tel.: 03/360.52.52
Fax : 03/360.52.53

Open: van dinsdag tot en met zondag 10-17.30u
Gesloten: op maandag, 1 en 2 januari en 25 en 26 december

Museuminfo

Tel.: 03/360.52.50

Bibliotheek

Open: van dinsdag tot en met vrijdag 10-17u en op de eerste zaterdag van de maand 10-17u
Gesloten: op maandag en van 25 december tot en met 2 januari

Bibliotheekinfo

Tel.: 03/360.52.40

Bereikbaarheid

Auto: parking in de Cornelissenlaan en op wandelafstand in de Wouter Haecklaan en het Provinciaal Domein Rivierenhof
Openbaar vervoer:
bus 18 (Collegelaan),
33 (Sterckshof),
41 (Cogelsplein),
42 (Waterbaan) en
tram 10 (Cogelsplein),
24 (Waterbaan)

Herkomst van de illustraties

Fotodienst Provinciale Musea Antwerpen, J. Sonck en G. Voet: blz. 44, 45, 46 (boven), 47, 48, 49, 50-51, 52 (onder), 54-55, 58, 60, 61 (onder), 62, 63, 65, 66 (onder), 67, 68 (boven), 68 (onder), 69, 70, 72 (onder) 72-73, 73 (onder), 74 (onder), 75, 76, 77 (boven), 77 (onder), 78-79, 80-81, 82, 84
National Gallery Londen: blz. 43
Joris Luyten: blz. 41, 42, 52 (boven), 52 (midden), 53, 54 (boven), 54 (midden), 54 (onder), 56, 57, 59 (boven), 59 (onder), 61 (boven), 64, 64-65, 66 (boven), 71 (links), 71 (rechts), 72 (boven), 74 (boven)

Vormgeving

Rob Buytaert
Annemie Vandezande

Correctie

Hans Devisscher

Eindredactie en productie

Rudy Vercruysse
Marc Devos
Geert Verstaen

Druk

Die Keure, Brugge

Opbergband

De Vooght b.v., Montfoort

De fotograaf voor dit nummer werd vervaardigd door

Kortrijksesteenweg 1142A
9051 Sint-Denijs-Westrem
09/220.40.40

Copyright OKV

Niets uit deze uitgave mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Het kasteel Sterckshof	blz. 43
Het Sterckshofmuseum	blz. 46
Museum voor Vlaamse Beschaving en Openluchtmuseum	blz. 46
Museum voor Kunstambachten	blz. 48
Zilvercentrum	blz. 51
De zilvercollectie	blz. 56
Een nieuw elan, een ander museum	blz. 81

Auteursidentificatie

Leo De Ren studeerde kunstgeschiedenis aan de Katholieke Universiteit Leuven. Hij is conservator van het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum en vice-voorzitter van de Academie voor de Geschiedenis van de Edelsmedekunst in België.

Lid van de Unie van de Uitgevers van de Periodieke Pers

Het kasteel Sterckshof

Langs de autosnelweg Antwerpen-Luik, vlakbij de aansluiting met de ring rond Antwerpen, ligt temidden van het Provinciaal Domein Rivierenhof het kasteel Sterckshof, waarin nu het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum is ondergebracht. Het Sterckshof is eigenlijk geen kasteel, het is een fenomeen, een historische reconstructie, opgetrokken in een neotraditionele bak- en zandsteenarchitectuur die zo tot de verbeelding spreekt, dat eenieder meent dat het gebouw er beslist sinds mensenheugenis staat, al hebben wellicht hoogbejaarde buurtbewoners het kasteel nog weten optrekken.

Voor de 13de eeuw bevond zich op de plaats van het huidige museum een versterkte hoeve, omringd door een gracht. Deze schanshoeve, die de *Hootvonder* of *Hooftvunder* werd genoemd, diende wellicht ter versteviging van een nabijgelegen houten brug (*v[l]onder*) over de Grote Schijnrivier. De hoeve groeide uit tot een versterkt landgoed dat herhaaldelijk van eigenaar wisselde. De vroegste bij naam gekende bewoner is het riddergeslacht van Deurne, met name

Gijsbrecht van Deurne en zijn voorzaten.

Jan van Deurne schonk in 1354 aan het Antwerpse Sint-Elisabethgasthuis een stuk land, gelegen tussen de kerk van Deurne en de woning van Hooftvunder. Jacob van der Boven, rentmeester van de vicarissen en koralen van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, stelde er op 1 april 1488 zijn testament op. De families van der Elst, de Coninck (alias de Meyer), Willem de Cuypere en de familie Vledinckx-van Merende woonden eveneens *Ter Hoefvonderen*. Koopman Gerard Sterck (†1564), die later ridder en geheim raadsman van keizer Karel V werd, verwierf de versterkte hoeve in 1526.

Hij verbouwde het kasteel, dat voortaan het Sterckshof heette, in renaissance-stijl. Zijn buitengoed, dat nadien eigendom was van zijn tweede vrouw Josina van Dale, bleef niet van plundering en schade gevrijwaard. In 1542 viel het Sterckshof reeds ten prooi aan de bende van Maarten van Rossem en tijdens de godsdienstoorlogen werd het in 1567 zwaar beschadigd. Na het overlijden van Josine van Dale in 1580 kwam het Sterckshof in het bezit van de familie

**David Teniers de Jonge
(1610–1690)**

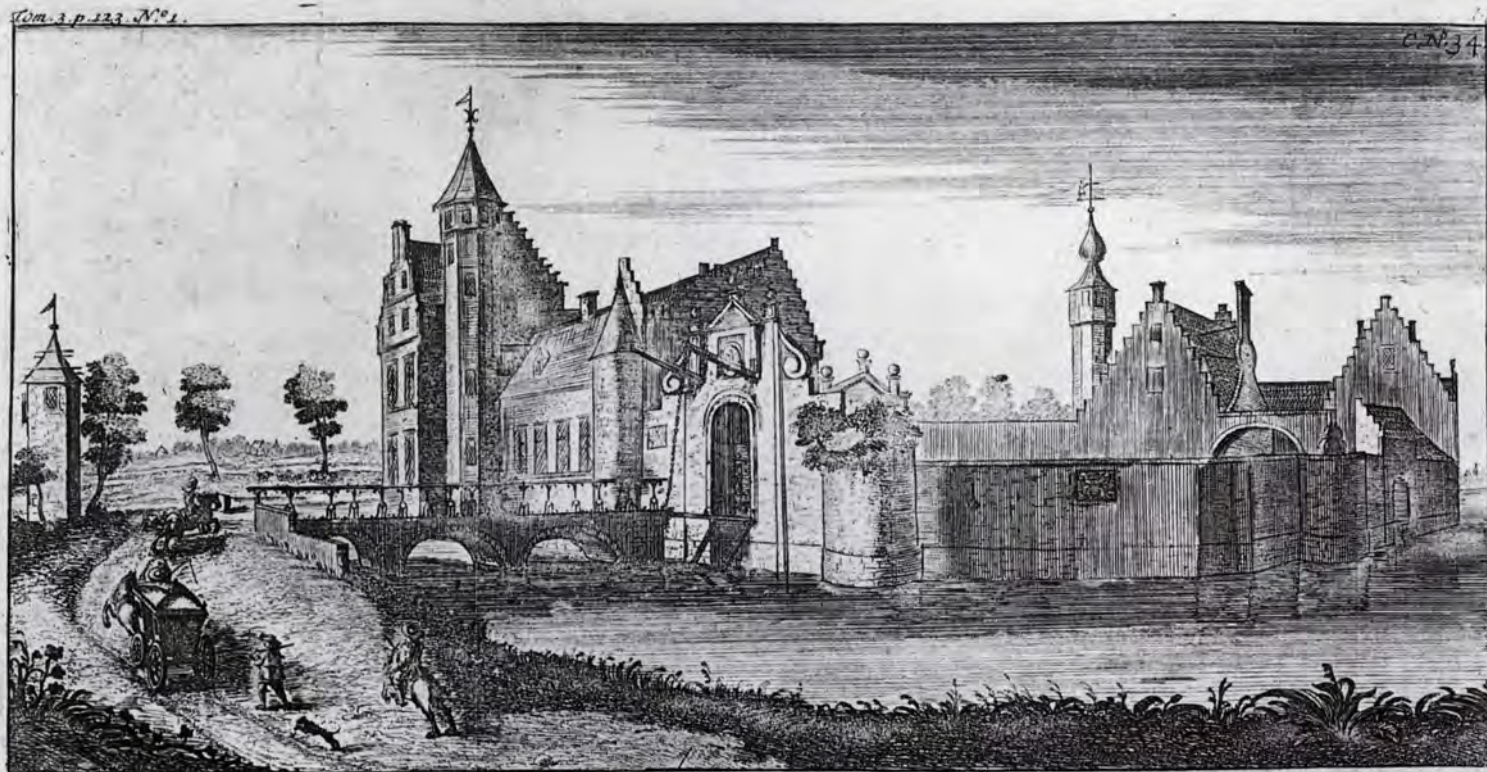
**Gezicht op de tuinzijde van
het Sterckhofkasteel met
op de voorgrond de
eigenaar Jacob Edelheer en
zijn vrouw Isabella van
Lemens**

ca. 1650

London, National Gallery

Hooftvinder.

de Berghes. Tijdens het beleg van Antwerpen in 1585 werd het gebombardeerd en onder leiding van Alexander Farnese door de Staatsen stormenderhand ingenomen. Een tijd lang werd het bezet door Franse huurlingen. Op 28 februari 1614 verkocht Godfried de Berghes het *Hoff van Hootfunder* aan stadsaalmoezenier Chrysostomos Scholiers. Daarna werd het de trotse eigendom van Jacob Edelheer. Samen met zijn vrouw Elisabeth van Lemens is hij afgebeeld op het doek dat David Teniers omstreeks 1650 van de tuinzijde van het Sterckshof penseelde en dat zich nu in de National Gallery te Londen bevindt. De kasteeltorens prijken ook op de achtergrond van de portretgravure die Philip Fruytiers van Jacob Edelheer stak. Van de familie van Lem(m)ens kwam het Sterckshof in het bezit van de Antwerpse handelaar Huibrecht Moortgat en priester Jacob Guyot, die respectievelijk het goed voor één vierde en drie vierde in eigendom hadden. Zij verkochten het Sterckshof in 1693 aan de jezuïeten van Lier, die reeds het tegenovergelegen domein Rivierenhof als buitengoed hadden. De akte werd verleden in 1694 en de koop in 1705 afbetaald. De jezuïeten verhuurden het Sterckshof in 1734 aan F.J. de Baillet, die het als hoeve exploiteerde. In 1745 dienden zij een verzoekschrift in om de restanten van het eens zo mooie kasteel te mogen slopen. Het Sterckshof was verkommerd en gewelven en fundamenteën waren ingestort. De vervallen *groote huysinghe* werd kort nadien afgebroken en de *cleyne huysinghe* bij de pachthoeve gevoegd. Na de opheffing van deze orde in 1773, werd eerst op 7 augustus 1776 de inboedel van het Sterckshof op de Vrijdagmarkt te Antwerpen geveild en vervolgens werden op 17 juli 1778 ook het gebouw zelf en de bijhorende landerijen

openbaar verkocht. Het Sterckshof werd toegewezen aan bankier J.B. Cogels die het samenvoegde met het eveneens door hem verworven domein *Ter Rivieren*. Het geheel kwam nadien in handen van de familie Bosschaert, die het Rivierenhof met het Sterckshof en de tegenoverliggende neerhoeve, de zogenaamde *Sterckshoeve*, aan de provincie verkocht voor 5.050.000 fr. De provincieraad gaf op 6 juni 1921 zijn goedkeuring voor de aankoop en de bestemming tot openbaar park, al waren er bij de stemming evenveel voor- als tegenstanders. Gouverneur baron Gaston van de Werve de Schilde liet echter de stemming ten gunste van de aankoop uitvallen. Vooral griffier J. Schobbens en gedeputeerde Arseen Kennes, die in de jaren dertig een determinerende cultuurpolitiek in de provincie voerde, hadden zich voor de aankoop ingespannen. Van het Sterckshof stonden toen enkel nog een voorbouw van één verdieping met toren, de ingangspoort en achteraan wat gammele bijgebouwen overeind. De provincie deed de nodige opruimingswerken en voerde enkele herstellingen uit.

Le Roy Het Sterckshof

1678
Kopergravure
Antwerpen, *Notitia
Marchionatus...Antverpiensis*

Bij de Hooftvinder (= hoofbrug) over de Grote Schijnrivier bevond zich reeds voor de 13de eeuw een hoeve. Deze schans groeide uit tot een versterkt landgoed. Koopman Gerard Sterck (†1564) verbouwde het naar hem genoemde kasteel in renaissancestijl.

Het Sterckshof geraakte meer en meer in verval. Van het oorspronkelijke kasteel stond in de jaren twintig enkel nog de poort, een deel van de voorbouw en de schuur overeind.

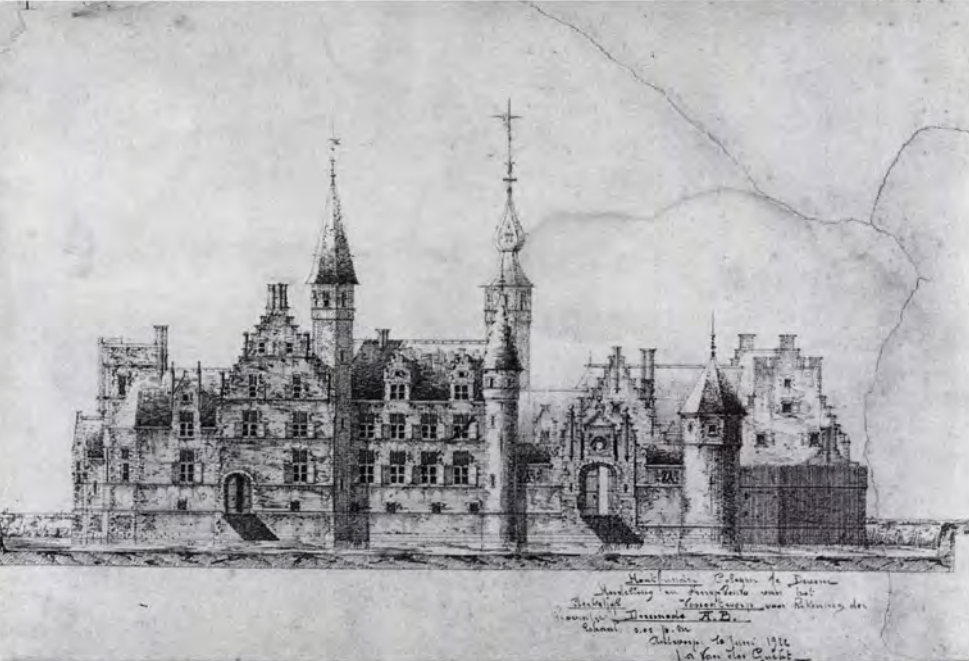
Het Sterckshofmuseum

Museum voor Vlaamsche Beschaving en Openluchtmuseum

Na een geschil tussen de Antwerpse burgemeester Kamiel Huysmans en de Beheerscommissie van de Musea Steen en Vleeshuis, zochten enkele commissieleden een andere mogelijkheid om hun oudheidkundig onderzoek en hun verzamelactiviteit verder te zetten. In 1934 werd de *Vereeniging Museum voor Vlaamsche Beschaving en Openluchtmuseum* opgericht, waarvan de statuten op 20 mei 1935 in het Staatsblad verschenen. Een goede maand later werd met het provinciebestuur een overeenkomst gesloten over het gebruik van het Sterckshof, dat op 21 mei 1938 aan de vereniging werd overgedragen en meteen voor het publiek werd opengesteld. Conservator werd Joseph de Beer (1887–1953), die in 1931 lid geworden was van de bovenvermelde Beheerscommissie. Hij stelde voor om zijn collecties munten, wapens en archeologische vondsten aan het museum te schenken. De Beer wenste geen bezoldiging in ruil voor een levenslange aanstelling en gratis woonst op het kasteel voor hem en zijn nicht, verpleegster Maria de Beer.

Nadat de vereniging begin 1937 op zijn voorstel was ingegaan, nam Joseph de Beer in 1938 zijn intrek op het Sterckshof, dat hij naar het voorbeeld van Skansen en Arnhem wilde uitbouwen tot een openluchtmuseum over het dagelijks leven uit het verleden en de volkscultuur van de Vlamingen. In afwachting van de realisatie van het openluchtmuseum stouwde hij het kasteel van de kelders tot de zolders vol met heterogene archeologische, natuurhistorische, volkskundige en kunstambachtelijke collecties; meer dan er ooit konden worden tentoongesteld, wat ook na zijn dood nog decennialang een duidelijk museumprofiel en -beleid bemoeilijkte. Er was een herberg, het *Kelderke Gods* genaamd, een bollenwinkel, een pijpen- en tabakswinkel, een drukkerij en boekbinderij, een apotheek, de schutterszaal, de Albrecht-en-Isabellazaal en de Keizer-Karelzaal. In de bovenruimte van de oude schuur, die nu als tentoonstellingszaal dienst doet, was een *Poesje* of poppentheater ondergebracht. Het plan om een brouwerij *Sterckshof* te installeren op de plaats waar zich een voormalige brouwerij had bevonden werd uiteindelijk niet gerealiseerd.

Conservator de Beer was een bijzonder bedrijvig en veelzijdig man. Niet alleen organiseerde hij bijna jaarlijks één of meerdere tentoonstellingen, tijdens de Tweede Wereldoorlog leidde hij de weerstandsafdeling *Les Clochards* en drukte hij in het Sterckshof de verzetskrant *Les Trois Petits Drapeaux*. Hij verstopte Britse piloten, joden en gezochte personen in verborgen ruimten en dat terwijl er een garnizoen van ongeveer tweehonderd Duitse soldaten in het kasteel was ingekwartierd. Toen de Duitsers in 1942 de inlevering van alle non-ferrometalen

J.A. van der Gucht

Aan de hand van iconografisch materiaal en op basis van de grondvesten en bouwresten, die tijdens de opruimingswerken werden teruggevonden, tekende architect J.A. van der Gucht in 1922 de plannen voor een tot de verbeelding sprekende reconstructie.

Reeds in 1922 tekende architect J.A. Van der Gucht de plannen voor de wederopbouw. Aan de hand van weergevonden grondvesten en iconografisch materiaal verrees in de jaren dertig een tot de verbeelding sprekende reconstructie. Nadat de gemeente Deurne in 1926 niet was ingegaan op het voorstel van de gouverneur om in het kasteel het gemeentehuis onder te brengen, overtuigden de griffier en gedeputeerde Kennes de provincieraad van het nut van de wederopbouw als tewerkstellingsprogramma. In het kasteel zou de provinciale technische dienst een nieuw onderkomen vinden. Reeds tijdens de werken bleek dat het gebouw hiervoor helemaal niet geschikt was. Ook de idee om er een melkerij te huisvesten kreeg geen bijval. Er moest een andere bestemming worden gevonden.

Maria Aldernaght (1902–1991)

Portret van conservator Joseph de Beer

(1887–1953)

1945

Inv. S90/34

Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

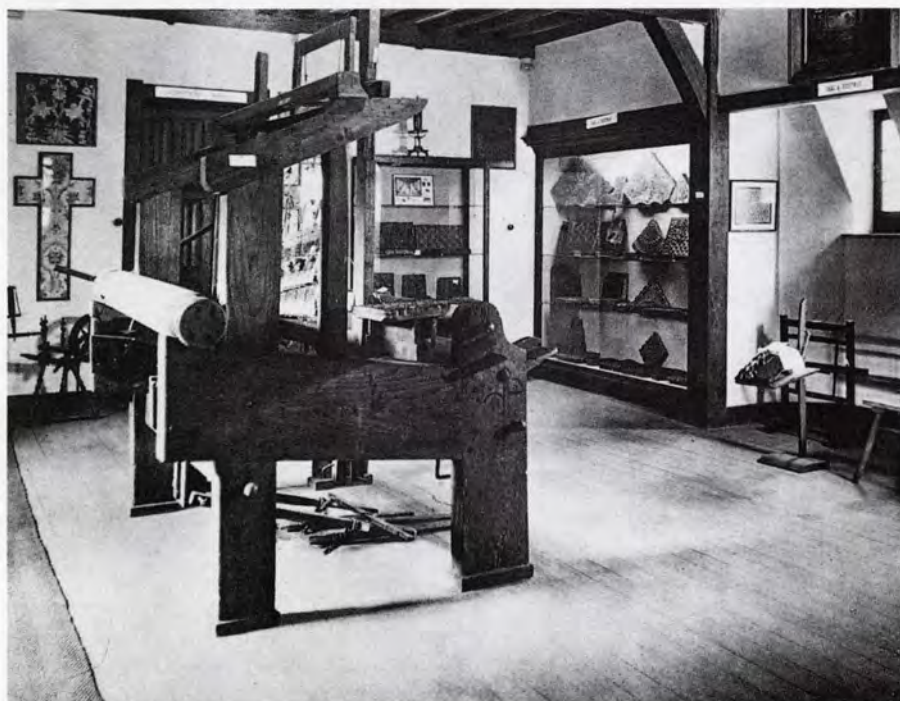
De Beer was de bezieler van het Museum voor Vlaamsche Beschaving, dat van 1938 tot 1953 in het Sterckshof was ondergebracht.

Keizer-Karelzaal (huidige Van-de-Wervezaal) ten tijde van het Museum voor Vlaamse Beschaving en Openluchtmuseum

Katoendrukkerij

Langs moederszijde was conservator de Beer verwant met kantfabrikanten uit Wetteren. Daar haalde hij de eerste kant- en textielverzameling. In 1947–1948 kocht hij een paar duizend textieldrukblokken van het bedrijf Voortman te Gent. De textielcollectie bevindt zich nu in het Provinciaal Textiel- en Kostuummuseum te Oelegem.

Tinzaal

Tijdens de Tweede Wereldoorlog redde de Beer tinnen voorwerpen van insmelting in ruil voor een gelijk gewicht aan non-ferrometalen.

De neerhoeve of Sterckshoeve bevond zich aan de Hooftvunderlei tegenover het Sterckshofkasteel.

In 1945 werd de pas gerestaureerde hoeve door een V-bom vernietigd. Het plan om rond het kasteel en deze hoeve een openluchtmuseum uit te bouwen werd toen opgegeven.

verordenden, bekwam hij de toestemming om cultuurhistorisch belangrijke voorwerpen voor het museum te mogen recupereren in ruil voor een gelijk gewicht aan koper en tin. Vele van de Belgische kerkklokken, die in 1943 werden opgeëist, redde hij door diplomatisch te onderhandelen en een studiedienst op te zetten, die zogenaamd het transport voorbereidde. Hij verkreeg dat enkel klokken gegoten na 1850 zouden worden weggevoerd. Na de oorlog zorgde hij ervoor dat de effectief weggevoerde, maar nog niet vernielde klokken op 3 oktober 1945 uit Duitsland terugkwamen.

Een V-bom die in 1945 insloeg op de reeds gerestaureerde Sterckshoeve en het initiatief van de provincie Limburg om in Bokrijk een openluchtmuseum te openen, noopten tot een herziening van het oorspronkelijke museumconcept. Het Museum voor Vlaamsche Beschaving, dat vanaf 1948 ook door de staat werd betoelaagd, werd in 1951 kortweg omgedoopt tot het Museum Sterckshof. Na het plotse overlijden van de Beer op 7 februari 1953 wachtte de liquidatoren van de vereniging een delicate opdracht om uit te maken welke voorwerpen en kunstwerken aan de vereniging toebehoorden, wat bruikleen van derden en wat de persoonlijke eigendom van de voormalige conservator was en dus nu aan zijn erfgenamen toebehoorde. Zelf had de Beer daarin nooit veel onderscheid gemaakt. De toen doorgevoerde boedelscheiding verklaart, waarom tal van objecten, meubels en schilderijen die nog op oude postkaarten van de museumzalen prijken, zich sedertdien niet meer in de collectie bevinden.

Museum voor Kunstambachten

In 1953 werd het museum door de provincie overgenomen. Piet Baudouin, de eerste provinciale conservator die het Sterckshof van 1954 tot en met 1972 leidde, zorgde voor een heraanpast museaal concept. De klemtoon lag voortaan op de oude en de hedendaagse kunstambachten, wat zowel in het aankoopbeleid als in de tentoonstellingspolitiek tot uiting kwam. Van meet af aan werd geopteerd voor een opstelling die het gebruik van de voorwerpen in de context van een interieur plaatste of de objecten per grondstof of techniek groepeerde. Vooral door de aandacht die aan deze laatste aspecten werd besteed, onderscheidde het Sterckshof zich van de andere musea. Met het aanwezige materiaal konden vrij vlug toonzalen voor tin, koper, munten en penningen, glaswerk, kleding, juwelen en later ook voor religieuze kunst opgesteld worden. Enkele voorheen afgewerkte volkskundige zalen, zoals de slotkeuken, apotheek en volksherberg, bleven voorlopig behouden. Ondertussen werd de stemmige binnenkoer met zuilengaanterij en waterput, waar tot op heden menig bruidspaar zich op de heuglijke dag graag laat fotograferen, verder verfraaid. Onder de gaanderij werden in 1958 de grafzerken ingemetseld, die voorheen op het binnenplein lagen. In 1961 recupereerde men uit de kelders van het Sterckshof de brokstukken van de rood- en witmarmeren gedenksteen van Jeanne de Pret (1684–1764) en haar beide echtgenoten Paul Jacob baron de Cloots (†1725) en Jan Albert van Hove (†1740). Paul Jacob de Cloots kocht in 1722 de heerlijkheid Schilde, die een jaar later tot baronie werd verheven. Het epitaaf is afkomstig uit de kerk van Schilde, waar het na de brand van 1914 werd uitgebroken. Een tijdlang werd het opgeslagen in een bijgebouw van het kasteel van Schilde, waarna het vermoedelijk kort na de Tweede Wereldoorlog in het Sterckshof terechtkwam.

Ook de zalen werden verder aangekleed met gerecupereerd materiaal. In 1957 schonk de heer Willy Friling het 18de-eeuwse, op doek geschilderde plafond uit het voormalige hotel Kums op de Paardenmarkt te Antwerpen, dat onder de zoldering van de huidige Lundenzaal werd aangebracht. Een jaar later werd in de zogenaamde Keizer-Karelzaal de beschilderde houten cassettenzoldering uit het Antwerpse Van-de-Wervehuis geïnstalleerd. Dit gebeurde steeds met de bedoeling om geleidelijk aan verschillende stijlkamers in te richten. Met de eerste expositie *Zilveren Kunstwerken* zette conservator Baudouin, een eminent kenner van de Belgische edelsmeedkunst, in 1955 de toon voor een reeks jaarlijkse tentoonstellingen met degelijke catalogi die telkens één of meerdere kunstambachten in de kijker plaatsten.

In 1956 bracht de Scaldis-expo een overzicht van de Zuid-Nederlandse kunst en cultuur en in 1964 struinde een recordaantal bezoekers door de tentoonstelling *De Gedekte Tafel*, om slechts enkele voorbeelden te noemen. Deze tentoonstellingen vormden meestal de basis voor de aanvulling van de museumverzameling door giften en gerichte aankopen. Opvallend is de verwerving van Antwerps huiszilver, waaronder 17de-eeuwse bekers, een tazza, een kokosnootbeker, een molenbeker, plaketten, een driekraantjeskan en 18de-eeuws tafelsilver; voorwerpen waarvan de koopsom destijds wel menig politicus de wenkbrauwen deed fronsen, maar die in verhouding tot hun huidige marktwaarde stuk voor stuk een goede investering op het juiste ogenblik waren.

Dit beleid en het wetenschappelijk onderzoek van de conservator vestigden de reputatie van het museum bij de verzamelaars, zodanig zelfs dat jonkheer Pierre Lunden in 1975 zijn omvangrijke zilvercollectie aan het Sterckshof naliet. Daarnaast kwamen vanaf 1959 ook de eigentijdse sierkunsten aan bod in de grote toonzaal voor het *Scheppend Ambacht*. Enkele jaren later verhuisden ze naar een kleinere ruimte. Ten slotte werden ze niet meer permanent tentoongesteld. De tijdelijke tentoonstellingen waren keer op keer geslaagde initiatieven, waaruit nieuwe deelcollecties ontstonden. De tentoonstelling *150 jaar fotografie* in 1965 kreeg een zodanige respons dat met de hulp van de firma Gevaert, nu Agfa-Gevaert, een afdeling Foto en Film werd opgericht, die eerst de zolderverdieping en daarna enkele vrijgemaakte toonzalen op de bovenverdieping innam. Hetzelfde gebeurde twee jaar later naar aanleiding van de expositie *Kant vroeger en nu* en in 1968 met de tentoonstelling *Diamant, geschiedenis en techniek*. In 1970 werden zalen geopend, gewijd aan kant en kostuum en aan het 'steentje'.

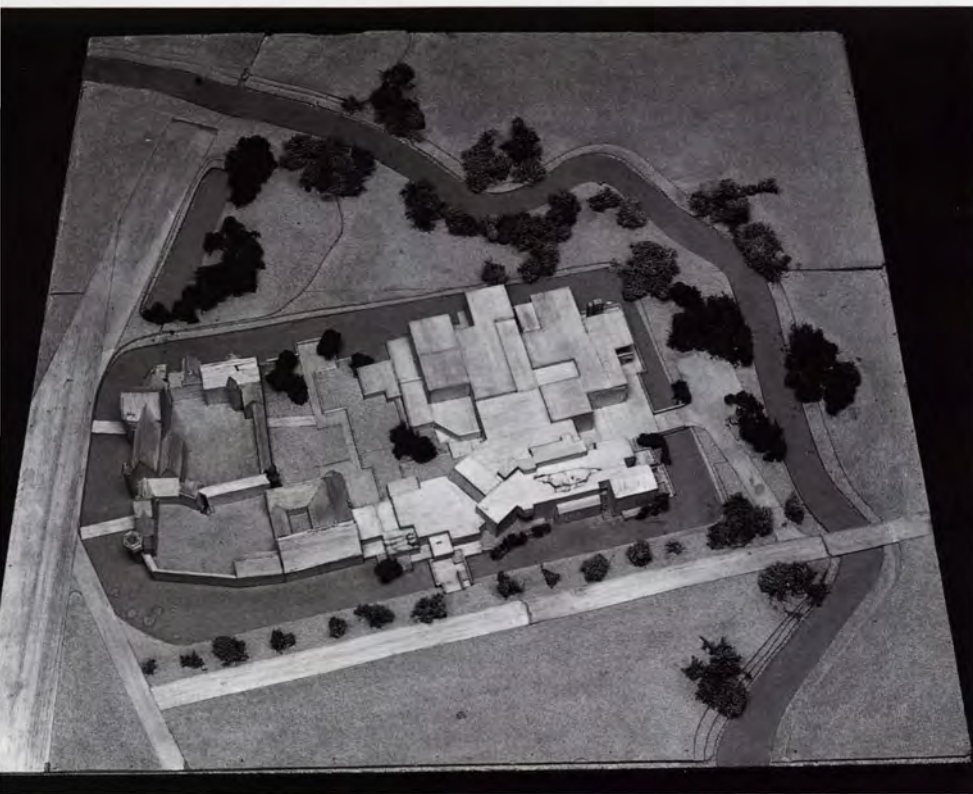
De 17de-eeuwse tafel op de tentoonstelling "De gedekte tafel"

Deze expositie die in 1964 talrijke bezoekers lokte, toonde de evolutie van de tafelcultuur aan de hand van stijlkamers.

Omdat het museum duidelijk te klein werd voor de vele deelverzamelingen werd reeds in de jaren zestig aan een uitbreiding door nieuwbouw gedacht. In 1962–1963 werd een wedstrijd georganiseerd, die echter niet tot een bekroning leidde. Kort daarop werd aan de jonge architect Yves van den Brande (Lier/Meerle) een ontwerp voor het *Kultureel Centrum Sterckshof* gevraagd. Na veel voor en tegen strandde het project in 1966. Begin jaren zeventig tekenden de architecten Georges Baines uit Antwerpen en Paul Goossens uit Brasschaat de plannen voor de bouw van een nieuwe museumvleugel in de achtertuin aan de Cornelissenlaan. Het grootse complex met onthaal- en tentoonstellingsruimten, een bibliotheek, een prenten- en penningkabinet, auditorium, kantoren, fotostudio, werkruimten, reserves, conciërgewoning en garage was naar de toenmalige normen een modelvoorbeeld van moderne museologie. Het lastenboek was klaar in 1972, maar het hele project bleef bij een droom met visie die stuitte op de politieke realiteit.

Maquette van G. Baines en P. Goossens voor de geplande museumuitbreiding in de jaren zeventig. Het project werd nooit uitgevoerd.

Zilvercentrum

Op Zilverzondag 12 juni 1994 opende het vernieuwde Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum zijn deuren voor het publiek. Daarmee werden de hervorming van het voormalige Museum voor Kunstambachten en de renovatiewerken in twintig maanden, volgens tijdschema, gerealiseerd en werd het ongemak van de museumsluiting tot één jaar beperkt. Concreet betekende dit dat op korte termijn een aantal problemen tegelijk werden aangepakt. Vooreerst moest het bijzonder pittoreske, maar naar hedendaagse normen ongerieflijke kasteel een face-lift krijgen om het als museumgebouw beter te laten functioneren. Dit hield onder meer in dat er ten behoeve van de mindervaliden liften moesten komen en alle publieksruimten verwarming kregen, zodat het museum niet langer noodgedwongen gedurende de ganse winter moest worden gesloten. De beveiliging werd herzien en de bekabeling werd gelegd voor het voorziene geïntegreerde computernetwerk ten dienste van de administratie, de bibliotheek, de museum-inventarisatie, het wetenschappelijk onderzoek en de museumbezoeker. Ten tweede moesten de museumzalen worden herdacht in functie van een ruimtelijk en inhoudelijk logisch circuit. Dit was niet evident. Voor de vele kleine kamertjes, de enkele grote zalen, de niveauverschillen en de beperkte circulatiemogelijkheden via de traptorens, moest een werkzaam alternatief worden gevonden dat de oorspronkelijke interne verdeling respecteerde en zo mogelijk terug in ere herstelde. Ten derde werd hiermee samenhangend een nieuwe museumwerking, in casu ook een nieuw aankoop- en tentoonstellingsbeleid, uitgewerkt en het personeelskader aangepast. Tenslotte moest het museum een nieuw imago krijgen als Zilvercentrum.

Aan het architectenbureau D'Hoore-Peeters uit Lier werd een herstructureringsplan voorgelegd met een functionele herindeling van het museum. In de vleugel van het kasteel, die gereserveerd werd voor de administratie, werden gelijkvloers een boekendepot van 800 lopende meter en een leeszaal met zes zitplaatsen ingericht, zodat de unieke boekenverzameling voortaan als een openbare bibliotheek voor sierkunsten ten dienste van het publiek staat. Wat aanvankelijk een reeks handbibliotheekjes ten behoeve van de wetenschappelijke medewerkers was, groeide uit tot een unieke collectie van ruim 23.000 boekbanden, waaronder abonnementen op 110 kunsttijdschriften en veulingscatalogi. In tegenstelling tot het museum blijft de bibliotheek zich specialiseren in de toegepaste kunsten in het algemeen.

Onder conservator Jan Walgrave, die van 1973 tot 1992 de unitaire provinciale musea als conservator leidde, kwamen het hedendaagse kunstambacht en de design meer aan bod, al werden door het inmiddels toegenomen aantal wetenschappelijke medewerkers ook verschillende historische tentoonstellingen opgezet. In het Rubensjaar 1977 trok het publiek in groten getale naar het Sterckshof om er de mode uit Rubens' tijd te bewonderen. De kostuums werden niet alleen getoond, maar ook effectief met een woordje uitleg geshowd. De tentoonstelling *Uit de sacristie*, die in 1985 een overzicht bracht van het textiel en de juwelen uit kerkelijk bezit in de provincie Antwerpen, trok niet alleen een stroom van bezoekers, zij overstroomde ook letterlijk. Het Groot Schijn, dat de vijvers van het park voedt en waarmee de slotgracht in verbinding staat, heeft van in den beginne de opeenvolgende conservators er regelmatig aan herinnerd dat hun museum een waterburcht is, maar in dat jaar trad de rivier wel bijzonder sterk buiten haar oevers. In 1987 werd het gildezilver uit het oud-hertogdom Brabant geëxposeerd.

De jaren zeventig en tachtig werden vooral gekenmerkt door een expansiedrang, waardoor diverse deelcollecties uitgroeiden tot zelfstandige musea. Sommige collecties kregen eerst elders een voorlopig onderkomen. Nadien werden de verzamelingen textiel, fotografie en diamant definitief in eigen museumgebouwen ondergebracht. In 1976 verhuisde de textielcollectie naar het kasteel Vrieselhof in Oelegem, dat in juni 1974 door de provincie werd aangekocht.

Tien jaar later, in 1986, vond het Provinciaal Museum voor Fotografie een onderkomen in het gerenoveerde pakhuis *Vlaanderen* op de Waalse Kaai. Voor het Provinciaal Diamantmuseum werd in 1972 ruimte gevonden in de huidige Koningin Fabiolazaal in de Jezusstraat. In 1988 ging het nieuwe Provinciaal Diamantmuseum open in de Lange Herentalsestraat. Zes jaar eerder, in 1982, verwierf de provincie Antwerpen van de vzw Vrienden van het Verhaerenmuseum het als monument beschermde Veerhuis te Sint-Amands-aan-de-Schelde en de collecties boeken en kunstwerken over de dichter Emile Verhaeren (1855–1916). Tegelijkertijd bleef men uitkijken naar andere lokaties om de diverse deelcollecties, die vaak nog uit de tijd van conservator de Beer stamden, onder te brengen. Met de stadsbesturen van Mechelen en Turnhout werden besprekingen gevoerd over de gezamenlijke inrichting van respectievelijk een Provinciaal Centrum voor Grafiek en een Museum voor Volkskunde, die er uiteindelijk niet kwamen. Ook voor het Sterckshof zelf werd af en toe naar alternatieven gezocht. Uiteindelijk besliste de Bestendigde Deputatie in 1992 om de provinciale musea te herstructureren rond de materies zilver, textiel, diamant en fotografie. Het centrale beheer vanuit het Sterckshofmuseum werd opgeheven en ieder provinciaal museum kreeg een eigen beheerder en een aangepast personeelskader. Het Verhaerenmuseum werd ondergebracht in een stichting. Deze nieuwe beleids optie had op de eerste plaats verstrekken gevolgen voor het Sterckshofmuseum.

Een hoekje van de tentoonstelling "Finland. Kunstambacht en vormgeving" (1976)

Het Museum voor Kunstambachten besteedde ook aandacht aan de hedendaagse sierkunsten.

Nieuwe voetgangersbrug, inkom en cafeteria naar een ontwerp uit 1992–1993 van het architectenbureau D'Hoore-Peeters uit Lier

Vervolgens werd de museumingang verlegd naar de zijdelings van het kasteel gelegen Cornelissenlaan. Deze verplaatsing ontlast enerzijds de verkeersdruk in de Hooftvunderlei en bood anderzijds de mogelijkheid om daar, mits de aanleg van een voetgangersbrug, een nieuwe inkom te bouwen met rechtstreekse toegang tot het museum, de polyvalente tentoonstellingsruimte, de lift, de tuin en de cafeteria annex toiletten en babyroom. Ook aan de kasteelvleugel langs de Hooftvunderlei werd naast de dienstingang een lift gebouwd om het museum, dat enkel wenteltrappen in de torens heeft, helemaal voor mindervaliden toegankelijk te maken. Via het dak van de zuilengaanterij verbindt een gang de technische introductiezalen met de andere kasteelvleugel.

De leeszaal van de bibliotheek bezit ruim 23.000 boeken over sierkunsten en design.

De binnenplaats: het romantische decor waarin pasgehuwend zich tot op heden graag laten vereeuwigen.

De zalen werden in hun oorspronkelijke staat hersteld en doelbewust neutraal wit geschilderd, zodat ze ademruimte geven aan de materialen en kunstwerken, die in contrasterende, zwartgelakte of rustgevende houten vitrines worden tentoongesteld. De oude nisvitrines werden aangepast en herbruikt. Het museumverhaal wordt niet chronologisch, maar logisch in functie van de maatschappelijke relevantie van de materie zilver verteld. Van een staalkaart van het zilveragebruik in het dagelijks leven en de industrie, die 70 % van het totale zilverterbruik voor haar rekening neemt, gaat het via de ontginning, winning en recyclage naar de zilversmidstechnieken. Veel aandacht wordt besteed aan de voorbewerkingen, de bewerking zelf, de afwerking en de versieringstechnieken; dit alles geïllustreerd met oude werkinstrumenten en toepassingen waarvan didactische voorbeelden werden gemaakt op vraag van het museum. Ook het verschil met verzilverde voorwerpen, met pleet, alpaca, gallia, zilverlusterglas en andere zilverkleurige objecten wordt hier aangekaart. De kunstvoorwerpen worden als het ware ontdekt met de parameters van een expertise. Als het object materieel goed is, stelt zich de vraag naar de authenticiteit. Daarom komen in de volgende zalen het stijlbegrip en de zilvermerken, inclusief valse keuren, aan bod. Deze merken geven immers informatie over de herkomst, de maker, de datering en het gebruikte zilveragehalte. De keursystemen verschilden per land, stad of regio en veranderden ook in de loop der tijden. In het Zilvercentrum worden met behulp van bestek enkel de keursystemen voor het huidige grondgebied België uitgelegd, zij het

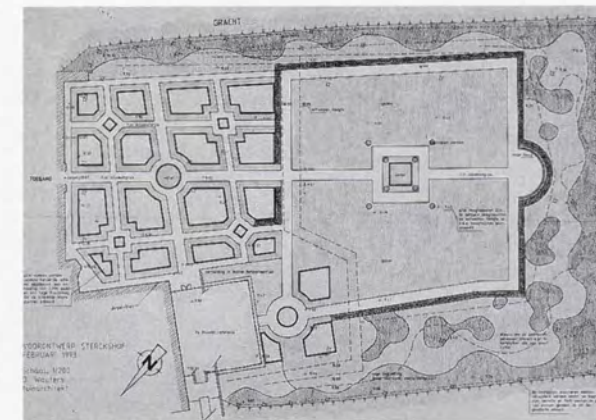

voorlopig nog zeer summier. Op termijn is het wel de bedoeling om niet alleen voorbeelden te hebben van alle centra waar tijdens het Ancien Régime zilver werd gemerkt, maar ook van de kleinere plaatsen, die hun werk in grotere steden ter keuring moesten aanbieden. In de volgende zalen wordt het edelsmeedwerk in zijn context geplaatst. Uit de muren steken de witte polyesterhanden van een hedendaagse edelsmid, die met een typerend voorwerp de inhoud van de zaal duiden: het pronkgerei en de curiosa, het zilver in de diverse religies en de devotie, het zilver in de slaapkamer en de juwelen. Vervolgens daalt de bezoeker af naar de eetkamer, de fumoir met muziek-, schrijf- en rookgerief en komt hij tenslotte via het salon in het legaat Londen, dat niet alleen als een schitterende apotheose de rondgang afsluit, maar tevens een goed beeld geeft van een private zilververzameling.

Valse wanden, een veelvoud aan sokkeltjes en tekstpanelen, die enkel het in zichzelf gekeerde museumverhaal dienen, werden vermeden om kijkkamers te creëren die op de eerste plaats het zilver voor zich laten spreken. In elke zaal wordt het edelsmeedwerk bovendien, hedendaags naast oud, geconfronteerd met gelijkaardige of contextuele

De eerste zalen van de museumrondgang tonen de ontginning, winning en recyclage van zilver en de diverse zilversmidstechnieken.

De nieuwe tuin werd in 1993 ontworpen door tuinarchitect D. Wauters van de dienst Provinciale Domeinen.

Het Zilvercentrum is, zoals de naam reeds zelf aangeeft, meer dan een museum. Het wil door de coördinatie van het wetenschappelijk onderzoek over de edelsmeedkunst in België, de organisatie van tentoonstellingen en de terbeschikkingstelling van een atelier, waarin projectmatig edelsmeedwerk gemaakt of gerestaureerd kan worden, een forum creëren waar het brede publiek, de kenner, de edelsmid, de zilverhandelaar en -industrie elkaar ontmoeten. Het Zilvercentrum moet op termijn ook de moderne Belgische edelsmeedkunst een nieuw elan geven. Het baat immers niet om, zoals Ledegandk schreef, een schat aan juwelen te tonen als de kunst zelve de grond niet meer bewoont. Daarom werd in het museum een stavelij of zilversmidsatelier geïntegreerd, dat projectmatig ter beschikking wordt gesteld van edelsmeden en restaurateurs om hedendaagse creaties te maken of om museumvoorwerpen zo mogelijk ter plaatse te restaureren.

De museumhervorming van het Sterckshof had uiteraard ook gevolgen voor het verzamelbeleid. Enkele restcollecties, die niet in het nieuwe concept pasten, werden aan de eigenaars terugbezorgd of geheel of gedeeltelijk in langdurige bruikleen gegeven aan andere instellingen of musea, waar ze beter kunnen worden getoond of bewaard. Het Sterckshof kreeg in enkele gevallen zilver uit andere museumreserves of van kerken, kloosters en privé-personen ten geschenke of in bruikleen. Voor de aankoop van kunstwerken werd een verzamelbeleidsplan opgesteld. Voor het Ancien Régime wordt enkel Belgisch zilver gekocht, waarbij de klemtoon ligt op het edelsmidscentrum Antwerpen. Gezien de industrialisering van de ateliers en de toenemende commercialisering in de 19de en 20ste eeuw, wordt voor de nieuwste tijd internationaal gekocht. De aankopen gebeuren steeds in functie van de thematische zalen, waarbij de voorkeur uitgaat naar objecten, steden en landen die niet of nauwelijks in de collectie aanwezig zijn.

Tenslotte is het niet onbelangrijk dat het Sterckshofproject ingebed werd in de groene long van het Provinciaal Domein Rivierenhof. Het grasveld achter het museum wordt naar plannen van tuinarchitect Denis Wauters omgetoverd tot een deels formele, deels speelse tuin met buxushaagjes, bloemperken, waterpartijen en leilinden. Tevoren was dit stukje park, dat enkel via de binnenkoer van het kasteel kon worden betreden, zowat letterlijk de achtertuin van het museum. Door de nieuwe museumingang wordt deze groene plek ontsloten. De wandelaar heeft vrije toegang tot de cafetaria en de tuin, waardoor het museum zich beter integreert in het Provinciaal Domein Rivierenhof.

De zilvercollectie

Het museum heeft een rijke en gevarieerde zilvercollectie, waarvan de oudste stukken uit het tweede kwart van de 16de eeuw dateren. De zilveren en gouden penningen niet meegerekend, telt de verzameling ongeveer 450 sier- en gebruiksvoorwerpen. Meer dan de helft zijn kleinere objecten, die vooral door conservator de Beer werden verzameld: gildezilver, juwelen, châtelaines, horlogekettingen, gespen, mantelhaken, hoedespelden, grepen van wandelstokken en paraplu's, handtasjes, geldbeursjes, parfumflesjes, rammelaars, naai- en schrijfgerief, boekbeslag, pijpekoppen en devotionalia. De collectie huis- en kerkzilver kwam tot stand nadat de provincie het museum had overgenomen. Zij is het resultaat van veertig jaar doordacht aankoopbeleid, waarbij de klemtoon lag op de verwerving van kwaliteitsvol Antwerps edelsmeedwerk uit het Ancien Régime. De zilvercollectie werd verder verrijkt door het prestigieuze legaat Lunden in 1975 en het Antwerps zilver van de schenking A. & C. Maesen in 1993–1994. Van de Vrienden van de Provinciale Musea kreeg het Zilvercentrum in 1995 een mooi nieuwjaarsgeschenk: een Nederlandse reiskoffer met damestoiletgerief uit 1919, Art Decozilver van de Brusselse huizen Delheid en Altenloh, Fins zilver uit de jaren vijftig en zestig van Bertel Gardberg en Tapio Wirkkala en een sauskom met valse 18de-eeuwse merken van Oudenaarde, om de opgestarte sectie vervalsingen verder uit te bouwen. Daarnaast kreeg het museum in het verleden – en ontvangt het ook nu nog – regelmatig tal van kleinere, maar daarom niet minder geapprecieerde giften en legaten.

De museale presentatie van al dit zilver stelde echter wel een probleem. Door de verminderde belangstelling voor gebruiks-zilver in de voorbije decennia vanwege de opkomst van inox en duurzame kunststoffen werd zilver dikwijls geassocieerd met vervelende poetsbeurten, een stoffig verleden of onnodige luxe. Vaak is men zich er ook niet meer van bewust hoeveel verschillende en soms ook zeer alledaagse en praktische voorwerpen er in zilver werden of nog steeds worden gemaakt. Door de voorwerpen uit de diverse stijlperiodes in iedere zaal voortdurend met elkaar te confronteren, worden zij telkens weer in de traditie van het zilveragebruik ingeschreven.

Het pronkkabinet is letterlijk een immense kijkkast op de wereld van rijkdom en welstand, waarin zilverwerk, juwelen en kostbaar pronkgerei niet alleen de status van de eigenaar reflecteren, maar in vele gevallen ook een vorm van geldbelegging zijn. De museale opstelling imiteert de kunst- en rariteitenkabinetten van de 16de en 17de eeuw en refereert aan de talrijke schilderijen die met rijkelijk uitgestald vaatwerk allegorisch verwijzen naar de vergankelijkheid. Een Antwerps kunstkabinetje, beschilderd met het verhaal van de Verloren Zoon, wordt omringd door kralen, schelpen, medailles, een

grote koperen schotel, een tinnen Marsschotel, toegeschreven aan Fr. Briot (einde 16de- begin 17de eeuw), albasten, ivoren en allerlei pronkbekers. De vergulde zetting van de Antwerpse kokosnootbeker dateert uit 1543–1544 en is het werk van de Meester met leeuwemuil. De kokosnoot zelf is versierd met drie in vlakrelief gesneden velden waarop putti druiven oogsten, wijn persen en wijn drinken. Een goed voorbeeld van de snakerijen of schertsbekers die in de 16de en het begin van de 17de eeuw erg in trek waren, is de Antwerpse molenbeker van de Meester met zespuntster uit 1603–1604. Een klokbeker doet dienst als voet voor een miniatuurstaakmolen, waarvan men de wieken kan laten draaien door te blazen op het pijpje naast de molentrap. De beker moest geleidigd worden voor de wieken stilvielen. Andere populaire snakerijen, die een spelelement toevoegden aan het drinkgelach, waren de stortebeke, die alleen leeg en ondersteboven kon worden neergezet, de bruiloftsbeker met rinkelbel, waarvan de bruidegom eerst de grote beker en daarna de bruid het daarboven bengelend drinkschaaltje zonder morsen moesten ledigen, en ten slotte het zogenaamde Hansje-in-de-kelder, dat in de Nederlanden in het begin van de 17de eeuw opduikt. Wanneer men de drinkschaal van een 'Hansje' vult, komt uit de bol in het midden van de tazza een putto tevoorschijn. De kijkkast is voorts opgesmukt met een laat 16de-eeuws zilveren reliëfmedaillon dat de smidse van Vulcanus voorstelt, en 17de-eeuwse plaketten waarop de Jacht van Diana, het Parisoordeel, een scène met een karmelietenheilige en de extase van de Heilige Theresia is gedreven. Minder kostbaar, maar evenzeer pronk is de Chinese vaas, die van het einde van de 19de of het begin van de 20ste eeuw dateert. Met dit legaat van Mevr. D. Brouwers uit 1992 heeft het museum nu ook een voorbeeld van het Chinese exportzilver, dat in opdracht van Amerikaanse of Engelse firma's voor de Westerse markt werd gemaakt.

Het pronkkabinet

Het pronkkabinet toont onder meer een Antwerpse kokosnootbeker uit 1543–1544 van de Meester met leeuwemuil (inv. S63/5) en een Antwerpse molenbeker uit 1603–1604 van de Meester met zespuntster (inv. S67/51).

Zilver staat niet enkel voor burgerlijke praal. Uit eerbied voor God of het goddelijke laten de meeste religies hun voorwerpen voor de eredienst uit zilver of goud vervaardigen. De sobere ruimte waarin het religieuze zilver wordt tentoongesteld, sluit aan bij de slotkapel. De glasramen van Marc de Groot (°1910) uit 1957, die de patroonheiligen van de schilders, smeden, leerbewerkers, steenhouwers, wevers en timmerlui ten tonele voeren, werpen een stemmig kleurenspeel op de vitrinekast met de monstransen. Het merendeel van het hier geëxposeerde kerkzilver werd tijdelijk in bruikleen gegeven door kerken, kloosters en andere musea. De eigen, bescheiden museumcollectie kan echter prat gaan op enkele in het oog springende meesterwerkjes. In 1963 werd in de kunsthandel te New York een vergulde zilveren kelk met bijhorende pateen gekocht, afkomstig uit een Franse verzameling. Op het eerste gezicht leken de merken Brussels, maar na een diepgaander onderzoek kwam vast te staan dat dit kerkzilver in het tweede kwart van de 16de eeuw in Valenciennes werd gemaakt. Op de ronde medaillons van de twaalflobbige voet van deze laat-gotische kelk

werden een calvariegroep, de Gregoriusmis en tien heiligen gegraveerd. De pateen met licht verdiept plat is in het midden versierd met een eveneens gegraveerd medaillon waarop het Laatste Avondmaal is weergegeven. Het museum bezit zelf een classicistische ciborie van Eugène de Landtsheer uit Temse (1787), Brugse misampullen van Thomas Lyns sr. (1666–1667?), 19de-eeuwse ampullen op schaal uit Brussel (1832–1868) en een imposante Antwerpse stralenmonstrans van een niet-geïdentificeerd meester (1693). Het aankoopbeleid van de jaren vijftig en zestig, dat het hedendaagse kunstambacht bevorderde, verrijkte de museumcollectie met modern kerkzilver van Victor Kockerols (Antwerpen, 1953–1955), Wim Ibens (Wuustwezel, 1959), Wim Tuyls (Bonheiden, 1959) en Carl de Naeyer (Antwerpen, 1966), dat op treffende wijze de kerkvernieuwing en de tijdsgeest van het Tweede Vaticaanse Concilie illustreert. De voorwerpen voor de Joodse eredienst zijn meestal bruiklenen, al bezit het Zilvercentrum wel een bessamim of kruidentoren uit Duitsland (eind 19de- begin 20ste eeuw) en uit Londen (1922–1923).

De museumkapel

Het religieuze zilver wordt gepresenteerd in de museumkapel. De glasramen van Marc de Groot (°1910) dateren uit 1957.

Chinese pronkbeker ingevoerd door een Engelse of Amerikaanse firma

Einde 19de – begin 20ste eeuw

Zilver

42 x 40 cm, ø 18 cm

Legaat D. Brouwers

Inv. S93/9a-b

Antwerpen. Provinciaal Museum

Sterckshof-Zilvercentrum

Votiefbeeldje van Jacob Theodoor de Bryas (1630–1694)

Einde 17de eeuw

Zilver

3 x 33,3 x 20 cm

Inv. S55/28

Antwerpen, Provinciaal Museum

Sterckshof-Zilvercentrum

Jacob Theodoor de Bryas werd in 1675 aartsbisschop van Kamerrijk.

Victor Kockerols (°1930), Antwerps edelsmid Ciborie

1953

Verzilverd geelkoper

Hoogte 23,5 cm, ø 14,9 cm

Inv. S58/71

Antwerpen, Provinciaal Museum

Sterckshof-Zilvercentrum

Kelk en pateen uit Valenciennes

Tweede helft 16de eeuw

Verguld zilver

Kelk: hoogte 24,5 cm, ø 21 cm

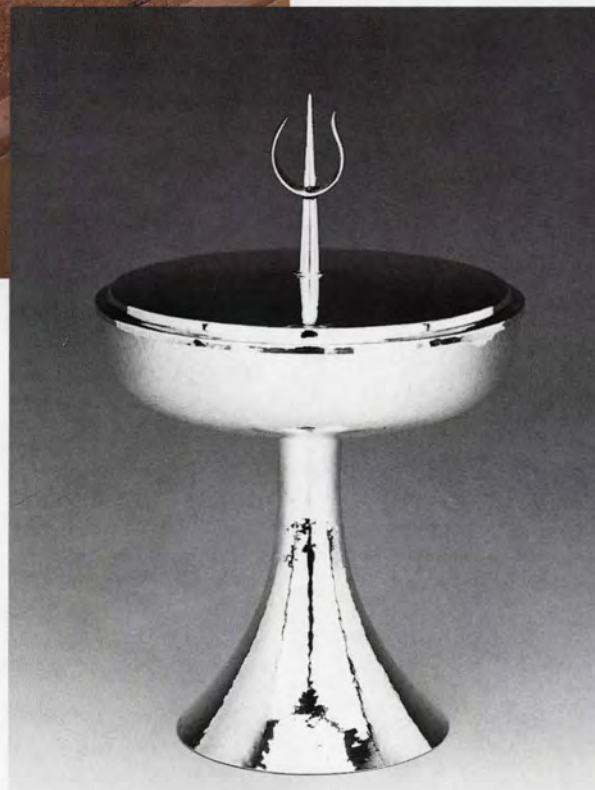
Pateen: ø 19,3 cm

Inv. S63/55-56

Antwerpen, Provinciaal Museum

Sterckshof-Zilvercentrum

Op de medaillons van de kelkvoet zijn een calvariegroep, de Sint-Gregoriusmis en tien heiligen gegraveerd. In het plat van de pateen toont een medaillon het Laatste Avondmaal.

Niet-geïdentificeerde meester van Bergen (Mons)
Rococo-wijwatervaatje
 1765
 Zilver
 26 x 14,5 cm
 Inv. S55/20
 Antwerpen, Provinciaal Museum
 Sterckshof-Zilvercentrum

Geïsoleerd in een hoeknis prijkt op een wat hogere sokkel het zilveren votiefbeeld van Jacob Theodoor de Bryas (1630–1694). De geestelijke raadsheer en berichtgever bij de Grote Raad van Mechelen (1666–1672) die in 1575 aartsbisschop van Kamerijk (Cambrai) werd, knielt op een bidbank waarop zijn wapen is aangebracht. Op de koorkap verwijst een medaillon met de Heilige Jacobus naar de voornaam van de aartsbisschop.

De smalle intieme gang die de religieuze zaal met de slaapkamer verbindt, toont de beslotenheid van de huisdevotie: een paar 16de-eeuwse engelenkandelaartjes uit het legaat P. Lunden bestemd voor een huisaltaartje, zilveren kroontjes, paternosters uit Duitsland en Oostenrijk, tientjes, gebedenboekjes met zilverbeslag, ex-voto's en een kleine, maar interessante collectie wijwatervaatjes. Het oudste wijwatervaatje dateert van 1655–1656 en werd gemaakt door Jan van de Laer uit 's-Hertogenbosch. Er is wellicht geen Antwerpse wijwatervat denkbaar dan het exemplaar uit 1690–1691 van Jozef I Hennekin, dat deel uitmaakt van de recente schenking A. & C. Maesen. Op de wandplaat prijkt de voorstelling van de Heilige Drievuldigheid, gekopieerd naar het paneel van P.P. Rubens uit 1617–1618, dat nu in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen hangt. De Antwerpse 18de-eeuwse edelsmeedkunst eeuw is vertegenwoordigd door twee kruiswijwatervaatjes van respectievelijk Jan Karel II van Beughen (1717–1718) en een niet-geïdentificeerd edelsmid (1738–1739), en een exemplaar uit 1721–1722 van Antoon Lepies, waarvan de ovaal uitgesneden wandplaat in fraai drijfwerk Jezus met de Samaritaanse vrouw toont. Een ragfijn rocaille-exemplaar van een onbekende edelsmid uit Bergen (Mons), dat van 1765 dateert, heeft een zeer plastisch wulkvormig vaatje. Op de plaat aanbidt Maria Magdalena het Heilig Kruis, dat door zwevende engelen wordt voorgehouden. Het pronkstuk van dit zaaltje is ongetwijfeld het monumentale, volplastische wijwatervat dat de Antwerpse zilversmid J.P.A. Verschuylen in 1833 vervaardigde. Het stelt Jezus voor, die onder een palmboom bij de waterput de Samaritaanse vrouw toespreekt.

J.P.A. Verschuylen
(1801–1865),
Antwerps edelsmid
Wijwatervat

1833
 Zilver en koper
 34 x 23,5 cm
 Inv. S69/51
 Antwerpen, Provinciaal Museum
 Sterckshof-Zilvercentrum

Het volplastische wijwatervat toont Jezus en de Samaritaanse vrouw bij de waterput.

Vanuit de slotkapel en de privé-devotie gaat het verder naar de slaapkamer: Hier rust en vrijt de mens. Voor het ontstaan van de badkamer was hij hier intiem met zijn hygiëne en zijn opsmuk bezig. Rondom een met Oostindische inkt beschilderd, vroeg-19de-eeuws bed zijn onder een Antwerps zilveren kruisbeeld van J. Raas (1832–1868) tinnen en porseleinen voorwerpen verzameld die alle te maken hebben met hygiëne of medische verzorging: een nachtpot, een urinaal, klisterspuiten en een scheerbekken. Om de hoek staan een nachttafeltje en een gemakkastje. Zilver dat bij de welstellende vrouw op de slaapkamer stond is gerangschikt op een bijzonder luxueuze, Franse toilettafel in Boulle-techniek (ca. 1700), die de vorm heeft van een *bureau mazarin*. Het uitgestalde zilver komt uit het legaat Lunden. De lampetkan met bekken uit 1691 is het werk van de Bergense edelsmid Jacques Leveux, evenals de bolvormige zeepdoos en de blaker; beide uit 1709–1710. De grote langwerpige toiletdoos (1725–1729) werd in Brugge door Paulus Chiffélé gemaakt en de twee kleinere toilet-doozjes zijn mogelijk eveneens Brugs. Uit Gent staat er een schaalijtje uit 1710–1711 van Jan Baptist Galle.

De spiegels die rondom een toilettafel van de Brusselse ebenist Jean Joseph Chapuis (ca. 1810) werden opgehangen, weerkaatsen de juwelen en accessoires die in de tegenoverstaande wandkast op draaghoogte worden geëxposeerd. De 19de- of 20ste-eeuwse hoedespelden in het bovenste vakje zijn van Nederlandse, Franse en Engelse makelij. De voorwerpen in de andere kastjes dateren meestal uit de 19de of de vroege 20ste eeuw: spelden, oorhangers, halskettingen, armbanden, een gordelketting, mantelhaken, een horlogeketting, poederdoosjes, Parijse parfumsflesjes, geldbeursjes, spiegeltjes, faces-à-mains, een etui voor visitekaartjes, een wandelstok met een zilveren knop, zilveren parapluukrukken, ceintuur- en schoengespens. Kortom, allerlei juwelen en kleinodiën waarmee man en vrouw zich dagelijks tooien of die zij meenemen wanneer ze zich optutten voor een uitje. Enkele stukken zijn echter ouder; zoals de Antwerpse rammelaar van edelsmid Jan Balthasar II van Oppervelt uit 1788, de laat-18de-eeuwse handtas met zilveren beugel en ketting en het loddereindoosje uit Schoonhoven (Nederland, 1784), zo genoemd naar het parfum *l'eau de reine*, waarin een in reukwater gedrenkt sponsje of lapje zat. In de 15de en 16de eeuw droeg de vrouw vaak een bisamappel of reukbol, gevuld met welriekende kruiden, aan een ketting die samen met vlooienvangers het gebrek aan hygiëne verdoezelde. In de kastjes zijn ook enkele 18de- en 19de-eeuwse châtelines geëxposeerd. De châteline is een bundeltje kettinkjes dat de vrouw met een haak aan de ceintuur bevestigde en waaraan een horloge, zegeltjes of signetten, sleutels, soms ook een schaalijtje, een spiegeltje en andere gerieflijke kleinigheden hingen. Voor de recente periode is er van Boud van Averbek een armband uit 1962. Het werk van de Belg Mies de Wilde is in de museumcollectie vertegenwoordigd door twee armbanden (1957–1959), een hanger en kruishanger (1958) en een borstspeld (1959).

In de slaapkamers worden sieraden, kostuumaccessoires en toiletgerief getoond.

Amsterdamse lederen reiskoffer met damestoiletzilver uit 's-Hertogenbosch en Duitsland

1919
Schenking Vrienden van de Provinciale Musea Antwerpen
Inv. S95/8a-o
Antwerpen, Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum

De Van-de-Wervezaal

Acht éénpersoonstafeltjes en een immense wandkast schetsen in de Van-de-Wervezaal de evolutie van het tafelzilver.

Via een wenteltrap komt men van de slaapkamer in de gelijkvloerse eetkamer; de zogenaamde Van-de-Wervezaal. Het 16de-eeuwse cassettenplafond en de schouwversiering zijn afkomstig uit een woning in de Huidevetterstraat te Antwerpen, die naar de laatste eigenaar het Van-de-Wervehuis werd genoemd. Deze decoratie werd omstreeks 1550 uitgevoerd in opdracht van Gaspar Ducci, een Italiaans koopman en gunsteling van Karel V. Op de schouwfries prijken de tekens van de dierenriem en de overeenstemmende maanden, de schouwboezem verbeeldt de marteling van de Heilige Laurentius en de statussymbolen en heersersallegorieën op het plafond zijn een verheerlijking van keizer Karel. Deze zaal lijkt wel een synopsis van de museumgeschiedenis: de voormalige Keizer-Karelzaal van het Museum voor Vlaamsche Beschaving, dat onder gouverneur baron van de Werve de Schilde werd opgericht, werd in 1958 verfraaid met een plafond ter verheerlijking van de keizer; terwijl de zaal de naam van de gouverneursfamilie kreeg. Het Zilvercentrum dekte er tafeltjes voor één persoon met onder andere glaswerk van de familie Van de Werve de Schilde en plaatste in het wandbuffet de oudste drinkschaal uit de collectie, die uit de tijd van Karel V dateert. De tafeltjes en de grote wandkast geven parallel een chronologisch overzicht van de verfijning van de tafelcultuur en in een Franse, 18de-eeuwse vitrinekast is serviesgoed in Doorniks porselein met een *décor à la mouche* uitgesteld.

De eerste tafeltjes zijn gedekt met tin, glas en houten plankjes. In de 16de eeuw at men met de vingers uit een houten of tinnen teljoor. Het vlees, dat met een puntig mes van de schotel werd geprikt, werd voorgesneden op een stuk brood dat op een snijplankje lag. Voor bouillon of pap werd een lepel gebruikt en de genodigden brachten in een foedraal of koker hun eigen bestek mee. Meerdere gasten dronken uit dezelfde glazen of tinnen bekens. Op tafel was het zoutvat het kostbaarste voorwerp. In de 17de eeuw zijn borden in keramiek en tin algemeen gangbaar. Het lavabostel, dat vaak een echt pronkstuk was, diende om de vingers te wassen voor en na de maaltijd. Het mes, dat zijn prikfunctie verloor, kreeg een afgeronde punt en op tafel verscheen de vork met twee of drie tanden. Stoverijen werden genomen met ragout- of brijlepels en de roemers en fluitglazen werden door een knecht op een presenteerblad aangeboden, dadelijk leeggedronken, weggenomen en uitgespoeld. In het museumbuffet staan voor deze vroegste periode naast grote tinnen kannen en schotels, waaronder een schotel van Daniël Dor met de beeltenis van de aartschertogen Albrecht en Isabella, enkele typische renaissance drinkschalen. De oudste is een Antwerpse tazza op voet uit 1548–1549, die in 1947 deel uitmaakte van de Pierpont Morgancollectie te New York. Zij staat samen met de Mucius Scaevolaschaal uit 1561–1562. Op de schaalbodem dreef de Antwerpse zilversmid Gabriël II Dyck de voorstelling van Mucius Scaevola die zijn hand in het vuur steekt, een episode uit de legendarische geschiedenis van Rome. Voor de 17de eeuw zijn er Antwerpse bekens, met een schelpversiering geïnspireerd op de berkeimeirglazen of gegraveerd met band- en bladwerk. De Antwerpse achtpuntschaal (1625–1626), die toebehoorde aan Henricus van den Put, hoofdmans van de rederijkerskamer *Leliekens uuten Dale* te Zoutleeuw, diende als presenteerblad. In de buurt staat een laat-17de-eeuws, Antwerps oorkommetje.

**Gabriël II Dyck
(1520 – na 1578)**
**Antwerpse copschale met
de voorstelling van Mucius
Scaevola die zijn hand in
het vuur steekt**
1561–1562
Verguld zilver
Hoogte 14 cm, ø 17,5 cm
Inv. S60/12
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

Het olie- en azijnstel werd
vermoedelijk gemaakt door
de Lierse edelsmid
J.F. Avontroodt

1798–1803

Zilver en glas

27,5 x 24 x 11,2 cm

Inv. S92/14a-c

Antwerpen, Provinciaal Museum

Sterckshof-Zilvercentrum

De tafeltjes doen het verhaal van de op- en teleurgang van het tafelzilver dat in de 18de eeuw meer en meer moet wijken voor de kleurrijke porseleinen serviezen. Eerder zeldzaam zijn de Antwerpse eetborden van 1714–1715 uit het zogenaamde Cuylenservies. De boord werd door edelsmid Jan Baptist I Buijsens voorzien van fraai geciseleerd bandelwerk met rozetjes. Op het eettafeltje wordt hiervan één bord met een 18de-eeuwse Spa-fles in een marmeren staander gepresenteerd. De volgende tafels schetsen de verdere ontwikkeling en diversificatie van het tafelgerei tot en met de 19de eeuw en geven tegelijk een overzicht van het bestek: de lepels met rattestaart, de vork die haar vierde tand krijgt, het pistoolmes, het vioolkasttype, het bestek met lancetvormig uiteinde en nog enkele andere varianten. In de wandvitrine verdwijnt het tin en het pronkgerei om plaats te maken voor gebruiksvriendelijker tafelzilver: mosterdpotten, strooibussen, zoutvaatjes, olie- en azijnstellen, sauskommen, tafelkomfoortjes waaronder een Brussels komfoortje van Henricus Pylemans (1717–1722), afkomstig uit de collectie Lunden, en twee Gentse van D.J. Van Boecksel uit 1815–1832. De Antwerpse ragoutlepel van Jan Baptist I Verberckt uit 1790 behoort tot de schenking A. & C. Maesen, evenals de drie zilveren vleesspennen, die in 1774 door Jozef van der Borch werden gemaakt. Voor de 19de eeuw is er een deels verguld serveerbestek van het Parijse huis Ernie uit de tweede helft van de eeuw, bestaande uit een sla- en viscouvert, een aardbeien-schep en een compotelepel. Van de huizen Bourdon (Gent), Delheid (Brussel) en Ruys (Antwerpen) is er tafelzilver in Art Deco.

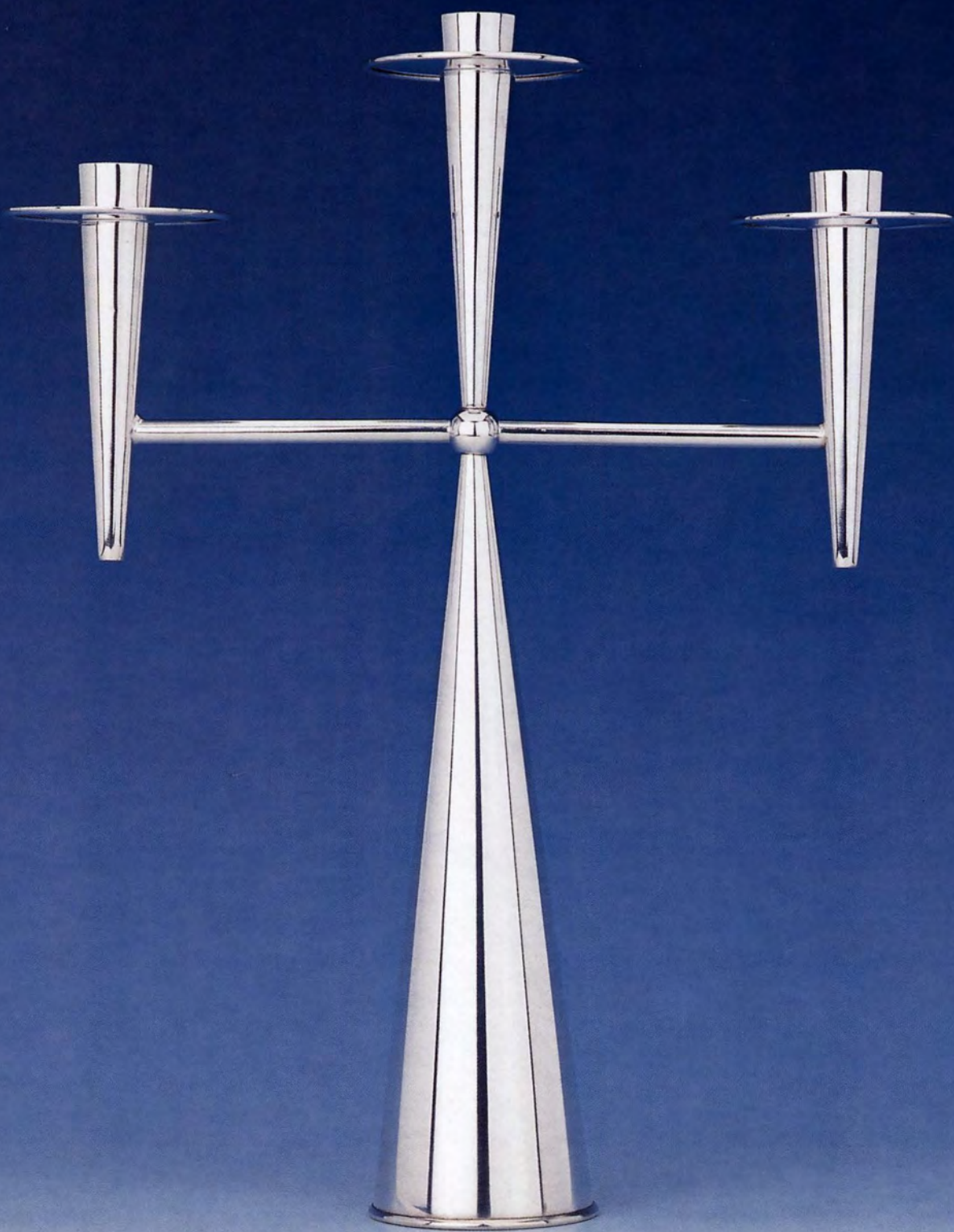

**D.J. Van Boecksel, Gents
edelsmid**
Twee komfoortjes
1815-1832
Zilver
ø 28,5 cm
Inv. S93/15a-b
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**19de-eeuws opdienbestek
van het Parijse huis Ernie
in een met wit zeemleder
bekleed etui van het
Antwerpse huis Anthony:**
een slabestek, een
visbestek, twee
compotelepels en een
aardbeischep
Inv. S93/3-7
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

In de rookkamer of *fumoir*, die in het 19de-eeuwse kasteel het mannenvertrek bij uitstek was, zijn rondom de vroeg-19de-eeuwse, Praagse piramidepiano van Leopold Sauer allerlei voorwerpen verzameld, die op de eerste plaats de mannenwereld van het zilver illustreren. Een aktentas met Parijs zilverbeslag (1809–1819), een inktstel, schrijfgierief, pennehouders, cachetten, een notaboekje, snuifdozen, pijpen, pijpekoppen, pijpewroeters, een sigarettenpijpje, een sigarettenetui, luciferdoosjes en aanstekers. Onderaan in de kast liggen een zilveren fluit en een dirigeerstok.

**Tapio Wirkkala
(1915–1985), Fins edelsmid
Drie-armig tafellamp**

1961

Zilver

23,8 x 19 cm, ø 4,6 cm

Schenking Vrienden van de
Provinciale Musea Antwerpen

Inv. S95110

Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Leopold Sauer
Piramidepiano
(einde 18de-begin
19de eeuw)**

In de rookkamer of *fumoir*
wordt rond de vroeg 19de-
eeuwse, Praagse
piramidepiano van Leopold
Sauer (einde 18de-begin
19de eeuw) rook- en
schrijfgierief tentoongesteld.

In het salon ontvangt de vrouw. Vrienden, kennissen en zakenrelaties worden hier een drankje aangeboden en op de koffie of de thee gevraagd. In de 17de eeuw leerde het oude continent drie exotische dranken kennen, die de drinkgewoonten en het leefpatroon van de Europeaan ingrijpend veranderden. De koffie, thee en chocolade, die respectievelijk uit de Arabische wereld, China en Mexico werden ingevoerd, werden eerst als medicijn en opwekkend middel gebruikt. Nadien waren zij een luxedrank voor de gegoeden en de adel, totdat ze uiteindelijk een meer alledaagse drank en een bakje troost voor de massa werden. Deze dranken veroverden niet alleen de salons, er ontstonden vanaf het midden van de 17de eeuw in de grote steden, zoals Londen en Parijs ook gespecialiseerde koffie-, thee- en chocoladehuizen, de voorlopers van de huidige cafés, coffee-shops en tearooms. Meer nog zelfs. Er moesten ook nieuwe recipiënten worden bedacht om de dranken te bereiden en op te dienen. Eerst gebruikte men bestaand drink- en schenkgerief of Chinees serviesgoed dat met de waren werd ingevoerd. Nadien

ontwikkelden zich in de 18de eeuw aangepaste serviezen van zilver, vaak gecombineerd met serviesgoed in Chinees of Westers porselein. In de 19de eeuw en tot aan de Tweede Wereldoorlog was het zilveren thee- en koffieservies op dienblad een onmisbaar bewijs van standing in het salon of in de 'goede kamer'. Deze sfeer en ontwikkeling straalt ook het museumsalon uit.

**Huis Altenloh, Brussel
Bonbonnière in Art Deco**

ca 1920
Zilver
Hoogte 11 cm, ø 12,8 cm
Schenking Vrienden van de
Provinciale Musea Antwerpen
Inv. S9517
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Salonhoekje met meubels
van Louis Majorelle uit
Nancy (1905), een
theeservies van het
Brusselse huis Wolfers van
ca. 1880 (inv. S92/21-24) en
een koffie- en theeservies
van Delheid Frères, dat ca.
1925 in Brussel werd
gemaakt (inv. S91/7a-d)**

**Antwerpse Meester met de
vliegende bij
Driekraantjeskan**
1772
Zilver
Hoogte 40 cm
Inv. S62165
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum
Deze illustratie staat in kleur op
de achterzijde van de kaft.

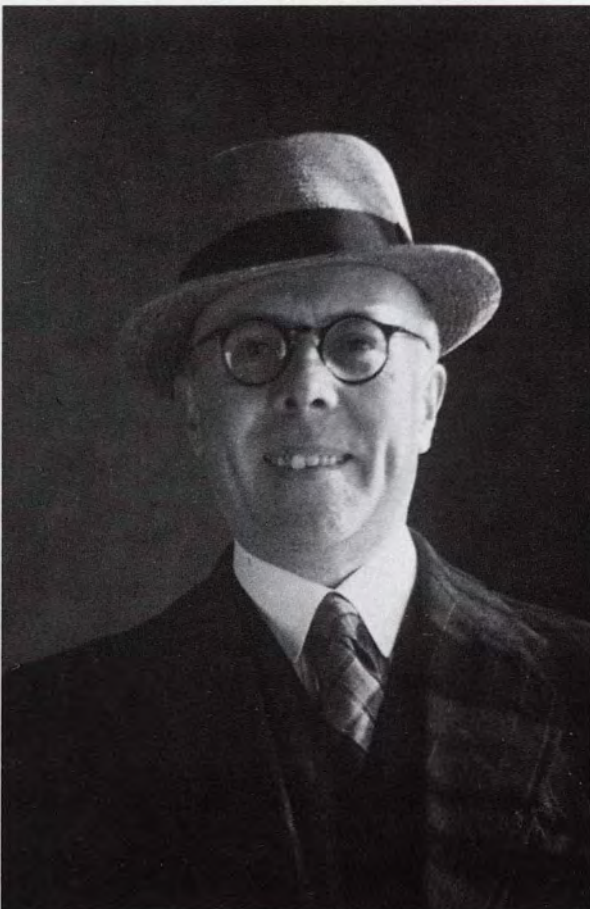

Links is een 18de-eeuws hoekje gemaakt. Voor een wand van goudlederbehang (ca. 1750), afkomstig uit het kasteel Ter Beken te Drongen bij Gent, staan een tafel, enkele stoelen en een vitrinekast met 18de-eeuws Doorniks porselein. Daarnaast neemt de Antwerpse, getorste driekraantjeskan van de Meester met de vliegende bij (1772) een ereplaats in. Met dergelijke kannen konden meerdere gasten tegelijk van koffie worden bediend. Er bestonden ook kraantjeskannen om warm water in het theetrekpotje te laten lopen. Zij hadden slechts één kraantje, dat ook hoger was ingeplant. De hier getoonde driekraantjeskan was het meest ingeburgerde type in de Oostenrijkse Nederlanden en het prinsbisdom Luik, al hebben de Luikse steeds twee staande oren en de zeldzamere exemplaren uit Bergen (Mons) en Antwerpen hanghensels, wat ook bij deze kan het geval is. Een burgerlijk, zeer sculpturaal uitgewerkt theeservies van het huis Wolfers uit Brussel (ca. 1880) maakt de overgang naar de 20ste eeuw. De theepot van dit heterogene ensemble toont de gehamerde versie van het zogenaamde *Maraudeur*-servies. Op het tafeltje van het salon *Clématites*, dat omstreeks 1905 door Louis Majorelle in Nancy werd ontworpen, staat een Brussels Art-Nouveauschaaltje met irismotief (ca. 1900). De lijn wordt doorgetrokken naar de Art Deco met een koffie- en theeservies van Delheid Frères uit Brussel (ca. 1925–1930).

De wandvitruines tonen de stilistische evolutie van de koffiekant in de 18de en vroege 19de eeuw aan de hand van hoofdzakelijk Antwerpse exemplaren. Daarnaast is er een chocoladekan, die zich van de koffiepote onderscheidt door het scharnierende of afschroefbare knopje op het deksel, waardoor met een houten roerstok of *moussoir* de in warm water of in melk opgeloste chocoladebrokken schuimig werden opgeklopt. Voorts zijn er theepotten, theebussen, theeschepjes, melkannetjes, suikerpotten, suikergoedkommen, suikerstrooilepels, suikertangen, koffielepeltjes, en taartvorkjes; dit alles gepresenteerd met een spoelkom en aangepaste porseleinen kopjes. Op een Antwerps presentieerblad van Jan Jozef II Hennekin uit 1724 staan de likeurglazen reeds klaar: In de buurt liggen Antwerpse punchlepels en een Gents kruidenwijnzeefje. Kortom, er is al het nodige om de gasten passend te ontvangen en hen in alle bescheidenheid uiteraard, maar toch met enige trots toevallig mee te tronen naar de private zilvercollectie.

Een dergelijke verzameling, met name het prestigieuze legaat Lundén, is het hoogtepunt van de museumrondgang. Jonkheer Pierre Emile Marie Lundén, die op 29 april 1887 op het kasteel Bisschoppenhof te Deurne werd geboren en op 13 april 1975 te Elsene overleed, schonk het Sterckshofmuseum bij testament 96 stuks zilver uit de Zuidelijke Nederlanden en het prinsbisdom Luik, voornamelijk daterend uit de 17de en 18de eeuw. Het legaat omvatte tevens Chinees porselein, enkele schilderijen, meubels, familiedocumenten en snuisterijen, waaronder een gouden Parijse tabaksdoos uit 1739. Hij verbond echter twee voorwaarden aan zijn schenking. Zijn collectie moest op de benedenverdieping van de hoofdvlugel worden tentoongesteld in de zogenaamde 18de-eeuwse zaal met de zoldering uit het hotel Kums, die voortaan zijn naam zou dragen. Bovendien moest binnen de twee jaar een geïllustreerde catalogus van zijn legaat gepubliceerd worden. Aan beide eisen werd voldaan.

Jonkheer Pierre Lundén (1887–1975) schonk bij testament, naast meubelen, schilderijen, Chinees porselein en familiesouvenirs, een unieke collectie 17de- en 18de-eeuws zilver aan het Museum Sterckshof. Hij verzamelde 96 stuks zilver uit de Zuidelijke Nederlanden.

Bertel Gardberg (°1916), Fins edelsmid Theezeefje

1955
Zilver en hout
5,3 x 16 x 5,8 cm
Schenking Vrienden van de Provinciale Musea Antwerpen
Inv. S95/9
Antwerpen, Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum

**Niet-geïdentificeerde
meester
Strooibus**

Leuven
1716(?)
Zilver
Hoogte 22,5 cm, ø 8,2 cm
Legaat Lunden
Inv. S75167
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Pierre Louis Immenraet
(meester in 1722)
Strooibus**

Namen
1720
Zilver
Hoogte 14,2 cm, ø 4,7 cm
Inv. S75186
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Bruno Etienne
(werkzaam 1731 tot 1749)
Chocoladekan**

Doornik
1727–1730
Zilver
Hoogte 28,5 cm
Legaat Lunden
Inv. S75189
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Michiel van de Kerckhove
(meester in 1719)
Theebus**

Brugge
1720–1721
Zilver
12 x 9 x 7,6 cm
Legaat Londen
Inv. S75142
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Meester met de Bijenkorf
Waterketel**

Antwerpen
1734–1735
Zilver
Hoogte 22,5 cm, ø 21
Legaat Londen
Inv. S7519
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Peter Alio jr. (?–1750)
Theepot**

Brussel
1734–1737
Zilver
Hoogte 17,5 cm, ø 7,4 cm
Legaat Londen
Inv. S75148
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**August Jozef
Vandewinckele (1743–1818)
Chocoladekan**

Kortrijk
1779
Zilver
Hoogte 31 cm
Legaat Londen
Inv. S75166
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Jean Louis Philippront
(?–1789)
Koffiekan, zg. cafetière
persane**

Ath
1783
Zilver
Hoogte 36 cm
Legaat Londen
Inv. S75131
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

**Maurice Joseph Evrard
(meester in 1778,
overleden na 1806)
Koffiekan**

Bergen (Mons)
1787
Zilver
Hoogte 35 cm
Legaat Londen
Inv. S75185
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

In zijn testament wijst Lunden op de speciale band van zijn familie met de Scheldestad, waar zijn in Hannover geboren voorvader Freiherr Bernard von Lunden (†1589) zich in de 16de eeuw gevestigd had. Melchior Lunden (1550–1608), diens zoon Melchior (1688–1655) en kleinzoon Guillian (1628–1692) waren allen grootaalmoezenier van de stad Antwerpen. Laatstgenoemde huwde in 1645 met Catharina Lunden, de dochter van Arnout Lunden en Suzanna Fourment (1625–1656), die op haar beurt de zuster was van Rubens' tweede echtgenote. Het wekt dan ook geen verwondering dat jonkheer Lunden aanvankelijk met de idee speelde om zijn collectie onder te brengen in het Rubenshuis, waaraan hij in 1946 de gouden herinneringsmedaille schonk die de stad Antwerpen aan Jan van Hal toekende voor zijn inzet in 1815 om de weggevoerde schilderijen van Rubens uit Frankrijk terug te halen. De Parijse, gouden snuifdoos (Pierre Croissant, 1739), die koning Willem I aan zijn overgrootvader van Hal gaf, bevindt zich in het Sterckshof. In 1973 kreeg het Rubenshuis nog een gouden medaille uit 1578 met de beeltenis van Abraham Ortelius. Uiteindelijk kwam hij tot de conclusie dat zijn voornamelijk 18de-eeuwse collectie niet bij het interieur van deze 17de-eeuwse patriciërswooning paste. Ook het aangrenzende Kolveniershof zinde hem niet. Tenslotte opteerde hij voor het Sterckshof in zijn geboorteplaats Deurne, waar ook reeds een straat naar zijn familie was genoemd en waar hij op het kasteel Bisschoppenhof zijn jeugd had doorgebracht. Enkele collectiestukken kwamen trouwens uit dit voormalig goed van de prins-bisschoppen van Luik, dat door vererving in het bezit kwam van zijn grootvader Edouard Lunden (1808–1865).

Zijn vader Albéric (1840–1899) had drie kinderen uit zijn eerste huwelijk met gravin Anne de Baillet Latour en eveneens drie kinderen, waaronder Pierre als tweede, uit zijn echt met Valentine van Hal. Tijdens de Eerste Wereldoorlog week het gezin uit naar Manchester. Na een harde leertijd in de Engelse textielindustrie kwam Pierre met zijn oudere broer Philippe terug naar België, waar zij als directeurs het Belgisch agentschap van de Londense verzekeringsmaatschappij Royal Exchange Assurance uitbouwden. Na de dood van zijn broer kreeg Pierre Lunden de leiding voor België totdat de Engelse verzekeringsfirma op het einde van de jaren zestig de Belgische markt verliet. Ondertussen had hij zich, enigszins tegen zijn zin, in Brussel moeten vestigen.

Aanvankelijk legde Lunden zich toe op de studie van het Chinees porselein. Hij schreef hierover twee uitgebreide artikels en legde zelf tot 1950 een uitgelezen verzameling aan. Nadien raakte hij in de ban van het Belgische zilver. Rond enkele pronkstukken uit familiebezit bouwde hij een collectie uit, waarvoor hij soms Chinese borden, koppen en schalen verkocht als zijn middelen tekort schoten. Omdat dergelijke

Meester JWC
Olie- en azijnstel

Luik
1760–1761
Zilver en glas
19 x 20 x 8,2 cm
Legaat Lunden
Inv. S75175
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

Antoon de Raedt
(1727–1818)
Terrine op presenteerblad

Mechelen
1765–1766
Zilver
Terrine: 26,5 x 35 x 24 cm
Schotel: 46,5 x 35,5 cm
Legaat Lunden
Inv. S75177
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

Philip Joseph de Coene
(1743–1818)
Sauskommen

leper
1773
Zilver
Hoogte 31 cm
Legaat Lunden
Inv. S75161
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

Jacob F. Smits
Tafelkandelaars

Gent
1762
Zilver
Hoogte 21 cm, ø 12,3 cm
Legaat Lunden
Inv. S75161
Antwerpen, Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum

Een nieuw elan, een ander museum

beelden eerder zeldzaam zijn, staat als blikvanger bij de ingang van de Lundenzaal een zilveren madonnabeeld uit de tweede helft van de 17de eeuw. De kroontjes dateren uit de 19de eeuw en de sokkel werd na 1942 door het huis Wolfers uit Brussel toegevoegd. Dit Onze-Lieve-Vrouwebeeld werd met opzet op deze ereplaats geïsoleerd. Zijn verzameling bestaat immers nagenoeg uitsluitend uit huiszilver. Al zijn niet alle stukken even typerend voor de stad van herkomst, toch vallen zij steeds op door hun hoge kwaliteit en geven zij als geheel een bijzonder goed stijloverzicht van de edelsmeedkunst in de Zuidelijke Nederlanden en het prinsbisdom Luik. Om die reden werd het zilver in de Lundenzaal chronologisch geordend. Antwerpen is met 33 stuks het best vertegenwoordigd. Drie drinkbekers met een fijn gegraveerde versiering en een molenbeker illustreren de 17de eeuw. Dekselkommetjes, strooibussen, mosterdpotten, zoutvaatjes, tafelkandelaars, een olie- en azijnstel getuigen van de geraffineerde 18de-eeuwse tafelcultuur in de stad aan de stroom. Tussen het Antwerpse salonzilver valt een waterketel uit 1734–1735 op, die versierd is met decoratieve panden op een gegranuleerde grond. Ook Brussel komt met 15 stuks goed aan bod. Vermeldenswaard zijn de twee gedekselde kommetjes uit 1734–1737, een theepot van Peter II Alio met dezelfde jaarletter; de koffiekannen van Jacob Frans Van der Donck (1769) en Michel Paul Joseph Dewez (1779), beiden hofzilver-smid van gouverneur-generaal Karel Alexander van Lotharingen, en een peervormige koffiekannet met laag gewelfde buik, die in 1793 door de Meester met vuurpot werd vervaardigd. Uit het hertogdom Brabant zijn er voorts telkens twee nummers zilver uit Mechelen en Leuven. De Mechelse soepterrine op presenteerblad van Antoon de Raedt uit 1765–1766 draagt het alliantiewapen van Gammeren-Lunden en behoorde tot het familiebezit van de verzamelaar. Voor Brugge is er een mooi ensemble van elf nummers, waaronder een paar tafelkandelaars in Lodewijk XIV-stijl van Pieter van Sychem (1711–1712), een ovale theebus verfraaid met vrouwehermen van Michiel van de Kerckhove (1720–1721), een theepot van Martinus de Clerck (1731–1732) waarvan het houten oor met een morenhoofdje is versierd en tafelkomfoortjes van Antoon van Haecke uit 1741–1745. Het Gentse paar sauskommen van Pieter Joseph Dominicus Longhehayne (1751) lijkt erg op de pentekening van het model dat in 1757 als meesterproef aan Jan Baptist Macharius Pauwels werd voorgelegd (Gent, Oudheidkundig Museum van de Bijloke). De zoutvaatjes met kristallen binnenbakjes van Herman Jan Smidts (1761) en de tafelkandelaars van Jacob F. Smidts (1762) vormen samen met een strooibus en mosterdpot van Michiel de Grave uit de tweede helft van de 18de eeuw de bescheiden inbreng van deze stad in de collectie. Twee sobere bekers met het alliantiewapen de Gheus-Wavrans van J.J. de Fourmestraux (1700) en een paar sauskommen van P. Jozef de Coene (1773) uit leper en een Kortrijkse

chocoladekan van August Jozef Vandewinckele (1779) geven een idee van de edelsmeedkunst in de kleinere steden van het graafschap Vlaanderen. Voor Henegouwen is Bergen (Mons) met acht inventarisnummers, waaronder drie koffiekannen, vergeleken bij de chocoladekan van Bruno Stienne (1727–1730) als eenzaam voorbeeld uit Doornik (Tournai) en de twee stuks zilver uit Aat (Ath), oververtegenwoordigd. De Aatse koffiekannet van Jean-Louis Philippront uit 1783 is echter een pronkstuk van de verzameling. Het is de oudst gekende *cafetière persane*, een type gemaakt naar het voorbeeld van de koperen koffiekannen uit het Nabije Oosten. Van dit exotisch model zijn tot hiertoe enkel voorbeelden uit de Zuidelijke Nederlanden gekend. Uit het graafschap Namen verzamelde Lunden een strooibus, een presenteerblad en een paar kandelaars. De zeven nummers Luiks tafelzilver weerspiegelen niet met glans het zo geprezen meesterschap van de edelsmeden uit de vurige stede, al zijn de mosterdpot van Nicolas Tulkay (1704–1705), de zoutvaatjes van meester D (1712–1713) en het olie- en azijnstel van meester JWC (?) (1760–1761) wel typische voorbeelden. Uit Maastricht, waar de Luikse prins-bisschop het bestuur deelde met de Verenigde Provinciën, toont de collectie een paar tafelkandelaars van Fredericus Wery uit 1722–1724.

Tentoongesteld tesamen met zijn Chinees porselein, getuigt de zilvercollectie van een groots verleden, dat langzaam maar zeker steeds verder wegtikt op de slag van de 18de-eeuwse, staande klok van Paulus Bramer uit Amsterdam, die Pierre Lunden vererfde.

Het gildezilver dat een aparte hoek inneemt bij de uitgang, brengt de bezoeker na het aanschouwen van een zo weelderige collectie weer terug in de realiteit van het alledaagse. Vele verenigingen, gilden, ambachten en broederschappen schaften zich tafelsilver aan of lieten waardigheids- en onderscheidingstekens maken om hun identiteit te manifesteren: de koningsbreuken met papegaai, de ceremoniestaf met vogel, eetgerei, prijspenningen en dies meer. Rederijkerskamers wedijverden ooit om prijszilver; de eerste prijs beeldhouwen aan de academie was ooit een koffiepote, de primus aan de universiteit werd triomfantelijk ingehaald en kreeg van de stad een zilveren kan met bekken, de winnaar van de loterij kreeg niet altijd zoals de lotto-speler nu een som geld, maar hoopte op het zilveren tafelmiddenstuk als hoofdprijs, zoniet op een zoutvaatje als troostprijs; en hoeveel sportlui of sportievelingen hebben thuis geen zilveren of verzilverde trofee staan?

De inhoudelijke beperking tot het op zich reeds brede domein van de edelsmeedkunst zal het Sterckshof duidelijker profileren in het Belgische en internationale museumlandschap, te meer daar het museum in deze kunsttak reeds algemene bekendheid genoot omwille van zijn zilvercollectie en de vakkennis van de medewerkers. Bovendien kon de handbibliotheek van het personeel door de gedurende jaren verzamelde documentatie vrij snel ten volle uitgebouwd worden tot een uniek documentatiecentrum met een openbare bibliotheek over de sierkunsten in het algemeen en de edelsmeedkunst in het bijzonder. Als museale instelling maakte het Sterckshof een hele evolutie door; al is er achteraf beschouwd een logische lijn te trekken tussen de eerste provinciale expositie van 1955 over edelsmeedkunst, de schenking in 1975 van de collectie

Lunden, de tentoonstellingen over het zilver uit de sacristie en het gildezilver en de oprichting van het Zilvercentrum in 1992. Doorheen dit alles blijft het museum zijn basisprincipe getrouw om zich van de andere musea te onderscheiden door bijzondere aandacht te besteden aan de techniek, het ontstaansproces en de maatschappelijke betekenis van de kunstvoorwerpen. Door de uitbouw van het Zilvercentrum ontstaat zo met de verzamelingen van het kasteel te Laarne, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel en het Centre de l'Orfèvrerie, dat de Franse Gemeenschap in 1995 opent in het kasteel te Seneffe, een soliede wetenschappelijke basis en een interessante toeristische as om de Belgische edelsmeedkunst meer in de kijker te plaatsen.

In de beneden- en bovenzaal van De Schuur worden tentoonstellingen en activiteiten georganiseerd.

Joris Kuyl (*1961), Belgisch edelsmid
Waterfront, waterdrinkset
1993

Zilver

Schaal: 48 x 52 x 6,3 cm

Kan: hoogte 23,5 cm, ø 18,5 cm

Kopjes: hoogte 7,7 cm, ø 7,5 cm

Inv. S93/14

Antwerpen, Provinciaal Museum

Sterckshof-Zilvercentrum

Het Zilvercentrum engageert zich om jaarlijks tentoonstellingen en activiteiten te organiseren, die beurtelings de klemtoon leggen op antiek en hedendaags zilver. Het museum hernam bij de opening de tentoonstelling van Europees hedendaags zilver; die door het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen naar aanleiding van Antwerpen 93 werd samengesteld. In het najaar van 1994 werd Augsburgs zilver uit Belgisch bezit getoond. Als monografische studie over Augsburgs zilver buiten Duitsland was de catalogus een primeur en een belangrijke aanvulling op de bestaande naslagwerken. De tentoonstelling zelf bracht vooral onbekend edelsmeedwerk aan het licht. 1995 heeft in het Zilvercentrum een Italiaanse lente en een Finse winter. Beide exposities tonen de impact van deze landen op de zilverdesign in de 20ste eeuw. In 1996 is de Belgische Art Deco aan de beurt. Daarna komt dan weer antiek zilver aan bod. Daarnaast zullen initiatieven in het eigen zilveratelier en acties, zoals de presentatie van condoomjuwelen in 1995, het publiek regelmatig confronteren met de dynamiek van de eigentijdse edelsmeedkunst, waarvan ook meer voorbeelden in de collectie zullen worden opgenomen. In 1993 kocht het museum de zout- en peper-slangetjes uit 1992 van Suzanne Hammer (Oostenrijk) en het ensemble Waterfront (1993) van de Belgische edelsmid Joris Kuyl. Ook is het de bedoeling om in de permanente opstelling regelmatig voorwerpen toe te voegen, weg te nemen of van plaats te veranderen om zo in thematische zalen steeds wisselende accenten te leggen. Vaste collecties verworden immers al te snel tot vastgeroeste collecties.

Door de hopelijk toenemende belangstelling van kenner en leek voor het Zilvercentrum als publieksgericht museum en wetenschappelijke documentatiedienst moet de edelsmeedkunst weer een thuishaven krijgen in de stad aan de stroom, die ooit zelf een internationaal vermaard edelsmeedcentrum was. De aanwezigheid in de stad van zilverwinkels en opleidingsinstituten met afdelingen juweelkunst, edelsmeedkunst en restauratie en de zilververwerkende industrie in de haven kunnen de voedingsbodem zijn voor een nieuw elan. De hervorming van de provinciale musea, waarvan de creatie van het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum slechts één element was, is samen met de financiële impuls en de overeenkomstige uitbreiding van het personeelskader het blijvende antwoord van de provincie Antwerpen op de uitdaging van Antwerpen 93. De uitdaging die het Provinciaal Museum Sterckshof als Zilvercentrum zelf moet waar maken wordt het best verwoord door de slotzin van de Lundenbiografie in de bestandscatalogus van 1977: 'Met zijn verzameling was hij begaan, zoals een vader met zijn kind, waarvan hij de groei wou gadeslaan. Voor de toekomst zocht hij echter geen onderdak, waar alleen maar opgeborgen wordt, maar een levend museum, waar de stukken ook geïntegreerd kunnen worden in de ontwikkeling van het ambacht'.

Oriënterende bibliografie

Museumhistoriek en collectie

A.M. Adriaenssens, *Driemaal exotisch drinken. Cacao, thee en koffie*, (Zilverschrift), Antwerpen/Deurne, 1993

A.M. Claessens-Peré, *Catalogus edelsmeedkunst*, Antwerpen/Deurne, 1983

L. De Ren, *Provinciaal Museum Sterckshof*, Antwerpen/Deurne, 1994

(Cat. tent.) *50 jaar Sterckshof*, Antwerpen/Deurne, 1981

(Cat.) *Legaat Pierre Lunden*, Antwerpen/Deurne, 1977

M.T. Rath, *Penningkunst. Inventaris-catalogus van de verzameling berustend op het Sterckshof*, Antwerpen/Deurne, 1981

Museumpublikaties over zilver

(Cat. tent.) M. Ceuterick, *Augsburgs zilver in België*, Antwerpen/Deurne, 1994

A.M. Claessens-Peré, *Argenti Italiani. Italiaans zilver uit de 20ste eeuw*, (Sterckshof Studies, 1), Antwerpen/Deurne 1995

(Cat. tent.) *Gildezilver uit het oud hertogdom Brabant*, Antwerpen/Deurne, 1987

Verantwoordelijke uitgever:
R. Vercruysse
Kasteelstraat 97
8700 Tielt

Bijvoegsel bij OKV 1995/2
OPENBAAR KUNSTBEZIT
IN VLAANDEREN
Drieëndertigste jaargang
mei-juni-juli-augustus
1995/nr. 2
driemaandelijks periodiek
voor inwijding in de beeldende
kunsten door reproducties,
teksten en radiuitzendingen.

Uitgave van Openbaar Kunstbezit
in Vlaanderen v.z.w.
onder de auspiciën van de Vlaamse
provincies en in samenwerking
met de B.R.T.N.

Verantwoordelijke uitgever:
Rudy Vercruysse

Secretariaat, redactie
en abonnementendienst:
Kasteelstraat 97 - 8700 Tielt
tel.: 051/42.42.99
fax.: 051/40.84.78

Publiciteit:
03/31.28.00 (B-Promotion)

B.T.w.-nummer: 427.190.176

Bankrelaties:
448-0007361-87
385-0590844-80
000-0099920-10
135.20 (NL)

Dit Mededelingenblad
werd samengesteld door:
Rudy Vercruysse,
Marijke Declercq
Marc Devos en
Geert Verstaen.

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen op BRTN-radio

"Het Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum"

komt aan bod:

bij Radio 1 in 'Eenhoorn'
op dinsdag 2 mei 13.30u. en 15.00u.

**bij Radio 2 in
'Avond Regionaal Antwerpen'**
op 97,5 MHz.
op donderdag 4 mei tussen 17.00u.
en 18.00u.

bij Radio 2 in 'Visum'
op zondag 8 mei tussen 9.00u. en
10.00u.

bij Radio 3 in 'De Kunstberg'
op woensdag 3 mei tussen 18.30u.
en 20.00u.

bij radio Donna in 'Foyer'
op maandag 8 mei tussen 15.00u.
en 17.00u.

Mededelingen

OKV-Aanbieding Hilde Van de Walle "Graal" 1995

Een reeks van 15 exemplaren.

Foto: Pierpol Rubens

Abonnementsprijs 1995: 700,-BF of 41,5 NLG

In de abonnementsprijs voor 1995 zijn begrepen:

1. vier thematische afleveringen
2. vier Mededelingenbladen
3. de OKV-Museumkaart 1995

Hoe kan U zich abonneren?

Niets is eenvoudiger dan dat:

U stort 700,-BF (zonder opbergband) of 970,-BF (mét opbergband) op rekeningnummer 448-0007361-87 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Tielt. Graag vermelden: "1995".

CJP-ers genieten een gunsttarief: 600,-BF i.p.v. 700,-BF. Let op!

Vanuit Nederland kan U ook abonnee worden!

Uitsluitend door storting van 41,5NLG (zonder opbergband) of 59,5 NLG (mét opbergband) op gironummer 135.20 van OKV in Tielt. Graag vermelden: "1995".

Vanuit alle andere landen bent U eveneens welkom als abonnee!

Een abonnement kost dan 1.000,-Bf (zonder opbergband) of 1.320,-Bf (mét opbergband) uitsluitend te betalen op PCR 000-0099920-10 van OKV in Tielt of via internationale postwissel.

Volgende editie

Aflevering nr.3
van de jaargang 1995:

Affichekunst

door Robert Lucas, Karl
Scheerlinck en Leen van Dijk

verschijnt midden september

Deze "Mededelingen" zijn een bijvoegsel bij de OKV-aflevering nr. 2 van de jaargang 1995:

"Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum"

Auteur:
Leo de Ren

Het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum te Antwerpen/Deurne schetst de evolutie van erts tot gebruiks- of sierobject. In de thematische zalen komen respectievelijk de ontginning en recyclage van het edelmetaal, de techniek van de edelsmeedkunst, de stijlevolutie, de zilvermerken en het kerkelijk en burgerlijk zilver aan bod.

Als apotheose sluit de vermaarde zilvercollectie, die jonkheer Pierre Lunden in 1975 aan het museum legateerde, de rondgang af. In de museumverzameling, die hoofdzakelijk Belgisch edelsmeedwerk toont, staat het Antwerpse productiecentrum centraal.

Het museum dat gelegen is in het Provinciaal Domein Rivierenhof, heeft een cafetaria, een babyroom en uitgebreide bibliotheek over sierkunsten met een openbare leeszaal.

Er zijn parkings op wandelafstand in het park en aan de ingang aan de Corneliissenlaan.

Losse nummers

Losse nummers kosten 250,-BF of 15,-NLG portokosten inbegrepen. Bestellen kan door storting op rekening 448-0007361-87 (in België) of 135.20 (in Nederland) van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, met vermelding "Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum".

OKV-Aanbieding

Hilde Van de Walle "Graag" 1995

Technisch

diameter: 15 cm
hoogte: 27 cm
materiaal: keramiek
reeks van 15 exemplaren
getekend, genummerd,
met vermelding "OKV"

Hoe kan u bestellen?

Door storting van het nodige bedrag op rekeningnummer 448-0007361-87 (OKV, Tielt). Vanuit Nederland: uitsluitend op gironummer 135.20 van OKV in Tielt.

Gelieve bij uw betaling te vermelden "Antwerpen", "Tielt" of "Zottegem"

Prijs

voor abonnees: 10.000,-BF (556,-NLG)
niet-abonnees: 11.000,-BF (612,-NLG)
Vanuit Nederland: uitsluitend op gironummer 135.20 van OKV in Tielt

Levering

Het risico om per post te versturen is te groot. Daarom willen wij u vragen om het kunstwerk zelf af te halen. Dit kan op drie verschillende adressen:
- in Tielt bij OKV.
- in Zottegem bij de kunstenaar zelf,
- of in Antwerpen

U kunt een exemplaar telefonisch (051/42.42.99) reserveren of per fax (051/40.84.78).

Uw reservatie blijft drie werkdagen geldig en wordt definitief bij de betaling. U kunt het kunstwerk zelf afhalen in Antwerpen, Tielt of Zottegem na telefonische afspraak (051/42.42.99).

Een boodschap uit de mazoutketel

Zoals Hilde Van de Walle haar kinderen daar kriskras in haar tuin heeft neergezet, op stokken en op boomstronken, kan je er ook vanop straat al niet naast kijken. Bevroren in hun keramiek ademen ze een aangename gekte, temidden van die weiden en velden. En minder kon je eigenlijk niet verwachten, van iemand die zoals Hilde op haar naamkaartjes de Pierkenstraat heeft staan. En Zottegem.

Liefst van al werkt ze 's nachts. Aarde wordt dan door haar gekneet en aan een alles verzeggend element onderworpen: vuur. Hilde Van de Walle werkt snel, zonder voorbedachte rade, laat zich door impulsen leiden. Zelf beschrijft ze haar personages als "voorhistorisch", uit een tijd toen er nog geen sprake was van rede, en ook de door haar gebakken schalen en vazen lijken overlevenden uit een al lang verduisterd verleden. Haar tekeningen worden door mythologische dieren, wufte, wulpse cupido's, en bucolische dames geregeerd. Te pas en te onpas ziet men er zaadcellen zweven. En alles lijkt in een permanente staat van zwangerschap te leven. In opdracht van Openbaar Kunstbezit heeft Hilde Van de Walle nu op haar manier een Graal gecreëerd, een beker die voor eeuwig leven blijft geven. Niet één maar vijftien. En in een voormalige mazoutketel.

In een onzichtbare hoek kakelen en kwaken kippen en ganzen, en ergens in de tuin houden ook nog een S en een B zich in een wankel evenwicht overeind op staafjes. Het zijn de overblijfselen van een alfabet dat Hilde hier de voorbije zomer had neergeplant, toen ze met een aantal bevriende kunstenaars een keramiekroute had opgezet. Twee op elkaar staande bollen vormen de B, terwijl de S meer weg heeft van zo'n wreedaardige Goedendag van weleer. Na een tijdje ontdekt Hilde dat ook de H nog ergens bewaard is gebleven. Je kan nog amper letters in die letters herkennen. Maar Hilde hanteert dan ook liever het woord geheimtaal als ze haar alfabet ter sprake brengt, als moest er iets voor de boze buitenwereld verborgen worden en afgeschermd, een zoet geheim. Al lang geleden, zegt ze, had ze met haar vrijer met behulp van eigenhandig bedachte symbolen gecorrespondeerd.

Ze is al van haar vijftiende bezig, en nu is ze bijna veertig. Ze heeft een man en drie kinderen. Jongens die met ongeduld uitkijken naar het einde van ons interview. Want ze hebben honger. Hilde had getekend, geschilderd, en had zich ook op de grafiek gegooid. Pas een paar jaar terug was daar de keramiek bijgekomen. En ondertussen gaat dat op en af met periodes: de ene keer gooide ze zich op het ene medium, en dan weer op het andere. Maar de keramiek, vindt ze, heeft het meest te bieden. "Omdat je met een sculptuur bezig bent, in drie dimensies, en tegelijk toch dezelfde dingen kan doen die je anders op papier zet. Je kan schilderen op die keramiek, tekenen, afdrukken maken, en wat ik anders op een plaat zou graveren, kras ik nu op de klei. Vooral dat laatste heeft grote voordelen. Ik werk enorm impulsief, direct, en nooit met een voorontwerp. En wat op de plaat niet kan, lukt wel op die klei: ik kan corrigeren. Je kan stukken bijkleven of wegnemen, maar eenmaal een ets in een plaat is gekrast, staat die daar voor eeuwig in".

Dat corrigeren was ook wel nodig, in het begin. Her en der staan nog probeersels van nog zo lang geleden. Een beetje academisch, zegt ze zelf. Slechts met de tijd had haar eigen stijl weer de overhand gekregen. Zelf omschrijft ze die het liefst als "suggestief". En geleidelijk aan was ze opnieuw met kleuren gaan werken. Aardekleuren, die met ijzer, of goud worden gecombineerd. Warme kleuren ook. En zoals ze daar over die zelfgebouwde gasoven in die houten barak praat, en de broosheid van het proces waarmee daarin die symbolen bij uitstek van geven en nemen moeten worden gebakken, haar schalen, lijkt ze wel een vroedvrouw die nacht na nacht van de ene moeilijke bevalling naar de andere reist. Een oude mazoutketel was in ringen versneden zodat hij naar believen kan verkleind worden of vergroot, en binnenin

kwamen gasbranders te liggen. Drie volwassenen kunnen er makkelijk in rechtop staan, en heel voorzichtig moet de temperatuur bij het bakken naar de eerste 500 graden worden opgedreven, elk half uur naar slechts 50 graden meer. Tot de kleisprong overschreden is, en het gevaar van barsten is

Ze is uiterst produktief, en dat ze voltijds plastische opvoeding in Gent en Eeklo doceert, kan haar daarbij amper hinderen. Elke nacht weer kruipt ze in die houten hut achterin de tuin. En zelf is ze veels te bescheiden, grote woorden als Graal zal je haar niet in de mond horen nemen.

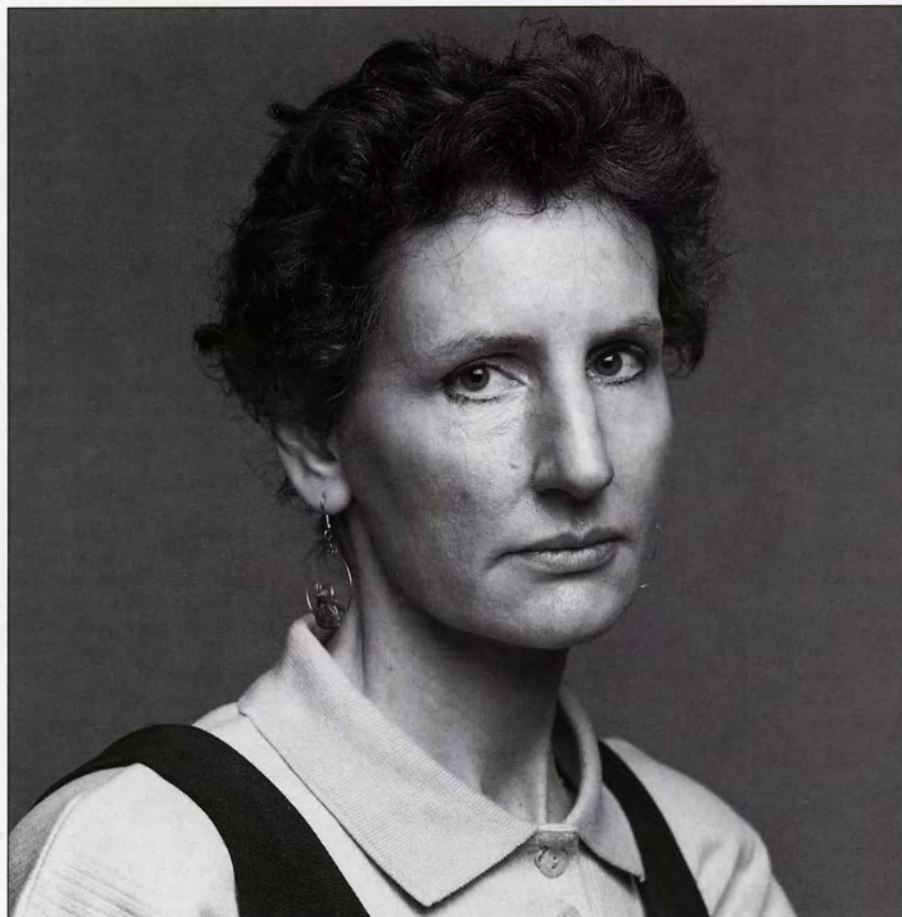

Foto Jacques Sonck

geweken. Met veel scha had ze ook geleerd hoe vervolgens de glazuur laag na laag moest worden ingebakken, op temperaturen tussen 980 en 1.200 graden. En zo namen zo'n paar vazen al snel een een paar nachten in beslag.

Zaadcellen en andere symbolen van zwangerschap sieren nu ook de schalen op pootjes die ze voor de lezers van Openbaar Kunstbezit ontworpen heeft. Bij mijn bezoek moesten ze nog in de oven, en als u ze afgewerkt te zien krijgt, zal geen van de vijftien helemaal als de andere ogen. "In een gasoven is zoiets ook onmogelijk," zegt Hilde, "vanwege de ongelijke spreiding van de hitte. En bovendien: ik ben te impulsief om twee keer krek hetzelfde af te leveren. Ik zou het ook niet anders willen".

Maar laat u niet misleiden. Haar schalen zijn zomaar geen schalen. Diep binnenin zitten pleidooien voor wat vergeten filosofen als Eeuwige Vrouwelijkheid prezen en een dionysisch leven.

Steeds weer blijft Hilde Van de Walle vissen tekenen, die zweven. Dat, denk ik dan, moeten zelfportretten wezen. MAX BORKA

Uitslag verlotingsactie 1995

Alle winnaars werden persoonlijk verwittigd.

Eerste prijs: bronssculptuur van Hubert Minnebo.
Pottillius R. uit Menen.

Prijs steunabonnees: verblijf in een hotel in Duitsland.
Casselman, De Panne; Kinnaer-Van Loy Lucien, Mol; Rastelli Louis, Tervuren; Van Goethem Agnes, Merksem.

Volgende winnaars wonnen een reeks van 10 prentbriefkaarten "Cinema Metropole". Zij kregen hun prijs inmiddels toegestuurd.
Bammens Broux Maurice, Zonhoven; Borremans Louis, Mortsel; Braet Luc, Mortsel; Brauns P., Hasselt; Brumagne Willy, Leefdaal; Bullaert Roger, Brugge 2; Carpentier Pieter, Antwerpen; Cassiers Suzanne, Deurne; Castille Valerie, Gent; Chaffart Nadine, Brussel; Corbeel Willy, Grimbergen; Daems Maurits, Duffel; Dalle Vyncke L., Antwerpen; De Plancke V., Vilvoorde; De Wael M., Lebbeke; De Decker George, ; De Somer H., Halle; De Wilde Frank, Torhout; De Munck P., Sint-Niklaas; De Donder Françoise, Gent; De Smet Maria, Elewijt; De Meyer Hans, Gent; De Ridder-Bovens Johan, Hamme; De Sutter Wynant, Ninove; Debaene Wilfried, Roeselare; Debruyne M., Oostende; Declercq Geeraard, Middelkerke; Delanghe Monica, De Pinte; Delva Jan, Brussel; Demulder Robert, Sint-Niklaas; Den Haerynck Christa, Maarkedal; Derden B., Tienen; Dierick Jozef, Sleidinge; Eurlings Paul, Neerharen; Eycken Andreas, Edegem; Eyckerman T., Antwerpen; Franck, Berchem; Galle Mat, Aalst; Geysen E., Mortsel; Goossens Maria-Magdalena, Melle; Goossens Jose, Sint-Niklaas; Haex Jozef, Gent; Hens F., Turnhout; Heuff G., GB Wassenaar; Heymans E., Post 7 BSD; Huttener G., Dendermonde; Jacobs Maria, Berchem; Janssens Jozef, Diepenbeek; Kindt Raphael, ; Kriekels Gaston, Diepenbeek; Kuijper F., BK De Bilt; Lauwers Rene, Veltem-Beisem; Martin Patrick, Berchem; Mendes-Nuyts, Antwerpen; Mues Emiel, Diest; Onghena Stefaan, Gent; Paelinck Georgia, Wommelgem; Peelman Roland, Gent; Pepiere Monica, Gent; Perremans Maria, Heverlee; Piot Georges, Winksele; Put Uyttendaele Fernand, Wilsele; Pycke Robert, Sint-Niklaas; Quaghebeur Jozef, Westvleteren; Reulens Ludo, Maasmechelen; Rubens-De Wonck A., Hasselt; Ryckbosch Martin, Zwalm; Sadones Emma, Brakel; Schellinx J.H.W., ; Scholts, Menen; Segal Rene, Borgerhout; Sioen Wilfried, Gent; Sterck Ivo, Hasselt; Taets R., Oostende; Valkenborg Aerts Andre, Peer; Van Neck Dora, Mortsel; Van Mechelen Maria, Hoogstraten; Van der Beek Haijo, KA Eindhoven; Van De Poel Alois, Tongeren; Van Compemolle E., Deinze; Van der Mijsbrugge P., Izegem; Van Dessel Laura, Zaventem; Van Dongen Frans, Brugge; Van Kerrebroeck Karel, Gent; Vanacker Noel, Tielt; Vanden Daele Marcel, Gent; Vanhaverbeke Daniel, Sint-Michiels-Brugge; Vanmoerkerke Luc, Zonnebeke; Vanoverbeke Willem, Blankenberge; Vansielegheem, Sint-Kruis; Vanutterbeek Paul, St-Katelijne-Waver; Verbeke E., Menen; Vercruyssen Maria, Sint-Martens-Bodegem; Verhaegen Christel, Heist O/D Berg; Verhaeghe Gerland, Boezinge; Verlaenen Marcel, Holsbeek; Verstraete Anne-Marie, Izegem; Vileyn Michel, Nieuwpoort; Wagemans Francois, Mol; Wuyts-Geusens Andre, Kraainem.

Aan alle winnaars een hartelijk proficiat!

Museumkaart

Met de OKV-Museumkaart 1995 kan u voortaan ook genieten van een aangename reductie op de toegangsprijs van het Museum voor Moderne Kunst in Oostende en het Provinciaal Museum Constant Permeke in Jabbeke. In beide musea krijgt de houder van een OKV-Museumkaart 1995 een korting van 20%.

Publikaties

Witte magie, zwarte magie door Ingrid De Meûter en Marc Poriau (red.)

1995, ASLK, Brussel,
28 x 20,5 cm, 240 blz.,
rijkelijk geïllustreerd in kleur
en in zwart-wit.

Dit boek verschijnt n.a.v. de gelijknamige tentoonstelling in de ALSK-galerij in Brussel. De expositie is nog te zien tot en met zondag 7 mei; U leest meer daarover in onze rubriek "Tentoonstellingsnieuws".

Of je nu de tentoonstelling al of niet hebt bezocht, het boek biedt alleszins een interessant en zeer leesbaar "document humain".

De uitgave telt 17 hoofdstukken, teksten van wetenschappers uit verschillende disciplines. Zij belichten diverse aspecten van het magische in drie raakgebieden: het volkse bijgeloof, de wetenschap en de religie. De diverse continenten komen aan bod, alsook de magische praktijken in diverse religies. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de astrologie, de magische kunst die reeds verschillende duizenden jaren zijn aanhangers kent. De editie sluit met een essay over de positie van de mens die zich laat beïnvloeden door magie en door wetenschap.

De catalogus is te koop in de ALSK-galerij (zie Tentoonstellingsnieuws) tegen 950,-BF. Ook te bestellen door overschrijving op rekeningnummer 001-1650004-13 van de Dienst Cultuur ASLK van 1.050,-BF (950,-BF + 100,-BF verzendingskosten). Na de tentoonstelling kost het boek 1.200,-BF.

Michelangelo. Madonna met kind. Onze-Lieve-Vrouwekerk Brugge door Carlos Van Hooreweder

1993, Nels, Brussel,
21,2 x 14,7 cm, 32 blz., geniet
8 kleurenillustraties, 170,-BF.

Deze uitgave is een monografie over het enige beeld van Michelangelo dat Italië heeft kunnen verlaten tijdens zijn leven. De auteur vertelt het verhaal van de odyssee vooraleer het beeld in Brugge terecht kwam. Met Michelangelo krijgt het thema Madonna met Kind een zeer realistische vormgeving waarin alle kenmerken van de hoog-renaissance tot uiting komen. Het beeld illustreert voortreffelijk hoe Michelangelo de vader van de 17de-eeuwse barok kan worden genoemd. Een interessant boekje voor een eerlijke prijs.

Te koop in de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Brugge en bij de auteur Carlos Van Hooreweder (050/31.36.09).

Rubenshuis verwerft

Rubens' portret van jonge Van Dyck

In 1615 schilderde Rubens het portret van zijn jonge leerling Antoon Van Dyck. Tot 21 mei kan u dit unieke werk van Rubens bewonderen in het Rockoxhuis. Vanaf 23 mei komt het definitief terug naar de plaats waar het werd geschilderd:

het Rubenshuis in Antwerpen. Het portret is een olieverfschilderij op paneel. Het werd op 12 januari geveild bij Sotheby's in New York. Een poging van de vzw "De Vrienden van het Rubenshuis" om het te kopen mislukte. Nadien bleek dat de Londense kunsthandelaar Noortman het had gekocht. Na contact met Noortman verklaarde deze zich bereid om het werk aan het Rubenshuis te verkopen. Het bijzonder gaaf en eigenhandig werk van Rubens brengt Van Dyck in beeld op het ogenblik dat deze bij Rubens in de leer kwam en volgens sommigen zelfs in het Rubenshuis ging inwonen. Door de lage stand van de dollar was het mogelijk om het werk te verwerven voor een bedrag binnen de vooropgestelde limiet van 30 miljoen BF. Dank zij een renteloze lening van één jaar bij de Kredietbank kon men het werk contant betalen. In de kas van "De Vrienden van het Rubenshuis" steekt momenteel zo'n 10 miljoen. Het resterende bedrag wordt gezocht bij diverse instanties en men vraagt ook de financiële hulp van het grote publiek. U kan uw bijdrage storten op rekening 410-0004811-81 van de stadsontvanger van de Stad Antwerpen. Giften vanaf 1000,-BF zijn fiscaal aftrekbaar.

In het volgende nummer van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen leest u meer over deze unieke aanwinst voor het Rubenshuis.

"Ik ben een zapper", zegt Leo De Ren.
En: "Ik ben niet echt door iets gepassioneerd. Laat me niet gauw binden ook. Ik selecteer wat me bevalt". Leo De Ren is conservator van het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum. Bouwde in die functie een gloednieuw zilvermuseum binnen een bestaand neo-gotisch kasteel uit. Drukte op die omgeving zijn stempel. Is met zijn opdracht dag en nacht bezig als het moet. Maar thuis is hij helemaal zichzelf: "Een zapper".

"Taal vind ik mooi", zegt hij.
"Taal is scheppen. Scheppen met het goedkoopste alom dat voorhanden is: pen en papier. Hameren op klinkers en medeklinkers tot je muziek hoort. Ritme. Klank. Zo schreef ik een nooit uitgevoerd libretto in het Duits voor Piet Swerts. Toen Swerts niet zo naambekend was weliswaar. De reacties waren nochtans goed. Er wordt me wel eens gevraagd of ik het nog doe, libretto's schrijven. Ik ontken. Maar heb er drie in de la liggen. Op een paar kunstgreepjes na zijn ze zo goed als klaar. Ook een paar kortverhalen waar ik aan begon, liggen ongeduldig op hun definitieve eindredactie te wachten.

Foto: Jacques Sonck

Net zoals enkele gedichten.
Leo De Ren zucht: "Wat ik in dit leven niet heb is tijd. Als conservator kan je alles bewaren, behalve tijd, blijkt". Zijn liefde voor taal zinspeelt met muziek. "Vroeger speelde ik piano. Daarna ging ik achter het orgel zitten. Vandaag hou ik het bij luisteren. Oude muziek heb ik gehoord. Ik taal er niet meer naar. Leg mijn oor meer en meer te luisteren bij romantische muziek, bij hedendaagse muziek. Geef me gerust iets van Stockhausen. En een paar dingen van Gustav Mahler. En Paul Hindemith. En waarom geen Emerson, Lake and Palmer? Sinatra? Branduardi? Nee, geen etnische muziek. En met Oosterse muziek heb ik het ook moeilijk. Te zweverig.

Een te verschillend klankbeeld. Vervan mijn bed".

Dichtbij het bed: bergen literatuur. "Papier! Heb veel te veel papier in huis. Kom daar maar niet van af. Wetenschappelijk materiaal. Sagen, legenden, mythologie. Ben nu aan een Fins epos bezig: een openbaring. Mag graag mijn tanden zetten in een detective. En soms, heel soms, in een roman". Leo De Ren leest waar hij trek in heeft. Is niet bepaald met één schrijver of één genre bezig: "Ik zie wel hoe het mij uitkomt. Kijk; ik hou van de stad en hou van de natuur. Maar dan wel van echte steden en van echte natuur. Die schemerzone daartussen is niet aan mij besteed. In een verkaveling met

een armoedig lapje grond word ik gewis doodziek. En in een provinciestadje evenzeer."

Vakanties zijn er om te luiëren. "Om met rust gelaten te worden. Om anoniem weg te zijn. Om alle dagdagelijkse zorgen van tafel te schuiven. Vakantie is stoom afdrukken. Begrijp me niet verkeerd: massa, strand, verstand op nul, dat is ook niets voor mij. Vakantie is een logische aansluiting op een levensfilosofie: ik selecteer uit een aanbod volgens een mengeling van intuïtie en kennis. En daar zap ik op. Er stroomt in deze wereld zoveel informatie naar een individu toe dat zappen een absolute noodzaak is. Zoniet verdrinkt het individu. Gaat het ten onder".

Aan lekker tafelen is niets zondigs, stelt de Leo De Ren. Bij gastronomische hoogtepunten hoort de glans van zilver: "Thuis gedraag ik me niet als een verzamelaar van zilver", zegt hij. "Ik heb een paar interessante stukken, jawel. Maar ik hoef geen kasten vol. Een fijn zilveren bestek. Een paar accessoires. Meer niet. En dan niet alleen om het zilver op zich, maar om de combinatie. Een uitstekend gerecht moet veredeld worden door zilver, dat hoort zo. Zilver beklemtoont de mooie kleuren van groenten. Geeft aan vlees en vis iets nobels." Gepassioneerd door zilver? "Nee, nogmaals: niets passioneert mij. Ook zilver niet. Het fascineert mij wel. Zilver trekt me aan vanwege de mogelijkheden van de materie en bekoort me omwille van de glans. Zilver lijkt koud en warm tegelijk. Het is onvoorstelbaar glad". Sensueel wil hij zilver niet noemen. "Het is eerder de zuiverheid van zilver die me boeit", zegt hij. En het onberekenbare: als pure materie heeft zilver nagenoeg geen waarde, die krijgt het pas als het door de handen van een kunstenaar gaat".

PAUL DE MOOR

Van 28 april t/m 2 juni loopt in 't Elzenveld en in de BBL-Brabo Hall te Antwerpen een overzichttentoonstelling met werken van de laatste twintig jaar van José Vermeersch. Een kleine aanvullende tentoonstelling in Het Spijker in Hoogstraten toont kleinere sculpturen van de 71-jarige Vermeersch (2 mei tot 21 mei).

Keramisch beeldhouwer José Vermeersch wortelt diep in de Westvlaamse grond. Als zoon van een vlasserwerker ging hij met vader en broers naar de Leie om er de 'kapellen' te zetten en de 'hekkens' (de bakken waarin het vlas lag te rotten) te trekken. Maar het bloed van de voorouders - decorateurs van kerken - stuwde de 13-jarige José naar de Kortrijkse academie. Als hij naar het Hoger Instituut te Antwerpen vertrekt, is hij achttien. Een 'boerken' uit de Westvlaanderen die het moet maken in de grote stad. Het is een harde tijd maar er is ook veel 'leute'. Constant Permeke is er één van zijn leermeesters. Het klassieke schilderen beu, de nieuwe figuratie had hem al in haar greep, trekt José Vermeersch naar de Westhoek: "Met mijn ideeën moest ik niet naar Sint-Martens-Latem gaan!". Hij werkt er in alle rust zijn filosofie uit en 'diene rare artist met zijn geveerd kostuum' ontmoet er ook zijn vrouw "zonder wie het allemaal niet mogelijk was geweest".

Stond zijn filosofie in 1946 vast, de concrete verwoording zou nog twintig jaar op zich laten wachten. "Ik heb toen veel werk gemaakt maar ook heel veel vernietigd. Ieder weekend zocht ik verder. Ik was ondertussen getrouwd en zette open haarden om den brode. Het zat allemaal in mijn hoofd maar het moest naar beneden komen, geconcretiseerd worden. Dat was niet makkelijk, ik moest een totaal nieuwe taal ontwikkelen." In de jaren '60 breekt Vermeersch door met zijn schilderwerk maar echt tevreden is hij niet. De derde dimensie moet erbij en in '68 begint hij met keramiek: "Massief boetseren was niet wat ik zocht. Ik ben dan beginnen experimenteren met lappen klei. Toen de kop half van mijn eerste beeldje afgewerkt was,

zakke het in elkaar maar ik wist dat het kon. De volgende dag ben ik herbegonnen en ik ben niet meer gestopt!"

Vermeersch keramische beelden zijn 'stille aanwezigen' die met verbaasde blik uitstaren over een wereld die hen noch vreemd, noch bekend is. Bodes uit een ver verleden dragen ze de toekomst in zich. Ze ZIJN, solide en broos tegelijk. De eerste beelden kregen een verlaag en haar. Kledij ontbrak van bij het begin. "Ik wou terug naar de bron van het leven, het 'mysterie' leven. Mijn eerste werkje was een figuurtje dat wegliep een bakske achter zich aan trekkend, een restje kultuur. Ik heb altijd weer geprobeerd mijn beelden de kleden maar het lukt me niet. Het gaat immers niet om die figuren in hun bestaan, het gaat over die figuren als uitbeelding van de tijdsgeest. Vandaar dat ik hen steeds weer naakt moet laten". De stille figuren krijgen gaandeweg gezelschap van de hond, dé compagnon van de mens aldus Vermeersch en hij aait liefdevol de kop van Barri. Vermeersch bleef zijn Leieland trouw en nestelde zich in Lendeledede. Atelier, oven- en

grote bronzen beelden. Om dit de realiseren grijpt hij terug naar het massief boetseren, de afmetingen zijn té groot voor de laag voor laag opbouw. Echtheid en intensiteit zijn twee sleutelwoorden voor José Vermeersch. Hij noemt zichzelf een man van uitersten. Het golvende land rondom zijn huis doet hem dromen: "Ik verlang er zo naar om landschappen te schilderen. Landschappen met dezelfde geest van de beelden: onnaards werkelijk. Landschappen die niet bestaan maar waarin je goed voelt. Je goed voelen, dat is belangrijk."

MCB

Praktische informatie
t Elzenveld, St.-Jorispoort
27bis, Antwerpen, 03/223.56.28
Open van donderdag t/m
zondag, van 12.30u tot 17.30u
Toegang gratis
BBL-Brabo Hall, Lange
Gasthuisstraat 20, Antwerpen,
03/224.27.79
Open op werkdagen van 9 tot
16u., op zaterdag van 12.30 tot
17.30u.
Toegang gratis

Foto Marc Devos

tentoonstellingsruimte lopen organisch in elkaar over. Een imposante Bourgondische schouw herinnert aan vroegere tijden. Daar, de klei bewerkend, voelt José Vermeersch zich goed. De oven is net gevuld - er wordt gewerkt aan 12 multiples - en de ontwerptekeningen voor het nieuwste project liggen klaar: 6

Het Spijker (Angèla-zaal),
Lindendreef 37, Hoogstraten,
03/314.55.36
Open op zaterdag van 12 tot
18u., op zondag van 10 tot 18u.
Toegang gratis
In september heeft in
Vermeersch's geboortedorp
Bissegem een retrospectieve
plaats met een 100-tal werken
van '45 tot '95.

Museum voor Moderne Kunst Oostende

Feestelijke heropening met kleuren, klanken en Bram Bogart

De voorbije vier maanden was het Museum voor Moderne Kunst in Oostende niet toegankelijk voor het publiek.

Niet omdat conservator Willy Van den Bussche en zijn staf dringend aan een winterslaapje toe waren, maar omdat er gemetst, getimmerd en geveerd werd. Het resultaat van de "derde fase" is een uitbreiding van het museum met zowat 2000 vierkante meter, een nieuwe opstelling van de vaste collectie en een nagelnieuwe leeszaal.

Op 3 en 4 juni wordt het Museum voor Moderne Kunst feestelijk heropend. Wat er dat weekend te gebeuren staat, kan u lezen in de folder van het PMMK die deze OKV-Medelingen vergezeld.

Het PMMK vond ruimte voor uitbreiding in twee nog ongebruikte delen van de voormalige coöperatieve: de binnenkoer en de vroegere biertrekkerij (daar waar het bier op flessen werd getrokken). Ook de kelders onder deze ruimtes worden momenteel ingericht als tentoonstellingsruimte en zullen in de toekomst gebruikt worden voor tijdelijke tentoonstellingen. Van de sluiting van het museum werd gebruik gemaakt om alle zalen grondig op te frissen en de vaste collectie een nieuwe opstelling te geven.

De eerste tentoonstelling in het heringerichte Museum voor Moderne Kunst is de eerder aangekondigde retrospectieve Bram Bogart (°1921, Delft). Bogart werkte aanvankelijk als huisschilder, later schilderde hij ook uithangborden voor bioscoopgevels. Vanaf 1939 wijdt hij zich volledig aan de schilderkunst. Tot 1948 schildert hij landschappen, stillevens en figuren in een stijl vergelijkbaar met die van Constant Permeke en Vincent Van Gogh. Vanaf 1950-51 overheersen de kleuren wit en blauw zijn palet. Geschilderde voorwerpen lijken ook meer op tekens, waaruit blijkt dat de toets en de schrijftuur van het penseel aan belang wint. Dit tachistisch expressionisme houdt hij aan tot 1959.

Als Bogart 40 is, komt de grote ommekeer: het schilderij staat niet meer verticaal op de schildersezal, maar wordt op de grond bewerkt. Houten panelen overtrekt hij met jute, waarop hij een vette specie van kleurpigment gemengd met olie, mengvernis, siccatief en krijtwit aanbrengt. De dikke brij bewerkt hij met brede troffels. Liefst plaatst Bogart twee of drie kleurvlakken naast elkaar, terwijl "het teken" de hoofdrol blijft spelen.

Praktische informatie:

"Retrospectieve Bram Bogart",
3 juni tot 24 september.
Museum voor Moderne Kunst,
Romestraat 11, 8400 Oostende,
059/50.81.18
Open: dagelijks van 10 tot 18u.,
gesloten op maandag
Toegang: 200.-BF, 160.-BF voor
reductiehouders, 50.-BF voor
jongeren, gratis voor kinderen.
Het openingsweekend is gratis,
alleen voor de extra's
(optredens) wordt een
inkomsprijs gevraagd.

Bram Bogart. Foto Ronny Heirman.

Deze retrospectieve tentoonstelling toont dat het matiërisme van Bram Bogart zelfs Tapiès aankondigde. Waar Bram Bogart alle aandacht krijgt in ons land, kijkt hij nog steeds uit naar erkenning in zijn vaderland.

Koninklijk Museum voor Schone

Kunsten, Antwerpen

Nieuwe technologie voor oude meesters

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten is Europees koploper met de introductie vanaf 1 maart van een nieuwe vorm van publieksbegeleiding: de Gallery Guide, lees de audiogids. Andere musea die er in de komende maanden mee zullen werken zijn: de National Gallery in Londen, de National Gallery of Ireland, het Vaticaan en het Mauritshuis te 's Gravenhage.

De audiogids is een handzaam apparaatje dat elke bezoeker van de vaste collectie voortaan in de hand wordt gestopt. Hij of zij kan via de hoofdtelefoon informatie opvragen over ruim 200 schilderijen en sculpturen. In tegenstelling tot de oudere apparaatjes hoeft de bezoeker geen vast parcours meer te volgen. Door het nummer in te toetsen van het kunstwerk en daarna op Start te drukken wordt per object de beschikbare informatie opgevraagd. Op een verlicht scherm verschijnt de naam van de kunstenaar, de titel van het werk en eventueel het jaartal. De bezoeker kan zo alle informatie beluisteren die op de CD-Rom werd geplaatst. Hij bepaalt zelf wat hij wanneer wil zien en beluisteren, hoe lang en hoe vaak hij de informatie wil herhalen.

Het systeem is ontwikkeld en geleverd door de Engelse firma Arts Communication & Technologie. De CD-Rom die in het toestelletje gebruikt wordt, zorgt voor een uitstekende geluidskwaliteit en heeft een opslagcapaciteit van ca. 300 uur. Het braille schrift boven de cijfers maakt het mogelijk voor slechtzienden de Gallery Guide

te bedienen en door slechthorenden (met gehoorapparaat) is de tekst dankzij de hoge geluidskwaliteit en de hoofdtelefoon over beide oren uitstekend te horen. In de nabije toekomst zal voor doven alle informatie te lezen zijn op het scherm. In volgende stadia wordt de bestaande informatie nog uitgebreid en aangevuld met: commentaren op nog eens 150 schilderijen en beelden, een rondleiding van 45 minuten langs de hoogtepunten uit de collectie, een rondleiding voor kinderen, nog meer talen en biografische gegevens over de kunstenaars. Technisch is het bovendien mogelijk om muziekfragmenten aan de tekst toe te voegen.

En er is nog! Met de Gallery Guide behoren onverstaanbare gidsen voortaan tot het verleden. De gids krijgt een zendertje mee met een kleine microfoon, afgesteld op een bepaalde frequentie. Hij of zij hoeft nu maar heel zachtjes meer te spreken om zeer duidelijk verstaanbaar te zijn tot op 50 meter. Zo hinderen grote groepen bezoekers elkaar totaal niet. MD

Kunst uit Senegal in Vlaanderen

Schoorvoetend doen artiesten uit het Zuiden hun intrede op de internationale kunstscène. In veel gevallen zijn het dan nog de belangen van westerse kunstmanagers die een doorslaggevende rol spelen. Zo dreigt culturele samenwerking een kopie te worden van de verguisde economische samenwerking. Met het project "Kunst uit Senegal in Vlaanderen" willen Vredeseilanden, de Warande-Turnhout en het project Open Culturele Centra van het provinciebestuur Antwerpen dit doorbreken. Een tentoonstelling vormt de kern van het project. Tal van randactiviteiten maken van het gebeuren een Senegalees-Vlaams cultureel feest.

In residentie

In de maand april verblijven drie Senegalese kunstenaars in residentie in de Warande. Moustapha Dimé, Abdoulaye Nodye en Kan-Sy werken tijdens deze maand aan een tentoonstelling, maar ze maken ook kennis met de Vlaamse kunstwereld: het kunstonderwijs, musea, galerijen... Drie Vlaamse kunstenaars: Philippe Aquinre, Marc De Roover en Fic Van Gestel, ontvangen hen en gaan met hen in dialoog.

Voor de tentoonstelling, de kern van het project, worden de werken van de drie kunstenaars aangevuld met die van vijf andere kunstenaars: Fodé Camara, Jean-Marie Claude Bruce, El Hadji Sy, Serigne Mbaye Camara en Cheikh Niass. Samen bieden zij de toeschouwer een staalkaart van de hedendaagse plastische kunst in Senegal.

Kinderfoto's

Om de culturele uitwisseling ook voor jongeren concreet te maken wordt aan 100 leerlingen tussen 10 en 12 jaar uit Kolda en Turnhout gevraagd hun leefwereld voor elkaar te fotograferen. Telkens twee klassen uit Kolda (in de Cassamance, het Zuiden van Senegal, waar Vredeseilanden werkzaam is) en in Turnhout worden op pad gestuurd. In eerste instantie worden alle foto's, zonder volwassen selectie, tentoongesteld in Turnhout en in Kolda. Later gaat de tentoonstelling op reis.

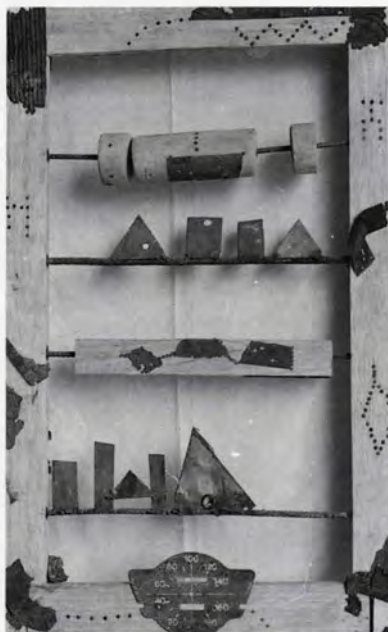
Achterglasschilderijen

De werkwijze om in spiegelbeeld op glas te schilderen is typisch Senegalees. In de periode 1920-1930 waaide de techniek ook over naar Vlaanderen via o.a. Floris Jespers en Jozef Peeters. Begin 20ste eeuw stelden de Senegalese achterglasschilderijen enkel religieuze thema's voor met betrekking tot de Islam. Later verschenen ook profane

onderwerpen als portretten, landschappen en beelden uit het dagelijkse leven. Met deze evolutie werden de, vroeger anonieme, schilders echte beroemdheden. Momenteel is deze kunstvorm meer en meer gericht op de toeristische markt. In het Cultureel Centrum Ter Dilt loopt een tentoonstelling met een 150-tal werken uit de verzameling van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (Tervuren).

Film

Een uitstekend middel om het verre Senegal voor de Vlaming iets dichterbij zijn bed te brengen is film. Naast de productie van langspeelfilms is er in Senegal, vaak omwille van financiële beperkingen, ook nog een uitgebreide kortfilmcultuur. In C.C. Rix (Deurne) staan op 10, 11, 17 en 18 mei een aantal films en documentaire kortfilms op de affiche. Zo kan u o.a. de films gaan zien van Ousmane Sembene, de patriarch van de Afrikaanse film.

Positive Black Soul

Rampen, hongersnood, burgeroorlog, ellende... kortom Afrika. Dat is zowat het beeld van het zwarte continent dat ons via de media bereikt. Maar er is ook een ander Afrika: onafhankelijk en trots op de eigen traditie en culturele waarden. De Senegalese rapgroep Positive Black Soul brengt dit beeld. Hun teksten liggen in het verlengde van de traditie van de griots, de Afrikaanse vertellers. Hun muziek is grootstedelijk en universeel. De Vlaamse toemee van de groep begint in de Warande-Turnhout op 7 mei en eindigt op het Wereldfeest in Leuven op 13 mei.

Praktische informatie

"Kunst uit Senegal in Vlaanderen": tentoonstelling "Senegalese hedendaagse kunst" in de Warande (Turnhout): 06 mei tot 4 juni
tentoonstelling "Achterglasschilderijen uit Senegal" in C.C. Ter Dilt (Bornem): 5 mei tot 5 juni
Senegalese film in C.C. Rix (Deurne): 10-11 mei, 17-18 mei
Concerten Positive Black Soul: 7 mei in de Warande (Turnhout), 12 mei in C.C. Rix (Deurne) en op 13 mei op het Wereldfeest in Leuven.

Informatie:

Vredeseilanden:
Ruelensvest 127, 3000 Leuven,
016/22.25.53

De Warande:
Warandestraat 42,
2300 Turnhout,
014/41.94.94
Project Open
Culturele Centra:
Arenbergstraat 28,
2000 Antwerpen,
03/206.46.17
C.C. Rix:
de Grypspeerstraat
86, 2100 Deurne,
03/325.66.00
C.C. Ter Dilt:
St-Amandsesteenweg 41,
2880 Bornem,
03/889.75.63

"Temps", Jean-Marie
Claude Bruce
(65 x 50 cm)

Koningin Fabiolazaal, Antwerpen

Sieraad, Symbool, Signaal

In de Koningin Fabiolazaal, tentoonstellingsruimte van het provinciebestuur te Antwerpen, loopt van 9 juni tot 15 oktober de expositie "Sieraad, Symbool, Signaal". De tentoonstelling wordt meer dan een louter presentatie van prachtige juwelen. De samenstellers gaan op zoek naar de manier waarop en de reden waarom mensen van alle tijden juwelen dragen.

Een voor de hand liggende reden is het zich mooier willen maken, maar vaak gaat de betekenis van het dragen van juwelen veel dieper. Juwelen getuigen van een sociale status, van macht en rijkdom, van liefde en trouw; ze illustreren de gezondheid, de godsvrucht, het engagement, het karakter. Dit is nog meer het geval bij de natuurliefhebbers, die bijna geen juwelen hebben zonder symbool- of signaalwaarde: ze geven de positie van de drager aan in de gemeenschap, roemen zijn daden, weren het kwade oog, zorgen voor een gezond nageslacht. Bij volkeren zonder geschreven taal zenden juwelen boodschappen uit. Door het steeds meer terugdringen van de autochtone culturen dreigen veel typische juweeldracht en haar betekenis verloren te gaan. Ook in West-Europa wordt veel vergeten door het verdwijnen van plaatstelijke volksgebruiken; de symbolische waarde van sommige juwelen in de vorm van bloem of dier, door de aard van de edelstenen, is vrijwel algemeen onbekend.

Een juweel kan op alle mogelijke manieren de aandacht trekken: door zijn vorm, kleuren en afmetingen, door de verhouding

Cupido rijdt op een pijl die een hart doorboort. 19de eeuw's liefdesjuweel. Koninklijke Musea voor Kunst & Geschiedenis.

tot de kledij en andere accessoires, door de plaats waar het op het lichaam gedragen wordt, door de gelegenheid waarop de drager het aan heeft ... Sieraden kunnen een symbolische betekenis krijgen alleen door de speciale context waarin ze verschijnen. Op die manier hebben ze alle een communicatieve waarde en sturen ze signalen uit die de aandachtige waarnemer veel over de drager vertellen. Ook het niet dragen van juwelen kan een duidend gebaar zijn ... Een geheel andere benadering vormt het juweel, door hedendaagse kunstenaars als medium genomen, als draagbaar kunstwerk, waarin zij hun eigen symboliek formuleren. Wie deze juwelen draagt wordt medestander van de artiest. MD

Praktische informatie
Koningin Fabiolazaal, Provinciaal Veiligheidsinstituut, Jezusstraat 28, 2000 Antwerpen, 03/203.42.00
Open: elke werkdag van 10 tot 17u., gesloten in het weekend
Toegang is gratis

400 jaar Kasteel van Ooidonk

Ten zuidwesten van Gent aan één van de vele Leiebochten ligt - even buiten de dorpskom van Bachte-Maria-Leerne - het Kasteel van Ooidonk.

Etymologisch betekent Ooidonk 'hoge donk'. Donken waren zandige bodemverhevenheden in een moerassig gebied. Waar oorspronkelijk een versterkte hoeve stond ligt nu de binnenplaats van het kasteel. De oudste vermelding van Ooidonk dateert uit 1230. In 1381 koos de heer van Nevele, Jan de Fosseux, na de verwoesting van zijn Nevelse burcht door Lodewijk van Male, Ooidonk tot zijn nieuwe verblijf. Door het ontbreken van mannelijke afstammelingen kwamen kasteel en domein aan de familie de Montmorency.

In 1595 - nu precies 400 jaar geleden - werd het door een brand verwoeste kasteel opgekocht door Maarten della Faille. Hij gaf het kasteel grotendeels zijn huidige uiterlijk. Na de dood van de laatste, kinderloze, della Faille werd het domein in 1864 aangekocht door de Brusselse politicus Henri t'Kint de Roodenbeke als pied-à-terre voor zijn vrouw die graag in de buurt van haar Gentse zussen verbleef. De echtgenoten t'Kint de Roodenbeke gaven park en kasteel een flinke opknappbeurt. De Franse architect Parent vergrootte het kasteel door voor- en achtergevel meer buitenwaarts te plaatsen. Kasteel en domein zijn anno 1995 nog steeds eigendom van de familie

t'Kint de Roodenbeke die angstvallig waakt over het geheel én de traditie.

400 jaar Ooidonk wordt door de huidige graaf Juan herdacht met tal van activiteiten in en rondom kasteel en domein. Even de highlights: jonge musici musiceren een zomer lang (eerste concert: 23 april, laatste: 10 september), op 27 mei is er een groots volksfeest anno 1595, op 13 augustus een koetsentocht, op 9 en 10 september ligt er een bloementapijt voor het kasteel en op 21, 22 en 23 september is er een klank- en lichtspel waarbij Dirk Brossé en zijn Brass Ensemble de "Fireworks" van Händel brengen (om 20.30u. en 22u.). De tentoonstelling "400 jaar Ooidonk" in het Museum van Deinze en de Leiestreek (t/m 8/5) belicht het kasteel en zijn bewoners doorheen de eeuwen.

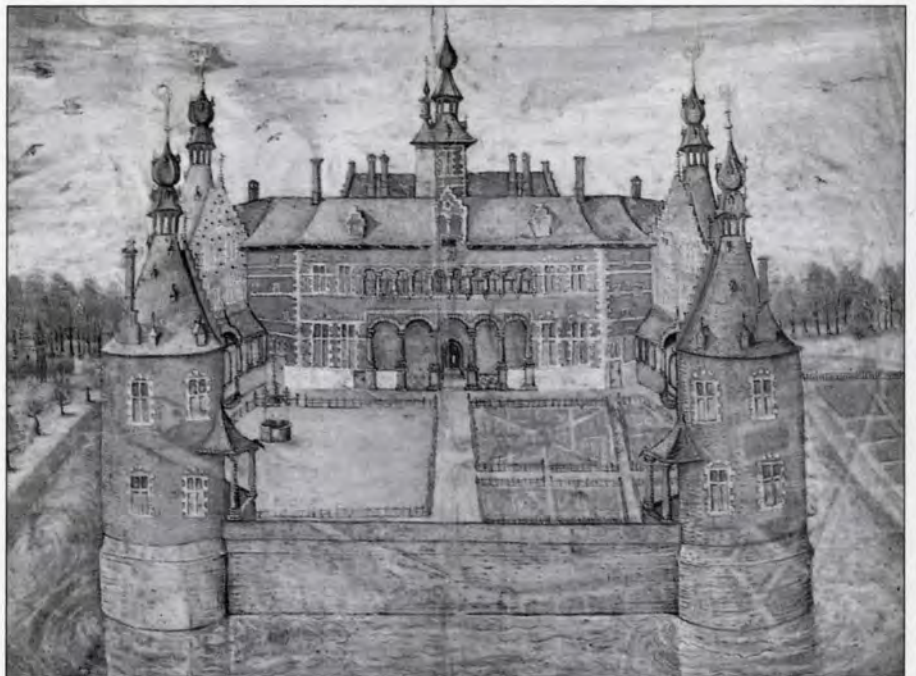
Bekendste bewoner van Ooidonk - hij werd er ook gearresteerd - was de graaf van Home, de "opstandeling" die samen met Egmont op de Brusselse Grote Markt in 1568 het hoofd verloor. Doordat het kasteel de laatste 400 jaar bijna constant bewoond was, heeft een kasteelbezoek iets van een huiselijke geschiedenis-tocht. Kamers, meubilair, schilderijen en familie portretten en

snuisterijen vertellen elk hun verhaal binnen een 16de eeuwse en neo-gotisch decorum. Over Ooidonk en zijn geschiedenis verschijnt eind deze maand een boek (1.750,-BF) bij Snoeck-Ducaju en Zoon Gent. Toerisme Oost-Vlaanderen wijdt een extra-nummer aan het kasteel (200,-BF) en er werd een bronzen herdenkingmedaille (1.500,-BF) geslagen. MCB

Praktische informatie

Het kasteel van Ooidonk is vanaf Pasen tot 15 september elke zondag toegankelijk van 14 tot 17.30u. In juli en augustus is het kasteel ook open op zaterdag, van 14 tot 18u. De tentoonstelling "400 jaar Ooidonk" in het Museum van Deinze en de Leiestreek, L. Matthyslaan 3/5, Deinze is open op maandag en van woensdag tot vrijdag: 14-17.30u. - weekend: 10-12u. & 14-17u.

De tentoonstelling 'Het Schuttersleven in Deinze en Leiestreek' in het kasteel - 28/5 t/m 2/7 - is open van dinsdag tot vrijdag: 14-18u. - weekend 10-12u. & 14-18u. Algemene info: Kasteel Ooidonk 09/282.35.70 (9-17u.) & VVV Leiestreek 09/386.08.79 (10-12u. & 14-16u.).

Tot stof zult gij wederkeren

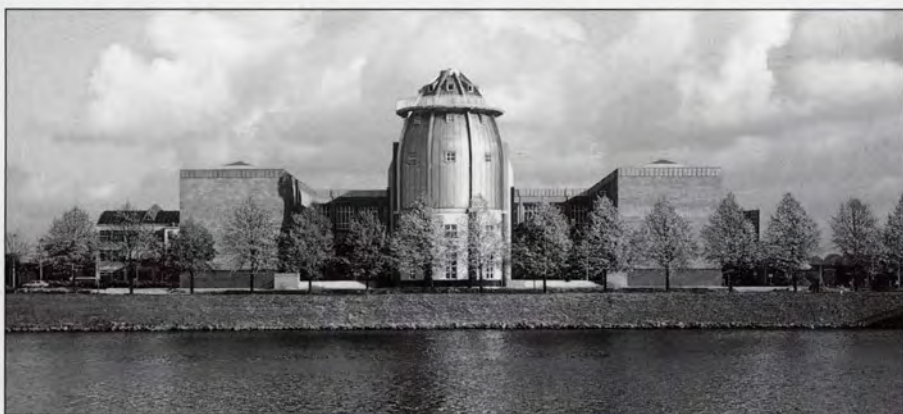
Het Bonnefantenmuseum te Maastricht

Zijn Bonnefantenmuseum zat gekneld in een oud warenhuis in de Maastrichtse binnenstad. Zoals het daar lag, zegt directeur Alexander Van Grevenstein, was het zonder twijfel het lelijkste museum van Nederland. Maar nu kwam daar dus een gloednieuw Bonnefanten voor in de plaats, iets buiten die binnenstad, aan de oevers van de Maas. Op de plek waar tot eind jaren tachtig een keramiekfabriek van Jan Gerko Wiebenga stond, mocht de Italiaanse architect Aldo Rossi een sluitstuk ontwerpen van wat een hele nieuwe wijk moet worden, Ceramique.

immers pas een museum als je door de smoezeligheid kan stappen, zegt Van Grevenstein, en het stof. Voortdurend moet je er aan herinnerd worden dat een museum eigenlijk niets meer kan zijn dan een uitdragerij in tweedehands, of een slaapplek van het Leger des Heils. Want wat zijn die kunstwerken in een museum anders dan een verzameling ontwortelden? "Er is geen enkel kunstwerk in het museum dat niet uit zijn

wetenschap waren de beide heren aan het werk gegaan. En zo kwam daar aan het water een grote E uit rode baksteen te liggen, met de drie beentjes loodrecht op de Maas gericht. Voor het middenste been staat een reusachtige kogelvormige kegel, 28 meter hoog, met een immens hoge plint van lerse hardsteen. Hij werd nagenoeg helemaal met zink bekleed. Eenmaal binnen gaat Van Grevenstein zelfs helemaal uit de

uitgestippeld dat de bezoeker aan het eind van een vleugel gedwongen wordt op zijn stappen terug te keren, naar die enkele trap die in het middenste been binnen en buiten en de vleugels onderling verbindt. Het is een parcours dat dwingt tot zien en opnieuw zien, en dus ook tot herinnering. En natuurlijk had Rossi ook dit keer talloze verwijzingen naar aloude architecturale archetypes in zijn ontwerp verwerkt.

Een paar maand terug was in Groningen het nieuwe museum van zijn landgenoot Alessandro Mendini geopend. Het had nagenoeg evenveel gekost, een miljard Belgische frank, en het was een echte droomfabriek geworden, een Disneyland. Maar Rossi en Van Grevenstein wilden iets helemaal anders. Geen gegoochel en gefriemel met franjes en mierzoete kleurtjes. Geen spektakel.

Geen gebouw ook waar alles tot 'iets leuks' zou worden gereduceerd. Geen Groningen dus. Groningen, zegt Van Grevenstein, is gegroeid uit het ongeloof over wat een museum kan worden.

Om dezelfde reden wilden ze dan ook weer niet zo'n doos, hoogglanzend, gedesinfecteerd, en met nagelwitte wanden en vloeren. Een museum wordt

context is gerukt. Zij hebben alle de hoop laten varen ooit 's avonds thuis te slapen'.

Wat is een museum nog? Het mag de dood niet ontlopen, zegt Rossi. Een museum is immers geen droomfabriek, maar een begraafplaats, een machine die aan de hand van wat schamele brokstukken van een vliedend verleden de herinnering moet mogelijk maken. Met die

bol als hij ons de vloer aanwijst, uit prachtig Maleisisch hout. Hij blijft ruw en onopgesmukt, van boenen kan geen sprake zijn. Hij ademt nu reeds 'stof en smoezeligheid'. En bovendien is het boothout. Wat dan weer naar de Maas verwijst.

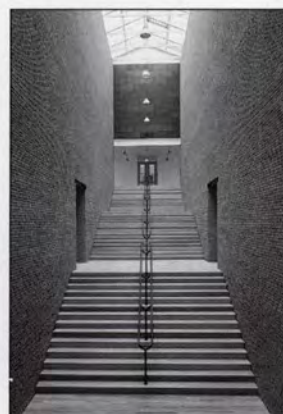
In de architectuur van het Groninger Museum lijkt Disney de verste historische referentie. Daarom is dat gebouw ook als

Had de beroemde Rue Buren in Luik tot inspiratiebron voor die reusachtige trapstraat gediend, die tussen twee kale bakstenen naar boven klimt? Twintig meter hoog, twintig meter lang, en vijf meter breed voert hij de bezoeker helemaal boven naar de torenkoepel.

In de verbeelding van Rossi beklimt de bezoeker een krakende zoldertrap, op zoek naar verloren gewaande schatten. Hij denkt ook aan wat hij als bijenkorf-tempels omschrijft, of scala santa, waar men de trap op en af gaat om gezuiverd te worden, "or something much more complex".

Van buitenaf ademt zijn zinken kogel de sfeer van de dom van Florence, maar ook die van Jules Verne en zijn waanzinnige raket. En binnenin de koepeltoren zorgt zelfs het minste woord voor luid gegalm. Ook al door het diffuse, atmosferische daglicht dat zenitaal door kleine vierkante raampjes, hoog in de koepel, naar binnen glijdt is dit een kapel die tot zwijgen dwingt. En ook elders in het museum weet Rossi een enorme meerwaarde uit het daglicht te putten.

Het Bonnefanten is een typisch Nederlands provinciemuseum, dat door zijn erg heterocliete en zeer fragmentaire combinatie van verzamelingen niet zelden aan de ouderwetse rariteitenkabinetten doet denken. Enerzijds is er de afdeling archeologie, waarin aan

museum zo'n mislukking. Zelfs in de architectuur wordt het verleden totaal genegeerd. Heel anders in Maastricht. "Je kunt nooit het verleden of de mémoire ontlopen," zegt Van Grevenstein, "en dat was ook de filosofie van Rossi". Zink en baksteen, het zijn materialen die al snel gaan ververen. Ze tonen de tijd die glijdt. Bovendien werd het parcours zo

Kies jij ook voor kunst?

de hand van bodenvondsten de geschiedenis van het Maasdal wordt omschreven. Voorts is er nog een afdeling met Middeleeuwse kunst uit Nederland en Italië. En tenslotte is er de afdeling hedendaagse kunst, die zich vooral op arte povera, minimal art, en conceptuele kunst concentreert.

Van zaal tot zaal zorgt het getemperde daglicht voor andere

Foto Etienne van Sloun/Gregor Ramaekers

ruimtelijke sensaties. De bovenzalen met hedendaagse kunst bijvoorbeeld zinderen in een royaal bovenlicht, dat door enorme roosters uit draadglas naar binnen dringt. Met hun ouderwetse plinten en parketvloeren lijkt het wel of die eenvoudige en wat verstilde rechthoekige zaaltjes er al jaren waren. En waar je ook loopt: het wisselen van de seizoenen, het verloop van dag naar nacht, en zelfs het voorbijtrekken van wolken blijft je achtervolgen.

Met het Bonnefanten heeft Rossi een museum ontworpen waarin niet alleen de verzameling maar ook het gebouw zelf het verglijden van de tijd illustreert. Elke illusie van eeuwigheid werd hardhandig geweerd. In Groningen speelde Mendini een spelletje blufpoker, met veel grootspraak en stenen. In Maastricht heeft Rossi hem een lesje in bescheidenheid gegeven. In een museum dat nu al tot stof wederkeert.

MAX BORKA

Het Bonnefantenmuseum is dagelijks open van 11 tot 17 uur. Gesloten op maandag, tenzij die een feestdag is. Toegangsprijs 10 gulden, gratis voor kinderen tot dertien onder begeleiding.

Tien jaar geleden werd het tentoonstellingsproject "Kiezen voor Kunst" opgestart in Limburg en in 1986-87 uitgebreid tot Vlaanderen. Onder het motto "slijp je beitels, poets je penselen, haal je ezel van stal en doe mee..." roepen de organisatoren iedereen met kunstambities op om deel te nemen aan de vijfde editie van "Kiezen voor Kunst".

Het tentoonstellingsproject "Kiezen voor Kunst" start in de eerste helft van dit jaar met een honderdtal groepstentoonstellingen op gemeentelijk niveau waaraan iedereen met kunstambities kan deelnemen. Oud of jong, autodidact of geschoold, professionele aspiraties of pure liefhebberij, maakt niet uit. Deelnemen is de boodschap. De enige voorwaarde is dat het om "beeldende kunst" gaat in de meest brede zin van het woord en dat de kandidaat zijn of haar werk wenst te confronteren met het brede publiek.

Uit de inzendingen kiest een vakkundige jury onder het voorzitterschap van Flor Bex, artistiek directeur van het MUHKA, één werk van elke kunstenaar voor de tweede etappe. Die is voorzien voor oktober, voor de gelegenheid uitgeroepen tot "Maand van de Beeldende Kunstenaar". In elf steden: Antwerpen, Brugge, Brussel, Dendermonde, Kortrijk, Gent, Geraardsbergen, Leuven, Mechelen, Sint-Truiden en Turnhout, worden de geselecteerde werken tentoongesteld. Volgt de derde etappe: een tentoonstelling in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel. Hiervoor komen telkens drie kunstenaars uit elke regionale tentoonstelling in aanmerking. Uit dit groepje wordt de nationale laureaat aangewezen. Hij of zij wordt beloond met prijs van een 100.000,-BF. Bovendien mogen de laureaat en vier andere genomineerden hun werk in 1996 voorstellen in het buitenland.

MD

Praktische informatie
Wie aan "Kiezen voor Kunst" wil deelnemen of meer informatie wenst, kan contact opnemen met het nationaal secretariaat van CSC-Vormingswerk, "Kiezen voor Kunst", Keizerslaan 13, 1000 Brussel, 02/512.15.20 (vragen naar Bernadette Vrancken, projectcoördinator). Deelnemen is gratis.

Vlaanderen UW vakantieland

Ontdek Groen Vlaanderen

Een groene fietstocht in de omgeving van Mol, en nadien even uitblazen bij het Zilvermeer. Stappen door de Brabantse holle wegen. Een weekendje Genk, met

kunst in het Molenvijverpark... Voor een verkwikkende uitstap of korte vakantie hoeft je niet altijd ver te gaan: Vlaanderen heeft meer in petto dan we soms beseffen.

Op 27 en 28 mei organiseert het Vlaams Commissariaat-Generaal voor Toerisme (VCGT) het eerste van drie groene "open deur"-weekends onder het motto "Ontdek Groen Vlaanderen". De landelijke Westhoek, het Antwerpse Rivierenland, het donkere Zoniënwoud en de boomgaarden van Haspengouw zijn maar enkele van de vele groene gebieden in Vlaanderen waar je dat weekend nog meer dan anders hartelijk welkom bent. Niet enkel het gewone toeristische aanbod wordt dan dik in de verf gezet.

Overal kan je je aan extra's verwachten: er zullen kastelen, abdijen en natuurreservaten te bezoeken zijn die normaal voor het publiek gesloten blijven. Nieuwe wandel-, fiets- en mountainbikeparcours worden ingewijd. Na dit eerste weekend volgen nog een weekend "Kust" (24 en 25 juni) en "Kunststeden" (7 en 8 oktober). Zondag 28 mei is bovendien ook de Dag van het Park. Naar goeie traditie zullen veel gemeenten en particulieren ook dit jaar weer hun mooie parktuinen openstellen en zorgen voor animatie ter plekke. Zin in een actief lenteweekend? Het magazine met kalender en concrete gegevens ligt vanaf 28 april voor je klaar bij elke VVV of Dienst Toerisme en elk postkantoor in Vlaanderen.

De 'Kongoboot' van Antwerpen naar Matadi

Nationaal Scheepvaartmuseum, Antwerpen

Een eeuw geleden werd de Compagnie Maritime Belge du Congo (CMBC) gesticht. Wie CMBC zegt, denkt meteen aan een lange traditie van Kongoboten die in 1895 aanving. De eerste bloei van de rederij was volledig afhankelijk van de rijkdommen van de Belgische kolonie Kongo. De expositie schetst de geschiedenis van deze rederij vanaf haar ontstaan tot op heden. Verschillende aspecten, zoals vracht, passagiers, radioverbinding, bemanning en leven aan boord komen aan bod in een didactische opstelling en kunnen opgevraagd worden op CDI.

Op 6 februari 1895 vertrok de "Leopoldville" naar de vrijstaat Kongo en elke maand was een afvaart voorzien. De CMBC en de Duitse Woermann Linie de Société Maritime du Congo kregen het monopolie van de vaart op Kongo in ruil voor het onderhoud van een vaste lijndienst. In 1908 werd de Onafhankelijke Kongostaat overgedragen aan België. De exploitatie van de Kongolese natuurlijke rijkdommen kwam op dreef en de CMBC draaide op volle toeren. Met de overname van de Lloyd Royal in 1930 werd de Compagnie Maritime Belge geboren, op dat moment was het de grootste rederij in België. De Compagnie Maritime Belge is echter veel meer dan een rederij. Participaties in diverse bedrijven maken van de maatschappij een hedendaagse vitale ondernemer. Na de Tweede Wereldoorlog werd CMB actief in de

scheepsbouw (Mercantile), elektrische installaties (Naviga), zeeverzekering (Belgamar) en participeerde eveneens in Sabena en Sobelair.

In 1989 werd de laatste Kongoboot, de "Fabiola", aan China verkocht, waarmee een roemrijk tijdperk werd afgesloten. De tentoonstelling "CMB 100: een eeuw Compagnie Maritime Belge" loopt van 5 mei tot 31 december.

Nationaal Scheepvaartmuseum, Steenplein 1, 2000 Antwerpen
Open: dagelijks van 10 tot 16u.45. Gesloten op 25 mei, 1-2 november, 25-26 december
MDC

25 vrijkaarten

Kalender uit 1930 van de Compagnie Maritime Belge. Nationaal Scheepvaartmuseum.

Antwerpen

Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, Antwerpen

Tweehonderd jaar cultuurleven in Vlaanderen 1 juni tot 30 juni

Tweehonderd jaar cultuurleven in Vlaanderen worden tot leven gebracht met een keuze uit de collecties van het huis: schilderijen, grafiek, beeldhouwwerk, handschriften, brieven, documenten, foto's, affiches en boeken. Startpunt is de periode van 1780 tot 1914, getypeerd door het literair werk van Conscience, Gezelle en de generatie van Van Nu & Straks. In de periode speelt zich ook de Vlaamse ontvoeringsstrijd af. Vernieuwende literatuur krijgen we na de Eerste Wereldoorlog met Paul Van Ostaïen, Jozef Peeters en de gebroeders Jespers. Het muziekleven wordt dan beheerst door grote namen als Jef van Hoof, Lodewijk de Vocht, Emiel Hullebroeck en Renaat Veremans. Tijdens en na de Tweede Wereldoorlog zijn het Louis-Paul Boon, Johan Daisne, Hubert Lampo en Hugo Claus die hun stempel drukken op het cultuurleven. De jaren '50 en '60 worden getypeerd door jazz, protestsongs en kleinkunst. Terwijl de neo-realistische en neo-romantische poëzie van de jaren '70 een tragisch hoogtepunt kennen in de zelfmoord van Jotie T'Hooft.

Spelregels gratis tickets

U kan een gratis ticket bekomen door een gele briefkaart te sturen naar Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Kasteelstraat 97, 8700 Tielt.

Bij de tentoonstellingen die een gratis ticket aanbieden vindt u onderaan het artikel een blauwe balk met het aantal ter beschikking gestelde tickets.

Door loting wordt bepaald wie een ticket krijgt toegestuurd.

Let op:

1. één ticket per tentoonstelling en per persoon
2. één ticket per gele briefkaart
3. de gewenste tentoonstelling vermelden

Louis-Paul Boon

Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, Minderbroedersstraat 22,

2000 Antwerpen, 03/232.55.80
Open: van di tot zat, van 10 tot 17u. Gesloten op maandag en zondag.

Toegang: 75,-BF individueel; 30,-BF voor groepen en reductiekaarten; gratis voor scholen en inwoners van Antwerpen

Centrum 't Elzenveld, Prof. Sommézaal, Antwerpen

Sonja Rosalia Bauters
5 mei tot 18 juni

Sonja Rosalia Bauters beoefent nog de techniek van het glasis schilderen op houten panelen, die zij voorbereidt met een caseïne onderlaag. Tijdens deze expositie staat haar "Planeten-cyclus" centraal. Sonja Rosalia Bauters documenteerde zich uitvoerig over alle planeten van ons zonnestelsel. Op elf panelen stelt zij ons zonnestelsel voor: de maan, Mercurius, Venus, Aarde, Mars, Pluto, Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus en de zon. Een twaalfde paneel geeft de symboliek van de planeten weer. Op een dertiende paneel worden lucht en wolken voorgesteld. In het midden van de zaal ligt het "Zodiac-tapijt".

Centrum 't Elzenveld, Prof. Sommézaal, Lange Gasthuisstraat 45,

03/223.56.28,
2000 Antwerpen
Open: donderdag t/m zondag, 12.30 tot 17.30u
Toegang: gratis

Cultureel Centrum Luchtbal, Antwerpen Inge De Belder - grafieken Rudiger Pincé - schilderijen 21 april tot 18 juni

Rode draad in het tentoongestelde werk is de fundamentele ontevredenheid met de omgeving. Inge De Belder neigt naar het nihilisme. Menselijke vormen herleidt ze tot hun grillige essentie: langgerekte ascetische gestalten of gedrongen ronde figuren, handen die vrijwel in de romp verdwijnen, kleine hoofdjes en de afwezigheid van gezichten. Haar naakten, wars van alle erotiek, hebben een bevreemdend effect dat af en toe doorbroken wordt door het zeer concrete sociale engagement. Rudiger Pincé vertrekt vanuit de realiteit. Deze zekerheid bevestigt hij door het geordende en het constructieve. De realiteit van het leven en het daaraan gekoppelde onvoorspelbare camoufleert hij bewust in zijn schilderijen door een overdreven aangebrachte verfmatie. Zo-doende creëert hij een artificiële zekerheid waarbinnen stemmingen picturaal worden geuit.

Cultureel Centrum Luchtbal, Columbiastraat 110, 2030

Antwerpen, 03/542.49.40
Open: dagelijks van 10 tot 17u.
Toegang: gratis

deSingel, Antwerpen Daniel Libeskind: Radix, Matrix

27 april tot 28 mei

De architect Daniel Libeskind werd internationaal bekend met zijn ontwerp voor het Joodse Museum, een aanbouw bij het oude Museum van Berlijn. Libeskind is één van de meest eigenzinnige en intellectueel meest vernieuwende architecten van onze tijd. Hij is steeds op zoek naar een architectuur die zich niet van bestaande structuren, noch van een reeds bestaand vormvocabularium bedient. De techniek van "collage" is de basis voor zijn radicale stellingname. Hij voegt de geschiedenis van de stad, haar vroegere vorm, maar ook de utopische projecten, de literatuur, het politieke verleden, de muziek en de joodse geschiedenis in één ontwerp samen. Zo ontstaat in zijn ontwerpen een gelaagdheid en densiteit. Naast zijn vroege werk, waaronder "Micromegas" en "Chamber Works", worden ook

Daniel Libeskind: Out of line, 1991. Potsdammer/Leipziger Platz, Berlin, 'Illuminated Muse Matrix', verloop van de tien Muse-lijnen.

zijn recente ontwerpen voor de Potsdamerplatz/Leipzigerplatz en de Alexanderplatz getoond.

deSingel, Desguinlei 25, 2018 Antwerpen, 03/248.38.00

Open: di. tot zon. van 14 tot 18u. Gesloten op maandag
Toegang: gratis

Etnografisch Museum, Antwerpen Sculptuur van Angola 29 april tot 15 augustus

De Angolese kust werd vanaf het einde van de 15de eeuw door Portugese ontdekkingsreizigers, soldaten en kooplui bezocht. Later werd ook het

binnenland ontsloten en werd Angola een Portugese kolonie. Verschillende Angolese volkeren, zoals de Tjokwe, de Lwena, de Zombo en de Nkanu vervaardigen beeldhouwwerk onder de vorm van sculptuur, gebruiksvoorwerpen met figuratieve versiering en maskers. Deze voorwerpen spelen een belangrijke rol bij de voorouderverering, de magische praktijken en bij de initiatie- en divinatierituelen. Aan de hand van tweehonderd beelden, maskers en rituele voorwerpen krijgen we een vrij volledig beeld van de artistieke productie van de volken van Angola.

Een groot deel van de tentoongestelde stukken zijn afkomstig uit het Museu Nacional de Etnologia van Lissabon.

Etnografisch Museum,

Suikerrui 19, 2000 Antwerpen, 03/232.08.82

Open: dagelijks van 10 tot 16.45u. Gesloten op maandag
Toegang: 75,-BF voor -25, +3 pas, groepen en Antwerpenaars; 50,-BF voor scholen en -18; gratis voor -12

20 vrijkaarten

Hoofdmansstoel, Ovimbundu (Angola). Hout, hoogte 65cm. Museu de Azambuja, Lissabon. Foto: Arquivo Nacional de Fotografia, Lissabon.

**Hessenhuis, Antwerpen
Roemeense Schilderkunst,
1800-1940**

3 juni tot 17 september

Naarmate het gesloten karakter van de voormalige Oostbloklanden verkleinde, vergrootte de belangstelling voor de culturele eigenheid van deze landen. Het Hessenhuis focust op de niet-officiële schilderkunst van Roemenië. 200 Kunstwerken uit een tiental musea werden geselecteerd en getuigen van de verrassende oorspronkelijkheid der Roemeense artiesten. Het geheel vormt een éénmalig overzicht van de Roemeense schilderkunst, van de romantiek tot de totaal ongekende avant-garde van vóór de Tweede Wereldoorlog.

Hessenhuis,
Falconrui 53, 2000 Antwerpen,
03-232.84.28

Open: dagelijks van 10 tot 16.45u.. Gesloten op maandag
Toegang: 100,-BF: 75,-BF voor -25, +3 pas, groepen en Antwerpenaars; 50,-BF voor scholen en -18; gratis voor -12
Rondleidingen: Dienst voor Toerisme 03/232.01.03, Acanthus 03/239.06.38

**KB-Toren, Antwerpen
Ammonieten. Speuren naar
het ammonietdier**

tot 12 mei

Tijdens verscheidene expedities in West- en Zuid-Europa bouwden Frans en Maria Michiels-Baeyens een uitgebreide verzameling ammonieten op. Ammonieten waren weekdieren die vijftienzeventig miljoen jaar geleden uitgestorven zijn. Hun schalen worden teruggevonden in afzettingen uit de Jura- en de Krijtperiode. Door hun grote vormverscheidenheid, die

tijdsgebonden is, en door hun wereldwijde verspreiding, zijn ze geschikte gidsfossielen om de ouderdom van aardlagen te bepalen. Vandaar hun belang voor de geologie. Hun sierlijkheid en hun variatie maken ze tot gewilde objecten in fossielverzamelingen.

KB-Toren.

Eiemarkt 20, 2000 Antwerpen
Open: dagelijks van 9 tot 16u., dond. van 9 tot 18u.
Toegang: gratis

**Koninklijk Museum voor
Schone Kunsten,
Antwerpen
Luc Peire (1916-1994)**

22 april tot 25 juni

Luc Peire (1916-1994) is op de Belgische na-oorlogse kunstscène één van de belangrijkste abstracte schilders. Deze retrospectieve licht Peires oeuvre toe, vanaf zijn figuratief debuut bij de "Jeune Peinture", over de zoekende fase van de jaren '50, tot zijn ontplooiing in de verticale geometrie vanaf 1960. In 1965 mondt deze evolutie uit in het rigoureuze verticalisme waardoor Peires werk zo bekend raakte.

De verticale structuur zal gedurende dertig jaar zijn werk - schilderijen, grafiek, objecten, environments en architecturale integraties - kenmerken. De ritmische patronen, de ruimtewerking en zijn typisch kleurgebruik maken de rijkdom en de subtiliteit uit van Peires consequente werk. Binnen de constructieve kunst zijn de lijnen van Peire uniek. Voor de eerste keer, sinds de overzichtstentoonstelling van 1966 te Brugge, is het groot ensemble van Luc Peire te zien in het Antwerpse museum.

EDMOND GOLBERT

oudheden
antiquaire-expert

**Collectie zilverwerk
van de Antwerpse zilversmid
J. Van der Borch - 18de eeuw**

Hoek Leopoldstraat en Arenbergstraat 16
2000 Antwerpen
Tel. en fax: (03) 232 05 67

Lid van de Kamer der Antiquairs van België en de Cinoa

**Koninklijk Museum voor
Schone Kunsten,**
Plaatsnijdersstraat 2, 2000
Antwerpen, 03/238.78.09
Open: dagelijks van 10 tot 17u.,
gesloten op maandag en 25 mei
Toegang:
200,-BF - 150,-BF voor
studenten, 60+ en groepen
- 100,-BF voor jongeren tot en
met 18 jaar
- 50,-BF voor scholen -
gratis voor kinderen - 12

20 vrijskaarten

**Provinciaal Museum
Sterckshof-Zilvercentrum
Argenti Italiani**

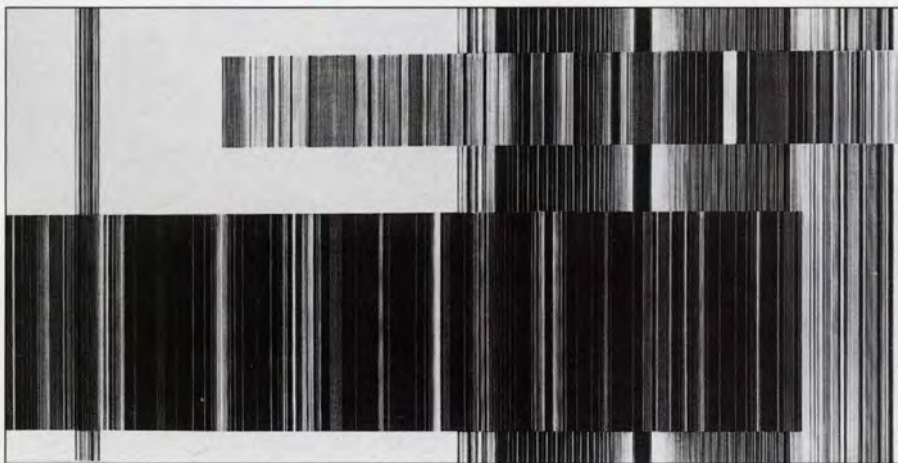
tot 21 mei

Tot 21 mei toont het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum een honderdtal Italiaanse gebruiksvoorwerpen in zilver, vervaardigd in de 20ste eeuw. De schitterende stukken

Luc Peire (1919-1994): "Graphie
1135" (1973). Acryl op formica,
114x146 cm. Privé-verzameling.

illustreren de evolutie van de Italiaanse zilverdesign, vanaf de vooroorlogse strakke geometrische vormen tot de kleurrijke en speelse Memphis-stijl.

Sedert WOII speelt Italië een toonaangevende rol in het internationale design-gebeuren. Bij de heropbouw van het land kreeg de design een nieuwe impuls. Architecten als Franco Albini en Gio Ponti, en kunstenaars als Magistretti, Ettore Sottsass en Marco Zanuso gaven vorm aan de producten van gerenommeerde firma's. In een reactie op de vooroorlogse geometrische stijl evolueerden zij naar gebogen, gestroomlijnde vormen. Het ontdekken van nieuwe "plooibare" materialen zoals plastic werkten deze evolutie in de hand. In de jaren '60 zocht Ettore Sottsass inspiratie in de Amerikaanse Pop Art en de primitieve culturen. Bekendste exponent van zijn "Anti-design"-beweging was de vormeloze zitzak gevuld met polystyreen-bolletjes. In 1979 nam "Studio Alchemia" de fakkel over. Twee jaar later pakte de groep uit met een originele, kleurrijke en speelse collectie designmeubelen, -stoffen en -ceramiek: de

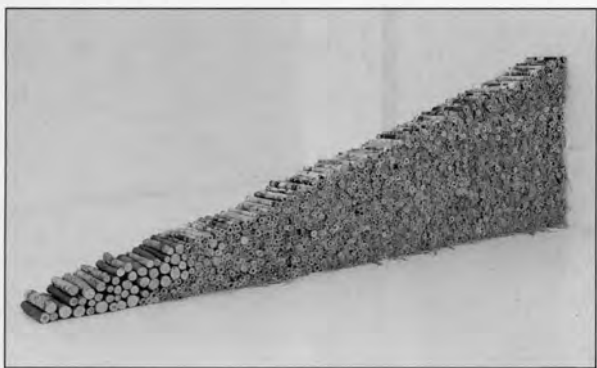

Memphis-collectie. De tentoonstelling in het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum is opgebouwd rond de grote verzameling van het Museo per gli Argenti Contemporanei (MAC), dat gehuisvest is het dorpje Sartirana Lomellina, nabij Milaan. Dit museum is een deel van de Fondazione Sartirana Arte, een fonds dat onder leiding van stichter Giorgio Forni de hedendaagse Italiaanse sierkunsten wil promoten.

Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum,
Hooftvunderlei 160,
2100 Deurne, 03/360.52.50(52).
Open: van dinsdag tot zondag,
van 10 tot 17.30 uur.
Toegang: 150,-BF per persoon,
200,-BF voor families, 100,-BF
voor groepen en
reductiekaarthouders.

**Museum van Hedendaagse
Kunst, Antwerpen
Denmark. A grip on news,
1972-1995**
tot 28 mei

Het materiaal bij uitstek voor beeldend kunstenaar Denmark (*1950) is het bedrukte papier: boeken, tijdschriften, dagbladen, ... Hij verwerkt op heel eigenzinnige wijze deze eindeloze stroom informatie die dagelijks op ons af komt. Via handelings als versnijden, verpulveren,

Denmark "Dood Archief XV" (1983-1989). Een stapeling van opgerolde tijdschriften, aangevuld met brandhout. 80x34x60cm. Foto Syb'1 S Pictures.

kleven en insnoeren maakt hij de informatie leesbaar en verwerkt haar tot sprekende beelden. "Het boek wordt in tegenovergestelde richting benaderd: ik schrijf geen boek,

maar werk het om tot een beeld, ontladen van woorden, tot archivalia die niet meer geraadpleegd kunnen worden. Deze tabula rasa noem ik dode letters, dood archief, dead stock, ballast", aldus Denmark.

Museum van Hedendaagse Kunst,
Leuvenstraat 32,
2000 Antwerpen, 03/238.59.60
Open: dagelijks van 10 tot 17u.,
gesloten op maandag
Toegang: 150,-BF

**Museum Plantin-Moretus,
Antwerpen
Jos Hendrickx (1906-1971).
Grafiek en tekeningen**
tot 30 juni

Aanleiding tot deze tentoonstelling zijn de schenkingen uit 1978 en 1984 door de erfgenamen Hendrickx aan het museum. Deze omvatten een groot aantal prenten, enkele tekeningen en nagenoeg de gehele verzameling oorspronkelijke etsplaten en houtsneden van Jos Hendrickx. Het zwaartepunt van de expositie ligt op de grafiek van Jos Hendrickx, aangevuld met enkele houtsneden. Het oeuvre van Jos Hendrickx bestaat uit figuurstudies, naakten, portretten en landschappen. Deze kunstenaar evolueerde duidelijk van een figuratieve, naar een abstract gestileerde vormgeving. Een vergeestelichte

houding en gevoeligheid ten aanzien van de mens en de natuur blijft in Jos Hendrickx' werk evenwel een constante.

Museum Plantin-Moretus,
Vrijdagmarkt 22-23. 2000
Antwerpen, 03/233.02.94 of
03/232.24.55
Open: dagelijks van 10 tot 17u.
Gesloten op maandag, 1 en 25 mei.
Toegang: 75,-BF, 30,-BF voor groepen, -18, studenten en +3pas, gratis voor scholen

**Openluchtmuseum
Middelheim, Antwerpen
Berlinde de Bruyckere**
6 mei tot 18 juni

Het werk van Berlinde de Bruyckere kende de laatste jaren een evolutie: de metalen kooien waar zij aanvankelijk mee werkte,

Berlinde de Bruyckere, "Dekenhuis". 200x160x120cm, dekens en ijzer.

worden steeds meer geconfronteerd met dekens die soms de gehele structuur in bezit nemen. De gebruikte vormen en materialen weerspiegelen een dubbelzinnigheid: leven en dood, vrijheid en gebondenheid, liefde en leed. De dekens die zij in haar recente werk gebruikte, verwijzen zowel naar warmte en zachtheid, bescherming en geborgenheid, als naar benauwdheid, verstikking en armoede. De reeks "Dekenhuis" refereert naar de vluchtelingenkampen, de Golfoorlog en naar de Bidonvilles in India.

Openluchtmuseum Middelheim,
Middelheimlaan 61, 2020
Antwerpen, 03/828.13.50
Open: dagelijks van 10 tot 17u.,
gesloten op maandag
Toegang: gratis

**Openluchtmuseum
Middelheim, Antwerpen
Per Kirkeby**
1 juli tot 3 september

Per Kirkeby (1938, Kopenhagen) creëerde in 1993 een indrukwekkende bakstenen sculptuur in de vorm van een open paviljoen. In het paviljoen

zijn zes "kamers" die dankzij de spatiale condities geschikt zijn voor het tentoonstellen van kunstwerken. Per Kirkeby stelt zelf enkele bronzen sculpturen tentoon in en rond het paviljoen. Een selectie van zijn tekeningen is tegelijkertijd te zien in het Braem-paviljoen.

tentoongesteld in het Antwerpse Diamantmuseum. De sieraden werden gecreëerd door bekende ontwerpers als Lucio Fontana, Fausto Melotti, Arnaldo en Gio Pomodoro, Alberto Zorzi, Giacomo Benevelli en anderen. Deze kunstenaars zijn geen juweelontwerpers in de nauwe betekenis van het woord, maar schilders en beeldhouwers die zich ook waagden aan de creatie van kunstjuwelen. Deze schitterende selectie designjuwelen reist, na Antwerpen, naar New York, Istanbul, Parijs, Londen, Tokio en Wenen.

Provinciaal Diamantmuseum,
Lange Herentalsestraat 31-33,
2018 Antwerpen, 03/231.86.45
Open: dagelijks van 10 tot 17u.,
gesloten op maandag
Toegang: 150 fr per persoon -
200,-BF voor gezin - 100,-BF
voor groepen en reductiekaarten

**Provinciaal Museum voor
Fotografie, Antwerpen
Martin Parr: Home and
Abroad**
21 april tot 18 juni

Het werk van Magnum-fotograaf Martin Parr werd in de belangrijkste tijdschriften en kranten gepubliceerd en zijn foto's worden zowel in Europa als in Amerika regelmatig tentoongesteld. Michael Parr wordt internationaal erkend als één van de meest toonaangevende Britse fotografen. Met "Home and Abroad" gidst de fotograaf ons langs het Britse dagelijkse leven. De stupiditeit en de rooftocht, en de plundering van het massatoerisme zijn voor de hand liggende onderwerpen voor Parr: die gefascineerd is door de mensheid die zich

Kunstjuweel van Gio Pomodoro

Martin Parr "New Brighton".
Uit de reeks "Home and abroad".

steeds verder van zijn oorsprong - de natuur - verwijderd. Maar Parr's pessimistische kijk op het dagelijkse leven van de mens is gelukkig verrijkt met humor.

Provinciaal Museum voor Fotografie, Antwerpen
Marjan Theuns:
Het effect van de verwondering.
Reisindrukken uit India
21 april tot 18 juni

Op haar reizen naar India registreert Marja Theuns haar reisindrukken. Deze fotoseries bezitten documentaire waarde. Je kan de fotobeelden enkel met dezelfde verwondering bekijken als de fotografe ten opzichte van haar onderwerp. Dit zijn beelden van een vreemde cultuur met mensen uit een archaïsche tijd tegen het

decor van fabelachtige architectuur. Foto's van een bonte markt, maar ook van barre armoede en van verheerlijkte landschappen. De Indische foto's van Marjan Theuns zijn verstilde prenten van herinnering, die tegelijkertijd de traagheid van het leven in een eeuwenoude cultuur verbeelden.

Provinciaal Museum voor Fotografie, Waalse Kaai 47,
2000 Antwerpen, 03/216.22.11
Open: dagelijks van 10 tot 17u.
Gesloten op maandag
Toegang: gratis

Marjan Theuns
Het effect van de verwondering
Foto Museum voor Fotografie, Antwerpen

Museum Vleeshuis - Rubenianum, Antwerpen
Glas zonder glans.
Gebruiksglas uit de bodem van Nederland en Vlaanderen, 1300-1800
tot 11 juni

In deze tentoonstelling wordt op basis van een groot aantal voorwerpen uit archeologische instellingen en particulier bezit voor het eerst een zo compleet mogelijk overzicht van gebruiksglas bijeengebracht. Niet minder dan 600 voorwerpen: bekers, kelkglazen, roemers, voorraadflessen, karaffen, ander huishoudelijk glas en glaswerk gebruikt in beroep en bedrijf, zijn te zien. Uit de kunstcollectie van het Museum Boymans-van Beuningen worden ter illustratie prenten en schilderijen getoond, gecombineerd met citaten uit de tijd, welke betrekking hebben op de gebruiksfunctie van het getoonde glas. Antwerpen was in de 16de en de 17de eeuw een belangrijk centrum voor glasproductie. In een apart luik wordt een uitgebreide keuze aan glasvondsten uit Antwerpse bodem getoond. Tijdens de tentoonstelling kan men een video bekijken over glasproductie en -technieken.

Museum Vleeshuis - Rubenianum,
Vleeshouwersstraat 38-40,
2000 Antwerpen, 03/233.64.04
Open: dagelijks van 10 tot 16u.45. Gesloten op maandag en op 25 mei
Toegang: 75,-BF

Glas zonder glans
Gebruiksglas uit de bodem van Nederland en Vlaanderen
1300-1800

Daarom is Antwerpen het meest geschikte decor voor dit project rond de symboliek van "handen". De tentoonstelling behandelt de hand in een algemene context (vorm, functie, betekenis) en besteedt nadrukkelijk aandacht aan het "Antwerpse handje".

Cultureel Centrum Berchem
Antwerpse handjes
22 april tot 18 juni

De hand neemt in Antwerpen een zeer bijzondere plaats in. Volgens de legende zou de naam van de stad zijn afgeleid van de nogal vreemde activiteit: "handwerpen".

Cultureel Centrum Berchem,
Driekoningenstraat 126,
2600 Berchem, 03/239.59.08
Open: dagelijks van 10 tot 17u.
Gesloten op maandag
Toegang: gratis

FILOSOFIE MAGAZINE

De waarheid moet gezegd, maar dan wel begrijpelijk

Filosofie Magazine is overal te koop

Losse nummers: f 8,50, jaarabonnement (10 nrs.): f 72,50, studenten f 10,-, ko t/m. Bij een jaarabonnement ontvangt u als welkomstgeschenk een prachtig cultuurfilosofisch boek cadeau.

Filosofie Magazine is een vrijplaats voor iedereen die nadenkt. Het blad heeft een verrassende, filosofische kijk op politiek, kunst, ethiek, wetenschap en het dagelijks leven. De stijl is helder en kritisch; de inhoud informatief en verfrissend. In Filosofie Magazine fraaie essays uit binnen- en buitenland. Daarnaast veel interviews met vooraanstaande filosofen, interessante reportages, actuele columns, een uitvoerige boekenrubriek, nieuws en een up-to-date agenda met alle filosofische lezingen en activiteiten in Nederland en Vlaanderen.

'Besluiteloosheid is de laagste graad van vrijheid' (René Descartes)
Lees Filosofie Magazine

FILOSOFIE MAGAZINE

Ter kennismaking: 2 nummers voor slechts f 10,-

Naam: _____
Straat: _____
Postcode/Plaats: _____
Stuur de bon naar: Filosofie Magazine, Postbus 328, 3760 AH Soest.

BEL VOOR EEN (PROEF)ABONNEMENT: 31-(0)33-655431

Provinciaal Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof, Oelegem "Koning Katoen"

tot 30 november

In de 19de eeuw werd de katoenvezel omwille van zijn economisch belang "Koning Katoen" genoemd. Ondanks deze eretitel was en is katoen vooral een vezel voor elke dag. Het Provinciaal Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof haalde voor de tentoonstelling "Koning Katoen" een pak zomerse katoentjes uit de 18de en 19de-eeuwse kasten. Vanaf de middeleeuwen werd katoen uit India en het Midden-Oosten naar West-Europa

consumptiegoed voor rijk en arm. Vooral in de jaren '50 en '60 is de concurrentie met nylon, polyester en andere kunstvezels zeer sterk. Met de ecologische trends van de laatste jaren is katoen echter weer volop actueel.

Provinciaal Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof, Schildesteenweg 79, 2520 Ranst (Oelegem), 03/383.46.80
Open: dinsdag tot zondag, van 10 tot 17u.

Toegang: gratis
Diverse types van geleide bezoeken en educatieve activiteiten zijn mogelijk na afspraak met de educatieve dienst (mevrouw F. De Booser).

ingevoerd als vulsel voor gewatteerde kleding en dekens. Vanaf de 17de eeuw komt Indisch katoen, vaak beschilderd en bedrukt, samen met Chinees porselein en specerijen uit Zuid-Oost Azië naar Europa. In de tweede helft van de 17de slagen West-Europese ondernemers erin om de Aziatische drukmethodes na te bootsen. Grootchalige katoenweverijen en drukkerijen doen hun intrede. Deze grote ondernemingen vormen in de 19de eeuw de geschikte voedingsbodem voor de industriële revolutie. Het baanbrekende werk gebeurt in Engeland. Gent voert de nieuwe technologie snel in en wordt de katoenstad van België. Er wordt mechanisch gesponnen, geweven en gedrukt. Tot de opkomst van de kunstvezels blijft katoen een massaal geproduceerd

Japon in beschilderd katoen uit India, gedragen met een geborduurde katoenen sjal. Provinciaal Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof, Oelegem.

Provinciaal Museum Emile Verhaeren, Sint-Amands-aan-de-Schelde Marie Gevers en Emile Verhaeren

tot 31 oktober

Twintig jaar geleden overleed de Vlaamse franstalige schrijfster Marie Gevers (1883-1975) te Edegem op het familiedomein Mussenburg. Aangemoedigd door haar "oom" Emile Verhaeren en Max Elskamp is zij destijds haar literaire carrière begonnen met "Missembourg" in 1914. Met romans zoals "La Comtesse des Digues", "Paix sur les Champs", "La Grande Marée" en "Madame

Orpha ou la Serenade de Mai" heeft zij internationale faam verworven. Ook werd zij opgenomen in de Académie de Langue et de Littérature françaises de Belgique. Net zoals Emile Verhaeren, Maurice Maeterlinck, Georges Rodenbach en Charles De Coster behoort Marie Gevers tot die belangwekkende groep franstalige auteurs uit Vlaanderen die voor een merkwaardige inbreng zorgde in de Vlaamse literatuur.

Provinciaal Museum Emile Verhaeren, Kaai 22, 2890 Sint-Amands-aan-de-Schelde, 052/33.08.05

Open: tot 30 juni en vanaf 11 september tot 29 oktober van 12 tot 19u. op zat., zond. en feestdagen. Van 1 juli tot 10 september dagelijks van 12 tot 19 u., behalve op maandag en vrijdag.
Toegang: gratis

Limburg

Casino, Beringen Glamourfoto's in kleur van Edgard Aerts

5 tot 21 mei

Modelfotografen maken bij fotosessies voor mannequins en fotomodellen veelvuldig gebruik van donkere kamer trucs. Die doka-manipulaties kunnen niet alleen in zwart-wit-fotografie, maar ook in kleurenfotografie toegepast worden. Doordrukken, tegenhouden, meervoudige belichting, soft-focus, pseudosolarisatie, highkey, ... alles kan. De glamourfotografie is dan ook een vaste waarde geworden in de mode- en reclamewereld. Om een onderwerp om te toveren tot een schitterend glamourobject wordt de hele toverdoos van de moderne fotografie gebruikt.

Casino Beringen, Kiosklein 25, 3582 Beringen, 011/42.15.26
Open: dagelijks van 14 tot 20u., zat. van 9 tot 12u.
Toegang: gratis

Alden Biezen, Bilzen-Polyfone muziekfragmenten uit de Lage Landen (1250-1600)

29 april tot 25 juni

Tijdens de late middeleeuwen en de renaissance waren het de componisten uit de Lage Landen

die de toon aangaven in de toenmalige Westerse wereld. Hun polyfone muziek vormde toen de absolute wereldtop. Desondanks zijn er in onze streken relatief weinig bronnen bewaard gebleven uit deze periode. Tijdens de laatste dertig jaar werden er tal van onbekende en vaak fraaie fragmenten ontdekt in onontgonnen archieven die ons een verrassend nieuwe kijk geven op de roemrijke Vlaamse polyfonie. In deze tentoonstelling kan de toeschouwer deze ondergewaardeerde informatie, kostbare handschriften uit internationale bibliotheken, bewonderen.

Alden Biezen, Kasteelstraat 6, 3740 Bilzen-Rijkhoven, 089/41.39.13

Open: dagelijks van 10 tot 18u.
Gesloten op maandag
Toegang: 100,-BF individueel - 80,-BF voor groepen, C.J.P. en 60+ - 50,-BF voor studenten - gratis voor -12 jaar

Cultureel Centrum, Fotogalerie Hasselt Hilde Braet, Fotoboudoir

tot 5 juni

In haar "Fotoboudoir" toont Hilde Braet twintig portretten van vrouwen tussen dertig en zestig jaar oud, voor het grootste deel behorende tot de westerse cultuur. Deze vrouwen hebben zich getooid, zelfs verkleed voor

Hilde Braet. "Portret". 1991

het "spel" dat van hen verwacht wordt, maar de uitdrukking van hun ogen bewijst dat zij het ernstig namen. De zeer expressieve blik van de vrouwen is belangrijker dan hun ontbloottingen, dan de lichamelijke van de foto's. De geportretteerden kijken de toeschouwer recht in ogen. Hilde Braet fotografeert geen lijven, geen lustobjecten, maar de hele persoonlijkheid van de vrouwen.

Fotogalerie,
Cultureel Centrum, Kunstlaan 5,
3500 Hasselt, 011/22.9931
Open: elke dag van 10 tot 18u.,
zaterdag en zondag tot 19u.
Toegang: gratis

Stedelijk Museum
Stellingwerff-Waerdenhof,
Hasselt
Geschiedenis op het
verkeerde been
20 mei tot 3 september

Geschiedenis belangt ons allen aan. Wij ondergaan elke dag bewust of onbewust haar invloed. Een museum toont ons een stilstaand beeld en dat is contradictorisch. Want de geschiedenis staat nooit stil, maar beweegt altijd. Dit museum-project confronteert de bezoeker met deze contradictie. Wij allemaal zijn ten opzichte van gisteren oud(er) en dus geschiedenis. Deze expositie zet de geschiedenis "op het verkeerde been". Drie kunstenaars: Herman Blondeel, Hugo Duchateau en Piet Stockmans visualiseren deze stellingen en vragen op hun eigen manier.

Stedelijk Museum Stellingwerff-Waerdenhof, Maastrichterstraat 85, 3500 Hasselt, 011/24.10.70
Open: dinsdag tot vrijdag van 10 tot 17u.; zater-, zon- en feestdagen van 14 tot 18u.; gesloten op maandag behalve op Paasmaandag
Toegang: 90,-BF; reductiehouders 60,-BF

Provinciaal Instituut
voor Cultuur & Sport
Dommelhof, Neerpelt
Hilde Keunen
tot 7 mei

Hilde Keunen tekent in haar schilderijen. Ze "noteert", maakt snelle schetsen. Die zet ze schijnbaar willekeurig boven en naast elkaar. Haar werk krijgt er een heel spontaan karakter door: invallen zijn het, dromen,

momenten die je wil bijhouden zoals iemand aantekeningen maakt in een dagboek. Hilde Keunen werkt op papier en mengt technieken en formaten. Bijzonder zijn haar fresco's, geschilderd op een gipsen ondergrond: primaire kleuren tegen een achtergrond van stralend geel. Maar er is ook veel grijs. Haar optimisme is geen geforceerde blijheid. Hilde Keunen onderkent de realiteit. "Grijs is voor mij de kleur van de poëzie" zegt Hilde Keunen, "en van de nostalgie".

Provinciaal Instituut voor
Cultuur & Sport Dommelhof,
Toekomstlaan 5, 3910 Neerpelt,
011/64.27.05
Open: op werkdagen van 10 tot 12u. en van 14 tot 17u., op zondag van 14 tot 17u.
De galerij is elke zaterdag gesloten behalve tijdens de schouwburgactiviteiten.
Toegang: gratis

Museum Huize Ernest
Claes, Scherpenheuvel-Zichem
75 Jaar De Witte
1 mei tot 17 september

Aan de Ernest Claesstraat staat nu ook het Ernest Claesmuseum te kijk. Oorspronkelijk was het een typisch Kempische langgevelhoeve, die door vader Claes omstreeks 1865 zelf gebouwd werd op de Worp, een gehucht tussen Zichem en Averbode. In 1983 werd de hoeve aangekocht door de provincie Brabant, en sinds 1993 stelt de stad Scherpenheuvel het museum dagelijks open. De tentoonstelling in het Ernest Claesmuseum gaat in hoofdzaak over het 75-jarig bestaan van het boek "De Witte" en de verfilmingen hiervan. Ernest Claes (Zichem, 1885-Brussel 1968) promoveerde in 1910 in de Germaanse filologie. Hij schreef verhalend proza, dat een grote leeskring verwierf, vooral dan de kwajongensstreken van

Jef Bruyninx, de eerste "de witte" in de Vlaamse bioscopen.

De Witte (1920), dat reeds meer dan honderd maal werd herdrukt. Wie het boek niet las, zag zeker één van de verfilmingen, waarin de bekende Vlaamse acteur Jef Bruyninx een hoofdrol speelde. Op de tentoonstelling ziet men ook alle drukken (125), vertalingen en het beeldmateriaal uit de verfilmingen.

Museum Huize Ernest Claes,
Ernest Claesstraat 152,
3271 Scherpenheuvel-Zichem,
013/77.20.81

Open: van dinsdag tot vrijdag van 10 tot 12u. en van 13 tot 16u. Het museum is ook open op een aantal zon- en feestdagen. Op eenvoudige telefonische aanvraag (013/77.20.81, tijdens de kantooruren) krijgt u de lijst toegestuurd.
Toegang: 30,-BF volwassenen; 15,-BF kinderen; 20,-BF groepen

De Warande, Turnhout
Begijnen en beghijnhoven in
Antwerpen en Brabant
24 juni tot 20 augustus

De beghijnbeweging wordt vanaf haar ontstaan, rond het einde van de 12de eeuw, tot haar wegwijnen, vanaf het Franse Bewind, geschetst. In het kader van de toenemende belangstelling voor de

Martine D'Maeseleer Antiques

Antique and Modern Silver & Plate

Lid

Membre

- Schattingen
- Herstellingen
- Herzilveren
- Graveren
- Vervolledigen van bestekken

- Evaluations
- Restaurations
- Réargentures
- Gravures
- Réassortiment de couverts

Steenhouwersvest 6 2000 Antwerpen
Tel. (03) 231 80 88 Fax: (02) 652 07 51

A. ASHTARI

Recente, oude en antieke tapijten,
kilims, sumaks, ghabbeh,...

Reiniging – Herstelling – Expertise

A. ASHTARI BVBA

Belgiëlei 157-158
2018 Antwerpen

Tel. (03) 230 17 70
Fax (03) 218 41 87

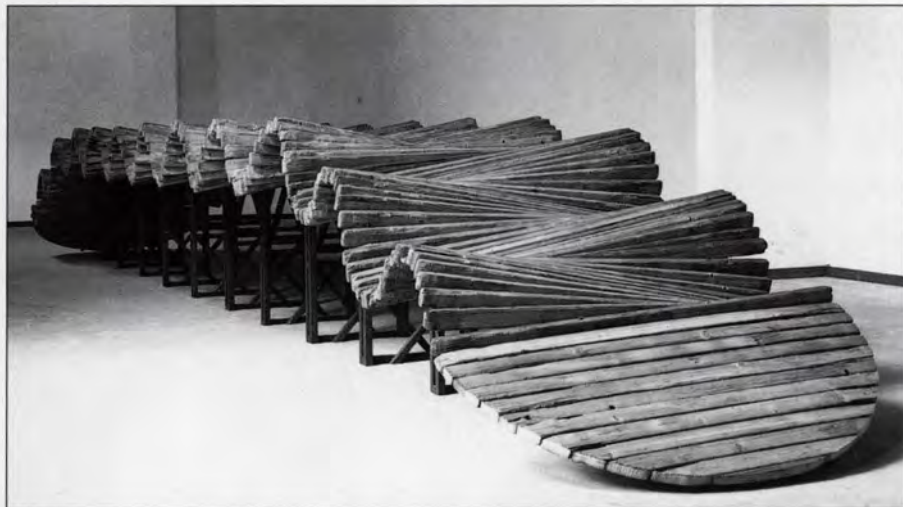
vrouwengeschiedenis groeit ook de belangstelling voor religieuze gemeenschappen, waaronder de begijnen. Vele eeuwen lang waren zij de grootste vrouwelijke religieuze groep binnen een stad. In tegenstelling tot de Duitse begijnen, die na de pauselijke veroordeling in de 14de eeuw verdwenen, bleef de beweging in de Zuidelijke Nederlanden voortbestaan. Het begijnenwezen wordt aan de hand van archivalia, stadsplannen, foto's en gravures geïllustreerd. De geëxposeerde originele stukken behoren tot het patrimonium van de begijnhoven van Diest, Herentals, Leuven, Tienen en Turnhout.

De Warande, Turnhout **Marc de Roover** 24 juni tot 20 augustus

Marc de Roover (Wilrijk, 1948) stelde in 1983 textielwerken en maskertentoon. Sinds 1988 en naar aanleiding van een reis naar Wales is De Roover de weg in geslagen van land-art of kunst die inspeelt op natuur en natuurcultuur. Hout en turf worden zijn belangrijkste materialen, zodat zijn werken bijna opgaan in de omgeving. Als De Roover toch in een ruimte tentoonstelt, blijft zijn kunst geënt op de essentie van het bestaan. In zijn recente installaties en sculpturen speelt het motief "brug" een centrale rol. De brug is voor hem metafoor van het leven dat zich steeds weer voedt en energie put uit zichzelf.

De Warande, Warandestraat 42,

Marc de Roover. "Gamebridge", 1994.
Hout en rode verf (ossebloed), 10x
1,30 x 1 m. Foto: Renske Van
Leemputten

2300 Turnhout, 014/41.94.94
Open: elke dag van 14 tot 18u.
(ook op zondagvoormiddag
open van 10 tot 12u.), gesloten
op maandag
Toegang gratis

Oost-Vlaanderen

Cultureel Centrum **De Werf, Aalst** **Stanley, journalist en** **ontdekkingsreiziger** **(1841-1904)** tot 7 mei

Voor het eerst stelt het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (Tervuren) zijn archiefstukken, eigendommen en vondsten buiten de eigen muren tentoon. Dit is dan ook een unieke gelegenheid om Henri-Morton Stanley te volgen op zijn ontdekkingsreis door Midden-Afrika, en dit via zijn dagboeken, foto's, manuscripten, illustraties, kaarten en allerlei objecten. In 1874-1872 gaat Stanley, in opdracht van de uitgever van de "New York Herald", op zoek naar dokter David Livingstone. Van 1874 tot 1877 leidt Stanley een ontdekkingsreis waarmee hij een belangrijk deel van Centraal-Afrika in kaart brengt. In 1879 legde hij, in dienst van Leopold II, de basis van de Onafhankelijke Kongostaat, het latere Belgisch Kongo. En van 1887 tot 1889 leidt hij de hulp-expeditie naar Emin Pasha.

Cultureel Centrum De Werf,
Molenstraat 51, 9300 Aalst,
053/76.13.11
Open: elke dag van 8.30 tot 12u.
en van 13 tot 17u., op woensdag
open tot 19u.,
zondagvoormiddag gesloten
Toegang: gratis

Museum van Deinze **en de Leiestreek, Deinze** **Piet Stockmans** 20 mei tot 26 juni

Het oeuvre van keramist Piet Stockmans (Leopoldsburg, 1940) heeft op het eerste zicht veel weg van seriewerk. Doch als men het aardewerk van dichtbij bekijkt, ziet men subtiele

Keramik van Piet Stockmans.
Foto: Tom Haartsen.

verschillen. Eén van zijn bekendste installaties zijn de 10.000 kommetjes met blauwe toets. Het lijken identieke kommetjes, maar eigenlijk zijn de blauwe toetsen steeds verschillend. In een eerste fase wil Stockmans zich niet van het functionalisme distantiëren: de halve bol (of kom) blijft een constante in zijn werk. In een tweede fase wordt zijn keramiek minder functioneel, maar het repetitieve element blijft, zoals in zijn porseleinen gedeformeerde maskers, stukgescheurde vazen en "vormeloze" kommetjes. Diezelfde tendens herkennen we in zijn recentste werk: de vaasjes en kommetjes zijn verkreukeld en in gebarsten vorm weergegeven

Museum van Deinze **en de Leiestreek, Deinze** **Dialogo aan de Leie** 8 juli tot 10 september

"Dialogo aan de Leie" is een tentoonstellingsproject dat tijdens de zomermaanden op zes verschillende locaties langs de Leie doorgaat. De expositie in het museum van Deinze

confronteert het werk van Octave Landuyt en van Frits Van den Berghe (1883-1939), van Jan Burssens en van Albert Saverys (1886-1964), van Henri Vandermoere en van Leon De Smet (1881-1966). Zowel bij Octave Landuyt als in het oeuvre van Frits Van den Berghe vindt men elementen terug uit een imaginaire wereld. Van Jan Burssens en Albert Saverys worden stillevens tegenover elkaar gesteld. Het werk van Henri Vandermoere en Leon De Smet heeft vooral een zeker luminisme gemeen.

Museum van Deinze en de
Leiestreek, Lucien Matthyslaan
3-5, 9800 Deinze, 09/386.00.11
Open: dagelijks van 14 tot
17u.30, zat.-zond. en feestdagen
van 10 tot 12u. en van 14 tot
17u. Gesloten op dinsdag

Centrum voor Kunst en **Cultuur Sint-Pietersabdij,** **Gent** **Wijnhandel in historisch** **Gent** tot 25 juni

Tot omstreeks 1800 waren er twee belangrijke volksdranken bekend: bier en wijn. Bier werd het meest geconsumeerd, alhoewel de consumptie van wijn zeker niet te verwaarlozen was. De tentoonstelling illustreert hoe de wijnhandel in het vroegmiddeleeuwse Gent ontstond en in rond de grote abdijen en hoe de wijnhandel evolueerde tot een volwaardige

handelsactiviteit. Verschillende wijnen werden te Gent verhandeld. We maken kennis met de geëigende transportmiddelen, de Gentse wijnmarkt (naast de Vleeshuisbrug), de wijnbelasting, de wijnschroders, hun werktuigen en hun gildehuis, de wijnmeters en wijnzeggers, de kuipers en hun werktuigen.

25 vrijkaarten

Centrum voor Kunst en **Cultuur Sint-Pietersabdij,**

Sint-Pietersplein 9,
9000 Gent,
09/222.07.62
Open: dagelijks van 10 tot 17u..
Gesloten op maandag, tenzij op
17 en 24 april, 1 mei en 5 juni
Toegang: 150.-BF individueel -
120.-BF voor Gentenaars,
groepen, -25 jaar - 60.-BF voor
schoolgroepen en werklozen -
gratis voor kinderen - 12jaar,
mindervaliden
Rondleidingen: 09/222.07.62

Museum voor Volkskunde **Sterke verhalen, moderne** **sagen en geruchten** tot 4 juni

Pikante verhalen en geruchten "van horen zeggen" zijn van alle tijden. Ook ons moderne wereldje ontsnapt er niet aan. Nog nooit waren zoveel mislukkingen, zwakheden en onzekerheden van de mens met zoveel humor of met zoveel sardonisch genoege te beluisteren, te lezen... en nu ook nog te bekijken in het Gentse Museum voor Volkskunde. Moderne sagen steken vol verrassingen en daar levert deze eigentijdse tentoonstelling er heel wat van! Nooit gehoord van de baby die op de achterbank van een auto werd doodgebeten door een uit een pas gekochte zak aardappelen gekropen rat? Of van die krokodillen in de riolering? Of van dat condoom in een jampot... Wat u tot 4 juni in het Gentse Museum voor Volkskunde te zien krijgt is stof om... verder te vertellen!

Museum voor Volkskunde,
Kraanlei 65, 9000 Gent,
09/223.13.36
Open: van dinsdag tot zondag,
van 10 tot 12u. en van 13.30
tot 17u.

Gele Zaal, Gent
Priscilla Bistoën en Elke Boon: "Les Amours du Diable"
tot 5 mei

Elke Boon (25) en Priscilla Bistoën (27) studeerden af aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent. Zij hebben een zelfde fascinatie voor schijnbaar onverzoorbare polariteiten, zoals tijd en oneindigheid, leven en dood, man en vrouw, ik en de ander, liefde en passie, waarheid en leugen. De begrippen "engel" en "duivel" die regelmatig in hun werk opduiken, helpen hen daarbij als leidraad om die tegengestelden vorm te geven en in een context te plaatsen die de zuivere dualiteit overstijgt. In hun realisaties gaan ze uit van het inzicht dat het om relationele componenten gaat die elkaar een bestaanreden geven. Beide componenten zijn met andere woorden complementair en overlappen elkaar zelfs. Engeltje, bengeltje, duiveltje?

Gele Zaal,
Nonnemeersstraat 26,
9000 Gent, 09/235.37.00
Open: dagelijks van 9 tot 17u..
Gesloten tijdens het weekend
Toegang: gratis

Museum Arnold Vander Haeghen, Gent
The world's most prestigious collection of 19th to 20th century automata
tot 28 mei

Te Parijs werd vorig jaar een opmerkelijke expositie georganiseerd die de werken van de belangrijkste Franse verzamelaars van automaten samenbracht. Een automaat is een machine die uit zichzelf beweegt. De inspiratie voor de automaten haalden de ontwerpers uit de wereld van de opera, het circus, de muziek, de magie en levendige straattonelen. De grootste bloeiperiode der automaten situeert zich op het einde van de 19de eeuw. Een selectie van een zestigtal onvergetelijke automaten uit de 19de eeuw zijn nu in Gent te zien, samen met een aantal hedendaagse automaten. De "Schrijvende Pierrot" schrijft zolang de kaars brandt en valt daarna in slaap, de "Slangenbezwearer" laat een boa rond zich slingeren zolang het wijsje speelt, de "Goochelaars" toveren allerlei tevoorschijn om het daarna weer te doen verdwijnen. Een restauratieatelier voor automaten werd in het museum gereconstrueerd. Hier kan de bezoeker kennis maken met de

technische facetten van de automaten en hun ingewikkelde uurwerkmechanismen.

Museum Arnold Vander Haeghen, Veldstraat 82,
9000 Gent
Open: dagelijks van 10 tot 17u.,

"La charmeuse de serpents",
automaat van ca. 1900 van het Panjse
huis Rouillet-Decamps,
gesticht in 1889 en tot vandaag actief
in de automatenbouw.

zat. van 10 tot 18u.
Gesloten op maandag, tenzij op
feestdagen
Toegang: 250,-BF volwassenen -
220,-BF voor 3+, groepen en
studenten - 140,-BF -15 en
scholen

Museum van Hedendaagse Kunst, Gent
Hugo Debaere
Steven Bachelder & Johan Rosenquist
Maria Thereza Alves
tot 30 april

ORFEVRERIE ANCIENNE

Yvette D'Haeseleer
Expert de la Chambre Belge des Experts
en œuvres d'art

Rue de la Régence 36 - 1000 Bruxelles
Tél. (02) 512 11 50

Fermé le lundi

ANCIENNE MAISON KNEIN FONDÉE EN 1832

ACHATS - EXPERTISES - VENTES

Voor het TIME Festival heeft Steven Bachelder in samenwerking met Johan Rosenquist "Project for Water" voorbereid. Aan de Predikherenlei ter hoogte van het Pand wordt net onder het wateroppervlak een grote lichtgevende digitale klok geïnstalleerd die de tijdsinter vallen meet tot op 1/1000ste van een seconde. De registratie van tijd is een poging om de allesverslindende Chronos te temmen. Hugo Debaere (1958-1994) was

een opmerkelijk figuur in het Gentse artistieke milieu. Hij tekende, schreef en maakte sculpturen geïnspireerd en gedreven door de Afrikaanse cultuur. Zijn kunst bevindt zich op het raakvlak van leven en dood. Maria Thereza Alves is kunstenares en fotografe. Voor TIME Festival ontwikkelde zij een project waarbij het water wordt

Hugo Debaere: "Krokodil", 1994.
Foto Dirk Pauwels.

benaderd in zijn filmische mogelijkheden. Het filmische wordt zowel direct, met een scherm onder het wateroppervlak, als indirect gebruikt. Want in de wandel- en kijkervaring langs de waterlopen reveleert zich de tijdsbeleving van de stad.

Museum van Hedendaagse Kunst, Citadelpark, 9000 Gent, 09/22.17.03
Open: dagelijks van 9u.30 tot 17u.. Gesloten op maandag, tenzij op Paasmaandag
Toegang: 80.-BF - 40.-BF - 20.-BF - gratis voor Gentenaars en -12 jaar

Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Gent
Orchideeën en Azaleakweker Charles Vuylsteke
Fine Fleur van de Belgische sierteelt
tot 28 mei

Dit jaar wordt de 150ste geboortedag van Charles Vuylsteke sr., een getalenteerd tuinbouwer uit Lochristi, gevierd. Charles Vuylsteke sr. (1844-1927) was, zoals zijn vader, hovenier van het kasteel Rooselaer in Lochristi. In 1867 richtte hij op gronden van het

kasteel een bloemkwekerij op en legde zich toe op de teelt van azalea's, rododendrons, palmen, camellia's, araucaria's en amaryllissen. Het tuinbouwbedrijf was een succes. Door geslaagde kruisingen wist Vuylsteke sr. nieuwe variëteiten van azalea's te kweken, evenals nieuwe orchideeënsoorten, zoals de *Odontioda* en de *Vuylstekeara*. Dit werd onder meer door de Britse *Royal Horticultural Society* zeer gewaardeerd. Charles Vuylsteke sr. werd opgevolgd door zijn zoon Charles Vuylsteke jr. De *Vuylstekeara* zal te zien zijn tijdens de Gentse Floralien van 22 april tot 1 mei.

Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Minnemeers 9, 9000 Gent, 09/223.59.69
Open: dagelijks van 9u.30 tot 17u.. Gesloten op maandag
Toegang: gratis
Rondleidingen: inlichtingen 09/223.59.69

Charles Vuylsteke senior met echtgenote en zoon Charles junior, rond 1890. Als bloemisten legden zij zich toe op de teelt van orchideeën en azalea's.

Museum voor Schone Kunsten, Gent
Paul De Vigne (1843-1901)
tot 7 mei

Paul De Vigne was een tijdgenoot en een vriend van de Franse beeldhouwer Rodin. Reeds tijdens zijn leven was Paul De Vigne een gevierd kunstenaar. Hij kreeg tal van opdrachten voor portretbustes, funeraire sculpturen en grote monumenten, zoals het monument van Jan Breydel en Pieter De Coninck in Brugge. Erg belangrijk voor De Vignes ontwikkeling als beeldhouwer was een reis naar Italië. Het Italiaanse volk, de Antieken en de kunst van het Quattrocento boeiden hem zijn leven lang.

Na zijn dood kocht het Gentse Museum 33 beeldhouwwerken uit het atelier van de kunstenaar. En in 1924 werd het delicate ivoren beeldje van *Psyche* door de weduwe van de kunstenaar aan het museum geschonken.

Museum voor Schone Kunsten, Gent
Prenten van Duitse impressionisten: Max Liebermann, Max Slevogt, Lovis Corinth
tot 7 mei

Het grafisch werk van de Duitse impressionisten Max Liebermann, Lovis Corinth en Max Slevogt is weinig bekend buiten Duitsland en dit ten onrechte. In de jaren 1870-1880 ontdekten zij in Parijs het werk van de Franse impressionisten. Onder die invloed verwerkten zij hun onderwerpen op een veel

Max Slevogt, "De verantwoordelijke", 1917. Lithografie.

frissere en vrijere manier. Max Liebermann verwerkt in zijn grafiek dezelfde zorgeloze en rustige taferelen als in zijn schilderijen. Lovis Corinth en

Max Slevogt wilden meer dan het louter vastleggen van de zorgeloze werkelijkheid. Typisch is hun accent op emotie en psychologische diepte, waarmee zij aanleunen bij het expressionisme. Zowel in hun keuze van bepaalde onderwerpen als in hun techniek zijn Corinth en Slevogt verwant aan James Ensor. Max Slevogt legde zich toe op boekillustraties, onder meer voor de *"Ilias"* van Homeros, *"Faust"* van Goethe en voor *"Duizend-en-één-nacht"*. Zijn *"Zwarte Taferelen"* en de *"Droomgezichten"* zijn even hallucinant als de voorstellingen van de Spaanse kunstenaar Goya.

Catalogus: 500.-BF

Museum voor Schone Kunsten, Gent
Hongaars realisme
10 juli tot 15 oktober

Het Museum voor Schone Kunsten organiseert een grote zomertentoonstelling gewijd aan de Hongaarse schilderkunst van de tweede helft van de 19de eeuw. De bloeitijd van de Hongaarse schilderkunst valt in de tweede helft van de 19de eeuw. Pas na de revolutie van 1848 kon de kunst zich vrij ontwikkelen. Kunstenaars probeerden zich los te maken van de overheersende rol van Wenen en richtten hun belangstelling op de ontwikkelingen in München en Parijs. In München was de historieschilderkunst nog het voornaamste, maar in Parijs liet het realisme van Courbet zich gelden, terwijl in Barbizon een school was gevormd die koos voor de studie naar de natuur. Hierdoor geïnspireerd ontwikkelde zich in Hongarije een nieuwe landschapskunst en een uitbeelding van het leven van boeren, soms met de nadruk op het folkloristische, dan weer vervuld van een nationaal gevoel. Buiten Hongarije zijn schilders als Munkacsy, Laszlo Paal of Szinyei Merse illustere onbekenden. Een bezoek aan de tentoonstelling *"Hongaars realisme"* betekent dan ook een speurtocht met verrassende ontdekkingen. De tentoonstelling is samengesteld uit collecties van de Nationale Galerie van Hongarije in Budapest, gevestigd in het voormalig koninklijk paleis van Buda. Voor de gelegenheid worden ook een aantal werken van Belgische tijdgenoten tentoongesteld afkomstig uit de

vaste collectie van het Museum voor Schone Kunsten.

Museum voor Schone Kunsten, Citadelpark, Gent, 09/222.17.03
Open: elke dag van 9.30 tot 17u., gesloten op maandag
Toegang: 80.-BF - 40.-BF - 20.-BF - gratis voor Gentenaars en -12 jaar

Museum voor Sierkunst, Gent
Hedendaagse Japanse juwelen
tot 7 mei

De korte geschiedenis van de juweelkunst in Japan neemt een start net na de Tweede Wereldoorlog. Voorheen kende Japan weliswaar ook accessoires bij kledij en haartooi, maar die waren zeer traditioneel van uitzicht en werden niet gewaardeerd als kunstwerken. In een eerste fase hadden de Japanse juweelkunstenaars het bijzonder druk met het absorberen van de nieuwe concepten en trends die in Europa gecreëerd werden. Waar de Europese ontwerpers voorheen uitsluitend juwelen ontwierpen in functie van de kledingmode, ging men zich in de na-oorlogse jaren steeds meer richten naar de hedendaagse kunst. Juwelen werden kleine sculpturen waarvan de artistieke waarde niet meer afhankelijk was van de gebruikte edelstenen. Deze nieuwe benadering had een bijzondere aantrekkingskracht op de Japanse juweelkunstenaars, omdat ze aan de Japanse kunst van de zeventiger jaren niet alleen de abstracte vormen ontleenden, maar ook

de contesterende houding. Het resultaat was dat ook andere metalen en niet-metalen - als hout, steen, papier - in de juwelen werden verwerkt. In de jaren '90 kwam de beweging om de Japanse traditie opnieuw te

evalueren naar voor. Materialen als raden (paarlemoer), shakudo (koper- en goudlegering) of washi (papier) en klassieke patronen als kodai-moyo (antiek patroon) en chidori (vogelpatroon), tot voor enkele jaren als ouderwets en eigenaardig beschouwd, ervaren de juweelkunstenaars thans als vruchtbaar omwille van hun frisse aantrekkingskracht. Momenteel sluiten juweelkunstenaars als Aya Nakayama met zijn lakwerk en Yuki Obi met zijn aan inheemse godheden ontleende thematiek, opnieuw aan bij de eigen culturele afkomst.

Parallel met de tentoonstelling in het Museum voor Sierkunst toont ook Galerij Sofie Lachaert hedendaagse Japanse juwelen.

Museum voor Sierkunst,
Jan Breydelstraat 5, 9000 Gent,
09/225.66.76
Open: dagelijks van 9.30 tot 17u.,
gesloten op maandag (wel open
op maandag 1 mei)
Toegang: 80,-BF, reductietarief
40,-BF, scholen 20,-BF, kinderen
onder de 12 jaar gratis

Galerij Sofie Lachaert,
Zwartezeestraat 20,
09/225.72.44.
Open: woensdag tot vrijdag van
13 tot 19u., op zaterdag van 11
tot 18u.

Stedelijk Museum, Lokeren
Geïllustreerde briefhoofden
uit Lokerse verzamelingen
tot 26 november

In de archieven van de stad Lokeren werd een collectie fraai gedecoreerde briefhoofden ontdekt. Het zijn briefhoofden van allerhande firma's en verenigingen, hoofdzakelijk uit het Lokerse en vooral uit de periode van 1850 tot 1950: briefhoofden van drukkers en fietsherstellers, van sportclubs en toneelverenigingen, van steenkappers en loodgieters, van

textielbedrijven en haarsnijders, van scholen en fanfares. De collectie biedt een representatieve staalkaart van de sociaal-economische bedrijvigheid en van het socio-cultureel gebeuren in Lokeren tijdens de 19de en 20ste eeuw. En tegelijk kan men de evolutie volgen van de druktechnische en esthetische opvattingen tijdens deze periode.

Stedelijk Museum, Markt 15a,
9160 Lokeren, 09/340.50.89
Open: op zondag van 10 tot
12u. en elke eerste zat. van de
maand van 15 tot 17u.
Toegang gratis

Campo Sancto,
Sint-Amandsberg
Mark Cloet
21 april tot 21 mei

Vanaf 21 april brengt Mark Cloet een ruimtelijke installatie in de kapel op het Campo Sancto. Voor deze kapel, grenzend aan de begraafplaats ontwierp Mark Cloet een aantal grafmonumenten. Mark Cloet put zijn inspiratie in de hem omringende natuur en in de mensen die hij ontmoet. Hij gebruikt diverse technieken en disciplines (beelden, schilderijen, tekeningen...) om vorm te geven aan zijn bewogen gedachtenwereld. Zijn werk, dat bijzonder ingetogen en poëtisch is, staat haaks op de beeldenvloed van een maatschappij waarin de moderne media regeren.

Campo Sancto,
Antwerpsesteenweg, Sint-
Amandsberg, 09/225.49.18
Open: elke werkdag van 16 tot
19u.; op zaterdag, zondag en
feestdagen van 11 tot 19u.
Toegang gratis

ZOMERTENTONSTELLINGEN de Warande

van 24 juni t.e.m. 27 augustus
BEGIJNEN EN BEGIJNHOFEN IN ANTWERPEN EN BRABANT
deze tentoonstelling is een initiatief van het Algemeen Rijksarchief

van 24 juni t.e.m. 20 augustus
M A R C D E R O O V E R
c a t a l o g i b e s c h i k b a a r

De tentoonstellingen in de Warande zijn alle dagen vrij toegankelijk van 14.00 u. tot 18.00 u., zondag van 10.00 u. tot 12.00 u. en van 14.00 u. tot 18.00 u., maandag gesloten
Info: de Warande, dienst tentoonstellingen, Warandestraat 42, 2300 Turnhout Tel.: 014 - 41 94 94 Fax.: 014 - 42 08 21

Portret van een soldaat, begin 20ste eeuw. Het portret werd met een speld in het hart gestoken om hem, van op afstand, hartproblemen te bezorgen of hem zelfs te doden ('envoûtement'). Antwerpen, Historische Musea, Volkskundemuseum, inv. VM.89.11.

Vlaams-Brabant

ASLK-Galerij, Brussel
Witte magie, zwarte magie
tot 7 mei

Aan de hand van meer dan 350 voorwerpen en documenten, zoals heel zeldzame oude manuscripten, toverboeken, sculpturen, prenten (o.a. van Ensor, Rops en Masereel), magische dragers en rituele voorwerpen wordt een bijzonder levendig en intrigerend beeld geschetst van de wereld van de toverkunst. Vanuit diverse invalshoeken wordt het fenomeen magie bekeken. De bezoeker maakt kennis met de magiër (o.a. met een reconstructie van het kabinet van een alchemist annex magiër) en de sjamaan. Hij of zij wordt geconfronteerd met historische herkenningpunten zoals astrologie en alchimie. Een apart luik brengt het bittere hoofdstuk van de heksen en de heksenjachten in herinnering. De tentoonstelling legt de magische restanten in Christendom, Islam en Judaïsme bloot. Men gaat op zoek naar de sporen van magie in onze contreien en komt tot de vaststelling dat de magische praktijken aan een revival toe zijn.

ASLK-Galerij, Kreupelenstraat 12, 1000 Brussel
Open: dagelijks van 10 tot 18u.
Toegang: gratis

Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Brussel
Suske en Wiske zijn 50
20 juni tot 1 oktober

"Suske en Wiske", ontsproten aan de verbeelding van Willy Vandersteen, overleefden verschillende generaties. Deze serie is net vijftig jaar oud en is een merkwaardig uitgeversfenomeen: vier nieuwe titels per jaar, voorgepubliceerd in Vlaamse en Nederlandse kranten en een

startoplage van 400.000 ex. ! "Het Spaanse Spook", gepubliceerd op basis van een wedstrijd. Hun opdracht was het bouwen van tien min of meer grote gebouwen (van 230 tot 850m²) met winkels op de benedenverdieping, bureaus, 39 appartementen met vier kamers en twee eengezinswoningen, privé-tuinen, een ondergrondse parking...

Belgisch Centrum van het Beeldverhaal,
Zandstraat 20, 02/219.19.80
Open: elke dag (behalve op maandag) van 10 tot 18u.
Toegang: 180,-BF; 60,-BF voor kinderen tot 11 jaar

Fondation pour l'Architecture, Brussel
Pauhof-Wien
14 april tot 28 mei

De Oostenrijkse architecten Wolfgang Pauzenberger en Michaël Hofstätter, die Pauhof in 1986 oprichtten, werken voor- namelijk in Wenen en Linz. Pauhof's activiteiten zijn hoofdzakelijk gericht op stedenbouwkundige studies, experimentele projecten en deelname aan talrijke nationale en internationale wedstrijden en tentoonstellingen. Pauhof laat een originele en globale visie op de architectuur zien, die geïnterpreteerd kan worden als basis en model voor de uitdrukking van een nieuwe stedenbouwkundige gedachte. Altijd met het oog op de toekomst, karakteriseert deze stellingname zich door een grote vindingrijkheid, een subtiële combinatie van rationele en imaginaire elementen. Het architectonische vocabularium baseert zich hier op fundamentele begrippen, zoals leegte en volheid, transparantie en dichtheid, de open ruimte en de muur, het punt en het oppervlak, de lijn en het lichaam.

Fondation pour l'Architecture, Brussel
De wederopbouw van een historische straat in Brussel 1989-1995
27 april tot 4 juni

Het project van de wederopbouw van de Lakensestraat, één van de oudste straten van het centrum van Brussel, gaat terug tot begin 1989. Het is het resultaat van een uitzonderlijk partnership tussen een belangrijk investeerder in onroerend goed, AG 1824 (een onderneming van de Fortis groep) en een culturele vereniging, de Fondation pour l'Architecture. Er werden zeven

groepen van jonge Europese architecten verenigd, geselecteerd op basis van een wedstrijd. Hun opdracht was het bouwen van tien min of meer grote gebouwen (van 230 tot 850m²) met winkels op de benedenverdieping, bureaus, 39 appartementen met vier kamers en twee eengezinswoningen, privé-tuinen, een ondergrondse parking... De werken zijn vandaag afgerond. Een goed moment vond de Fondation de l'Architecture om een dubbele tentoonstelling te organiseren. In de Lakenstraat 99, op de benedenverdieping van één van de nieuwe gebouwen, toont men de uitgevoerde gebouwen: een "geconstrueerde" tentoonstelling, in de trant van de wijkmodellen gebouwd door de Europese avant-garde van het interbellum. Plannen, maquettes en schetsen vervolgden het beeld van de herbouwde huizen. In de Fondation illustreert een diavoorstelling het hele procédé van wederopbouw: van de organisatie van de wedstrijd tot het einde van de werken.

Fondation pour l'Architecture,
Kluisstraat 55, 1050 Brussel,
02/649.02.59
Open: dagelijks van 12u.30 tot 19u., zat en zon. van 11 tot 19u.
Gesloten op maandag
Toegang: 150,-BF - 100,-BF voor studenten, senioren en groepen

Galerie van het Gemeentekrediet, Brussel
Eugène Laermans 1864-1940
tot 25 juni

Eugène Laermans (1864-1940) bekleedt een paradoxale plaats in de Belgische kunst. Hoewel bekend, werd hij nooit volledig erkend. Als kind leed hij aan tyfus en meningitis. Later werd zijn werk in de schaduw gesteld door een tragische levensloop. Zo werd hij doof, gedeeltelijk stom en later blind. In de collectieve verbeelding is hij een zonderling die zich in de stadsrand ontfemf over de eenvoudigen. Laermans schildert de boeren en de ellende rond de stad. Toch is hij een man van zijn tijd, met belangstelling voor literatuur, het moderne en vernieuwing. Hij luistert naar zijn tijd zonder zich op te sluiten in een te eng formalisme en zonder tot een bepaalde school te willen behoren. De retrospectieve in de Galerie van het Gemeentekrediet is de

eerste die na zijn dood aan zijn oeuvre wordt gewijd. De tentoonstelling en de begeleidende monografie schetsen een beeld van de artistieke loopbaan van Laermans en zijn samenwerking met schrijvers. **Galerie van het Gemeentekrediet, Passage 44, 1000 Brussel, 02/222.45.05**
Open: elke dag van 11 tot 18 uur, behalve op maandag en feestdagen
Toegang: gratis
Publikatie: bij de tentoonstelling verschijnt een monografie met

bijdragen van P. Aron, P. Baudson, M. Draguet, C. Goormans en J. Puissant, o.l.v. P. Robert-Jones. 24,5 x 29,7 cm., 168 blz., 1.450,-BF. Te koop in de boekhandel, alle agentschappen van het Gemeentekrediet en de dienst Verkoop van het Gemeentekrediet (02/222.41.12 - fax 02/222.57.52)

Koninklijke Bibliotheek Albert I, Nassaukapel, Brussel
En Chine - Bien avant Gutenberg
zomer

Papier en drukkunst zijn Chinese uitvindingen. Papier bestond er reeds in de tweede eeuw na Christus. Deze tentoonstelling toont de belangrijkste druktechnieken die reeds voor Gutenberg in China bestonden. De oudste druktechnieken dateren vanuit het neolithic tijdperk. Op papiersoorten, zoals rijstpapier en zijdepapier, drukte men teksten en prenten. Er zijn prachtige voorbeelden te zien van deze oude afdrucken. De afdruckplaten zijn vervaardigd in houtsnijwerk of zijn uitgewerkt in stenen platen. Sommige afdrucken zijn veelkleurig. De Chinese karakters waren in keramische vormen uitgewerkt die een mooi drukresultaat opleverden. Ook zien we

keramische, stenen en houten zegels. Voor deze gelegenheid werd een drukatelier gereconstrueerd compleet met werktuigen, terwijl een video-montage, foto's en schema's de vervaardiging van papier en de druktechnieken in China illustreren.

Koninklijke Bibliotheek Albert I.
Nassaukapel, Kunstberg,
1000 Brussel, 02/519.53.11

Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Brussel
Verborgen schatten van het Museum van Tervuren
11 mei tot 26 november

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren bezit 's werelds rijkste verzameling kunsthistorische voorwerpen uit Midden-Afrika. Zo'n 250.000 voorwerpen liggen in de kelders van het museum opgeslagen, sommige reeds sinds het begin van deze eeuw. Deze voorwerpen werden tijdens wetenschappelijke expedities

Foto Roger Asselberhs

verzameld of door coloniale ambtenaren en missionarissen meegebracht en aan het museum geschonken; het geheel diende in eerste instantie vooral voor onderzoek. Een groot aantal zijn echter na hun inschrijving in het museum nooit bovengehaald. De tentoonstelling "Verborgen schatten" zal met een selectie van 250 meesterwerken een vrij

volledig en boeiend overzicht bieden van de centraalafrikaanse kunstuitingen. Naast gelaats- en stulpmaskers, kracht- en voorouderbeelden, worden ook gesculpteerde gebruiksvoorwerpen van diverse etnische groepen als de Kongo, de Ovimbunda, de Mangbetu of de Songye uit de reserves opgediept. Ook het museum, aan de rand van het Zoniënwoud, is het ontdekken meer dan waard. Het werd in opdracht van Koning Leopold II ontworpen door Charles Girault, de architect van het Petit Palais in Parijs.

Koninklijk Museum voor Midden-Afrika,
Leuvensesteenweg 13,
3080 Tervuren, 02/769.52.39
Open: elke dag van 9 tot 17.30u.
Gesloten op maandag Toegang:
200.-BF (studenten en senioren:
150.-BF; groepen: 130.-BF)

20 vrijkaarten

Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis, Brussel
"Ik was 20 in '45"
wellicht verlengd tot 30 augustus

Reeds meer dan 200.000 mensen bezochten de tentoonstelling "Ik was 20 in '45" in het Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis. Wegens het grote succes wordt de tentoonstelling wellicht verlengd tot eind augustus, maar bij het ter perse gaan van deze Mededelingen is de beslissing nog niet definitief. Wil u weten of u de indrukwekkende tentoonstelling deze zomer kan bezoeken, dan telefoneert u best naar de educatieve dienst van het museum: 02/734.27.27 (tijdens de kantooruren). "Ik was 20 in '45" evocert de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog vanaf de bedreiging van het Nazisme in de jaren '30 tot het einde van W.O.II met de ultieme A-bom op Hiroshima in 1945. In een eerste didactische gedeelte komt

de geschiedenis van W.O. II op chronologische en thematische wijze aan bod. Kaarten, foto's, documenten en archiefstukken dienen als illustratie. In het tweede deel wordt het publiek op dynamische wijze geconfronteerd met feiten en gebeurtenissen van 50 jaar geleden. Levensgrote driedimensionele decors en audiovisuele media dompelen de toeschouwer onder in de sfeer van toen. Belangrijkste, pedagogische doel van deze expositie is de jeugd van vandaag te informeren en te sensibiliseren. "Ik was 20 in '45" is een pleidooi voor vrede en verdraagzaamheid en tegelijk een eerbetuiging aan de Bevrjders.

Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis,
Jubelpark 3, 1040 Brussel
Open: elke dag van 10 tot 19u.
Gesloten op maandag
Toegang: 300.-BF;
reductiehouders 250.-BF;
groepen en militairen 200.-BF.

Abonneer u **NU** op Ons Erfdeel

WIE ZICH NU ALS NIEUWE ABONNEE MELDT VOOR 1995,
ONTVANGT GRATIS ALS WELKOMSTGESCHENK:

VAN NU EN TOEN, STAALKAART VAN ARTIKELEN UIT ONS ERFDEEL

Een unieke bloemlezing van 360 bladzijden, met artikelen uit 32 jaargangen (1957-1989) van het algemeen-Nederlands cultureel tijdschrift Ons Erfdeel.

Uit deze periode is een keuze van veertig artikelen gemaakt. Deze hebben betrekking op een breed scala aan onderwerpen: de kunsten, media, internationale culturele betrekkingen, geschiedenis, culturele samenwerking, taal- en cultuurpolitiek en diverse algemeen-maatschappelijke vraagstukken.

Daarmee geeft deze staalkaart een adequaat beeld van de veelzijdigheid van *Ons Erfdeel*, dat door zijn algemeen-Nederlands karakter en cultuurpolitiek engagement een eigen plaats verwierf in het culturele leven van Nederland en Vlaanderen.

Dit aanbod geldt uitsluitend voor nieuwe abonnees die het afgelopen jaar geen abonnee zijn geweest. Toezending van het geschenk gebeurt onmiddellijk na ontvangst van het abonnementsgeld.

Stuur de bon (of een kopie) naar:
Stichting Ons Erfdeel,
Murissonstraat 260, B-8931 Rekkem.
Fax: 056/41 47 07

ONS ERFDEEL

JA, NOTEER MIJ ALS NIEUWE ABONNEE OP ONS ERFDEEL 1995:
Abonnementsprijs 1.800 BEF voor 5 nummers (800 blz.)

NAAM: _____

STRAAT: _____

POSTCODE: _____ PLAATS: _____

☐ IK STORT HEDEN 1.800 BEF OP POSTREKENING 000-0907100-53 VAN STICHTING ONS ERFDEEL

☐ IK BETAAL NA ONTVANGST VAN DE FACTUUR.

Datum: _____

Handtekening: _____

Museum voor Blinden, Brussel
Sierkunsten in de Nederlanden tijdens de Bourgondische en Habsburgse periode
 tot 18 juni

De 15de en 16de eeuw zijn een schitterende tijd voor de Nederlanden. Economie en daardoor ook de kunsten floreerden. Met verschillende artistieke disciplines, zoals beeldhouwwerk, tapijtweverij, keramiek, wapenrusting, ... uit deze periode, kan de blinde of slechtziende bezoeker op de tentoonstelling kennismaken. Het fijne houtsnijwerk van een retabel, de laat-gotische vormen en de renaissanceïstische ornamenten in de steensculptuur, de technische bijzonderheden van textiel, keramische voorwerpen en tin kunnen stuk voor stuk met de handen worden ontdekt.

Museum voor Blinden,
 Jubelpark 10, 1040 Brussel,
 02/741.71.14
 Open: dagelijks van 9.30 tot 17u.,
 zat., zon. en feestdagen van 10
 tot 17u.
 Gesloten op maandag en
 op 25 dec.
 Toegang: gratis

Kasteel van Gaasbeek
Pierre Henry
 tot 28 mei

Pierre Henry (Parijs, 1924) volgde vanaf 1942 de cursussen schilderen, fresco en etsen aan de Parijse Ecole des Beaux-Arts. In 1947 wint hij de "Prijs van Rome" en in 1955 de "Prix de la Jeune Peinture". In 1950 houdt hij zijn eerste tentoonstelling en vanaf 1951 neemt hij deel aan groepstentoonstellingen van de Galerie Visconti en Drouant-David. Drie grote thema's domineren zijn werk: angst voor destructie en eenzaamheid, verlangen naar vrede, en liefde voor het leven gesymboliseerd in de voorstelling van de vrouw. Aanvankelijk neigde zijn palet naar sombere kleuren, later wordt zijn kleurgebruik levendiger en frisser. Pierre Henry is een toonaangevend figuur in de hedendaagse figuratieve schilderkunst.

Kasteel van Gaasbeek,
 Kasteelstraat 40,
 1750 Gaasbeek,
 02/532.43.72

West-Vlaanderen

Casino Blankenberge
Ensor en de XX aan de kust. Blankenberge 1900 en de verzameling Van Cutsem
 16 april tot 11 juni

De naam van Henri Van Cutsem (1839-1904) is onverbrekkelijk verbonden met de Belgische kunstgeschiedenis van het laatste kwart van de negentiende eeuw. Op zijn vijfdeertigste start hij een kunstverzameling. Zijn eerste aankopen zijn een kleine bronzen groep van Claude-Michel Clodion, getiteld "Faune et Nymphe", de schilderijen "L'Atelier" van Henri de Braeckeleer, "Chemin Creux" van Joseph Coosemans, "Soir d'été" van Joseph Lies en drie doeken van Charles Degroux. Van Cutsem had geen specifieke voorkeur voor een bepaalde stijl. Deze mecenas geloofde in de moraliserende kracht van kunst: kunst geïnspireerd op schoonheid, straalt goedheid uit. Van Cutsem omringt zich met kunstenaars en schrijvers, zoals de schilders Théodore Verstraete, Jan Stobbaerts, de beeldhouwer Guillaume Charlier, de dichter Théo Hannon, de kunstkriticus A.-J. Wauters en de componist Emile Agniesz. Hij steunde deze kunstenaars steeds met woord en daad. Bij het overlijden van Charles Van Cutsem komt diens kunstverzameling in het bezit van Guillaume Charlier. In 1924 schenkt Charlier de verzameling aan de stad Doornik.

Cultureel Centrum, Kortrijk
Tussen hemel en aarde. Twee eeuwen circusbezoek in Kortrijk
 tot 7 mei

Tijdens de Kortrijkse paasfoor, en naar aanleiding van het verschijnen van het boek "Tussen hemel en Aarde" van de Kortrijkse auteur Christiaan Germonpré, kan men een documentaire tentoonstelling bezoeken over "Twee eeuwen circusbezoek in Kortrijk". Circussen vormden tot 1959 een vast onderdeel van de foor. De circussen Semay en Minnaert waren in Kortrijk trouwe bezoekers. Andere circussen zoals de Jonghe, Demuyndt, Bouglione en Toni Boltini waren vele malen te gast in Kortrijk. Ze worden allemaal opnieuw tot

leven gebracht aan de hand van affiches, foto's, kostuums, e.a.. Deze tentoonstelling werd samengesteld door de heer A. De Poorter van het "Belgisch Circusarchief".

Cultureel Centrum, Foyer,
 Hazelaarstraat 7, Kortrijk,
 056/22.07.68
 Open: dagelijks van 14 tot 18u.
 Gesloten op maandag en op
 Pasen Toegang gratis

Duinenabdij en Nationaal Visserijmuseum, Koksijde
Potvissen en walvisjacht
 tot 15 juni

Het lot van de drie dode potvissen, aangespoeld op het strand van Koksijde, was minder prozaïsch dan dat van hun

voorganger "Valentijn van Sint-André". Zij kregen geen laatste rustplaats in de duinen maar werden vernalen tot veevoeder. Overdag vergaapten zo'n 300.000 "potvistoristen" zich aan de kringen, 's nachts mochten wetenschappers onderzoek verrichten. Het aanspoelen van de potvissen vormde de rechtstreekse aanleiding voor het Nationaal Visserijmuseum om een tentoonstelling op te zetten over potvissen en walvisjacht. Reeds in 1403 wordt melding gemaakt van het stranden van walvissen op het strand van Oostende. Vast staat ook dat reeds in de 15de eeuw Vlaamse vissers op walvisjacht trokken. De tentoonstelling evocert de geschiedenis van de walvisjacht: van het harpoeneren van walvissen vanop kleine bootjes tot de grote fabrieksschepen. De grootschalige jacht met deze moderne schepen was er de oorzaak van dat het walvisbestand angstwekkend daalde. Milieuorganisaties trokken echter aan de alarmbel en er werd een internationaal verbod op walvisjacht afgekondigd. Momenteel wordt enkel nog jacht gemaakt op walvissen door de Japanners (voor wetenschappelijk onderzoek) en door

de IJslanders. In de Duinenabdij komen het biologisch en wetenschappelijk aspect aan bod. U kan er nader kennismaken met de imposante zeereuzen.

Duinenabdij, Koninklijke
 Prinslaan 8, 8670 Koksijde,
 058/51.19.33
 Open: elke werkdag van 9.30
 tot 12.30u. en van 13.30 tot
 17u., weekend 10 tot 17u.

Nationaal Visserijmuseum,
 Pastoor Schmitzstraat 5,
 8670 Oostduinkerke-Koksijde
 Open: dagelijks van 10 tot 12u.
 en van 14 tot 18u.
 Een bezoek aan beide
 tentoonstellingen en musea kost
 120,-BF voor volwassenen,
 80,-BF voor studenten
 en 50,-BF voor kinderen
 van het basisonderwijs.

Stedelijk Museum, Oudenburg
Kerstening in Westelijk Vlaanderen
 8 juli tot 2 november

Het 1250-jarig bestaan van de parochie Roksem, één van de oudste parochies in westelijk Vlaanderen, wordt gevierd met een tentoonstelling. De vroegste kerstening tussen de late 5de en 11de eeuw wordt

daarbij onder de loupe genomen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de laat-Romeinse tijd en de heiligen die de streek kwamen kerstenen, de eerste kloosters, de bisdommen en de kerkbouw. Een boeiend stukje cultuurgeschiedenis uit de "duistere" middeleeuwen komt tijdens deze expositie aan het licht.

Stedelijk Museum, Marktstraat
 24, 8460 Oudenburg
 Open: dagelijks van 14 tot 18u.

Kunstcentrum De Poort - Kasteeldomein, Zonnebeke
Brandramen van Mieke Verwaetermeulen en Foto's van Peter De Bruyne
 14 april tot 21 mei

Mieke Verwaetermeulen creëert glasramen waarover ze schrijft: "Licht, ontastbaar fenomeen dat de wereld gestalte geeft. Als geen ander kunstenaar werkt de glazenier met het licht. Glas, mondgeblazen antiek glas, in een oneindig palet van kleuren. Onregelmatig van dikte, oneffen van structuur, met blaasjes en krasjes, transparantie en opalescentie. Beschrijving, schriftuur van het werk. De bewerking dat het licht leidt en bepaalt met welke intensiteit ze door het glas valt. Lood, het lijnenspel dat de stukken glas samenvat." Peter De Bruyne fotografeerde het werk en de evolutie in het werk van Mieke Vanwaetermeulen.

Kunstcentrum De Poort - Kasteeldomein, Ieperstraat 5,
 8980 Zonnebeke, 051/77.04.41
 Open: woensd. van 14 tot 18u.,
 zat. van 14 tot 18u., zond.
 van 10 tot 12u. en van 14
 tot 18u.
 Toegang gratis

Fotografiecircuit

Aalbeke

O.C. Aalbeke, Krugerstraat 9

- tot 5 mei: Eva Depoorter
- 8 mei-8 juni: Leo Hasenbroekx
- 10-29 juni: Bart Leye
- 1 juli-7 sep.: Krist Demasure

Antwerpen

C.C. Luchtbal

Columbiastraat 110

- tot 2 mei: Hilde Braet
- 5 mei-6 juni: Paule Blemont
- 9-27 juni: Raymond Mallentjer
- 30 juni-5 sep.: Cuauhtemoc Garmendia
- 8 sep.-3 okt.: Etienne Van Haevermaet

Elcker-Ik centrum

• tot 28 april: Etienne Van Haevermaet

- 2-31 mei: Inge Sterckx
- 6-24 juni: Jo Voets
- 26 juni-31 aug.: Erik Schelstraete
- 4-29 sep.: Bart Leye

Bornem

C.C. Bornem

- tot 1 mei: Raymond Mallentjer
- 3 mei-5 juni: Cuauhtemoc Garmendia
- 7-26 juni: Etienne Van Haevermaet
- 28 juni-4 sep.: Inge Sterckx
- 6 sep.-2 okt.: Jo Voets

Heist-op-den-Berg

C.C. Zwaneberg, Bergstraat

- tot 2 mei: Davy Breyne
- 5 mei-6 juni: Hilde Braet
- 9-27 juni: Paule Blemont
- 30 juni-5 sep.: Raymond Mallentjer
- 8 sep.-3 okt.: Cuauhtemoc Garmendia

Heusden-Zolder

C.C. Heusden-Zolder,

Dekenstraat 40

- tot 3 mei: Wim Van Capellen
- 5 mei-7 juni: David Breyne
- 9-28 juni: Hilde Braet
- 30 juni-6 sep.: Paule Blemont
- 8 sep.-4 okt.: Raymond Mallentjer

Hoeselt

C.C. Hoeselt, Europalaan 2

- tot 3 mei: Eli Peeters
- 5 mei-7 juni: Wim Van Capellen
- 9-28 juni: David Breyne
- 30 juni-6 sep.: Hilde Braet
- 8 sep.-4 okt.: Paule Blemont

Knokke-Heist

C.C. Knokke-Heist

050-61.37.61, Meerlaan 30A

- tot 4 mei: Krist Demasure
- 6 mei-8 juni: Jan Kempenaers
- 10-29 juni: Eli Peeters
- 1 juli-7 sep.: Wim Van Cappellen
- 9 sep.-5 okt.: Davy Breyne

Kortrijk

C.C. Kortrijk, Sint-Maartenskerkhof 8

- tot 4 mei: Leo Hasenbroekx
- 6 mei-8 juni: Bart Leye
- 12 juni-29 juni: Krist Demasure
- 3 juli-7 sep.: Jan Kempenaers
- 9 sep.-5 okt.: Eli Peeters

Marke

O.C. Marke, Hellestraat 6

- tot 5 mei: Chris Walraed
- 8 mei-8 juni: Eva Depoorter
- 10-29 juni: Leo Hasenbroekx
- 1 juli-7 sep.: Bart Leye
- 9 sep.-5 okt.: Krist Demasure

Menen

O.C. 't Ghelandt, Waalvest

- tot 4 mei: Michel Stevens
- 6 mei-8 juni: Chris Walraed
- 10-29 juni: Eva Depoorter
- 1 juli-7 sep.: Leo Hasenbroekx
- 9 sep.-5 okt.: Bart Leye

Sint-Truiden

C.C. De Bogaard,

- Minderbroedersstraat 29
- tot 1 mei: Jan Kempenaers
- 5 mei-7 juni: Eli Peeters
- 9-28 juni: Wim Van Capellen
- 30 juni-6 sep.: David Breyne
- 8 sep.-4 okt.: Hilde Braet

Strombeek-Bever

C.C. Strombeek-Bever,

- Gemeenteplein
- tot 1 mei: Paule Blemont
- 3 mei-5 juni: Raymond Mallentjer
- 7-26 juni: Cuauhtemoc Garmendia
- 28 juni-4 sep.: Etienne Van Haevermaet
- 6 sep.-2 okt.: Inge Sterckx

Tielt

C.C. Tielt, St.-Michielsstraat 9

- tot 4 mei: Bart Leye
- 6 mei-8 juni: Krist Demasure
- 10-29 juni: Jan Kempenaers
- 1 juli-7 sep.: Eli Peeters
- 9 sep.-5 okt.: Wim Van Cappellen

Turnhout

C.C. Turnhout,

- Warandestraat 42
- tot 1 mei: Cuauhtemoc Garmendia
- 3 mei-3 juni: Etienne Van Haevermaet
- 7-26 juni: Inge Sterckx
- 28 juni-4 sep.: Jo Voets
- 6 sep.-2 okt.: Erik Schelstraete

Wevelgem

O.C. Wevelgem, Iepenstraat 20

- tot 4 mei: Bernard Antkowiak
- 6 mei-8 juni: Michel Stevens
- 10-29 juni: Chris Walraed
- 1 juli-7 dec.: Eva Depoorter
- 9 sep.-5 okt.: Leo Hasenbroekx

Tentoonstellingsagenda

Over de tentoonstellingen waar een * is bijgevoegd

kan u meer informatie vinden in het Tentoonstellingsnieuws

België

Antwerpen

Antwerpen

Archief en Museum voor het

Vlaamse Cultuurleven

Minderbroedersstraat 22, 03/232.55.80

• april-dec.: Vlaams cultuurleven na de Eerste Wereldoorlog

• juni: "200 Jaar cultuurleven in Vlaanderen" *

• juni: Paul Van Ostaijen belicht Centrum 't Elzenveld

Lange Gasthuisstraat 45, 03/223.56.28

• tot 30 april: Hilde Meeuwis

• 28 apr.-2 juni: José Vermeersch

• 5 mei-18 juni: Sonja Rosalia Bauters *

• 9 juni-20 aug.: Jan Vanriet

• 23 juni-9 juli: Lode Sebreghs

• 9 sep.-29 okt.: Jean Bilquin

Cultureel Centrum Luchtbal

Columbiastraat 110, 2030 Antwerpen, 03/542.49.40

• 21 apr.-18 juni: Inge De Belder en Rudiger Pincé *

Dagbladmuseum

Lombardenvest 6, 03/887.01.78

• vanaf 15 april: "De Ronde van Frankrijk en het verhaal van de Belgen die hem wonnen"

de Singel

Desguinlei 25, 03/248.38.00

• 27 apr.-28 mei: Daniel Libeskind: "Radix, matrix" *

Etnografisch Museum

Suikerrui 19, 03/232.08.82

• 29 apr.-15 aug.: Sculptuur van Angola *

• 15 juni-30 sep.: Oosterse geneeskunde

Hessenhuis

Falconrui 53, 03/232.84.28

• tot 23 apr.: "Artes do Fogo". Ceramiek & glas uit Portugal *

• 3 juni-17 sep.: "Roemeense Schilderkunst, 1790-1940" *

Galerij Hugo Minnen

Museumstraat 2, 03/248.54.05

• tot 13 mei: Clark Clarysse

Jordaenshuis

Reyndersstraat 6, 03/232.84.28

• tot 14 mei: Jan-Pieter Cornelis

• tot 14 mei: Ronny Delrue: "Het schilderij als geschiedenis

Koningin Fabiolazaal

Jezusstraat 28, 03/231.57.93

• 9 juni-15 okt.: "Sieraad, symbool, signaal"

Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen

Wintertuin & Lange Zaal, Blindestraat 19, 03/232.41.61

• Japanse Calligrafie

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

Leopold de Waelplaats 1-9, 03/238.78.09

• 22 apr.-25 juni: Luc Peire *

Internat. Cultureel Centrum

Meir 50, 03/226.93.00

• tot 28 mei: Annick Nölle, Jo Huybrechts

Museum Plantin-Moretus en Stedelijk Prentenkabinet

Vrijdagmarkt 22, 03/233.02.94

• tot 30 juni: Jos Hendrickx (1906-1971): grafiek en tekeningen *

Museum Vleeshuis

Vleeshouwersstraat 38-40, 03/233.64.04

• juli-aug.: Medailles

MUuseum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen

Leuvenstraat 32, 03/238.59.60

• tot 28 mei: Denmark: a grip on news 1972-1995

• tot 28 mei: Stephen Sack, The Chromosomic Memory: Generations

• 2-14 mei: Pat Van Hemelrijck (alibi collectief): De Smaakmakers

• 17 juni-20 aug.: Ettore Spalletti

• 17 juni-20 aug.: Felix Droese: de harmonie van de chaos

• 17 juni-20 aug.: Paul Casaer (De Praktijk)

Nationaal Scheepvaartmuseum

Steenplein 1, 03/232.08.50

• 5 mei-31 dec.: "CMB 100, een eeuw Compagnie Maritime Belge" *

Openlucht museum Middelheim

Middelheimlaan 61, 2020 Antwerpen, 03/828.13.50

• 6 mei-18 juni: Berlinda de Bruyckere *

• 1 juli-3 sep.: Per Kirkeby *

Provinciaal Centrum Arenberg

Arenbergstraat 28, 03/202.46.11

• tot 31 mei: Luc Perdieu, fotobeelden

Provinciaal Diamantmuseum

Lange Herentalsestraat 31-33, 03/231.86.45

• 23 juni-24 sep.: "Gioielli D'Artista. Italiaanse Kunstjuwelen van 1950 tot heden" *

Provinciaal Museum voor Fotografie

Waalse Kaai 47, 03/216.22.11

• 21 april-18 mei: Marjan Theuns: "Het effect van de verwondering". Reisindrucken uit India *

• 23 mei-17 sep.: John Vink

• 23 mei-17 sep.: André Goldberg, "Le passage du témoin"

• 23 mei-17 sep.: "De Gentse school"

Rubenianum

Kolveniersstraat 20, 03/232.39.20

• tot 11 mei: "Glas zonder glans". Gebruiksglas uit de bodem van Nederland en Vlaanderen, 1300-1800 *

Sint-Lucaspassage

Sint-Jozefstraat 35

• 24 april-19 mei: Mathilde Cuypers (NI), schilderijen

• 29 mei-16 juni: Paul Gees (B), installaties

Stadsfeestzaal

Meir, 03/232.84.28

• tot 11 sep.: "Bevrijde stad" 1944-1994

Stedelijk Prentenkabinet

Vrijdagmarkt 22, 03/233.02.94

• tot 30 juni: Jos Hendrickx (1906-1971): grafiek en tekeningen *

Zoo-museum

Koningin Astridplein 26, 03/231.16.40

• tot 4 okt.: "Dinamation": reuzegrote insecten uit het Tropisch Regenwoud

Berchem

C.C. Berchem

Driekoningenstraat 126, 2600 Berchem, 03/239.59.08

• 22 apr.-18 juni: "Antwerpse handjes" *

Boechout

Galerie Let's Find

Appelkant 8, 03/445.10.61

• tot 6 mei: tapijtcreeaties van Fred Toelen & François Blommaerts

Deurne

Provinciaal Museum Sterckshof - Zilvercentrum

Hoofdvanderlei 160, 03/360.52.50

• tot 21 mei: "Argenti Italiani"

Edegem

Gemeentelijk Kunstcentrum - Huis Hellemans

Strijdersstraat 14, 03/457.22.44

• tot 30 april: Marcelis Luc, olieverfschilderijen

• 6 mei-4 juni: "Dialoog"

Geel

De Sliperij

Dolenstraat 41, 014/58.27.51

• 22 april-14 mei: Jaak Hillen, May Oostvogels

• 27 mei-18 juni: Luc Gobyn: "Mi propio Quetzalcoat"

Herentals

Galerie Kunsthuis

Lierseweg 53, 014/22.59.77 of 014/21.53.30

• 22 april-14 mei: Cassiman J.

• 16 sep.-8 okt.: Jeanine Cambré

Hoogstraten

Het Spijker

Lindendreef 37, 03/314.55.36

• 2 tot 21 mei: José Vermeersch

Lille

Galerij 't Zand VZW
Balsakker 28, 2275 Lille,
014/88.04.72

- tot 28 mei: Paul Permeel

Mechelen

Cultureel Centrum A. Spinoy
Minderbroedersgang 5, 2800
Mechelen, 015/20.16.32

- 21 april-8 mei: "Mechelen, stad in oorlog"
- 21 mei-4 juni: "Prijzen erkenning Ernest Albert"
- 17-25 juni: Eindextentoonstelling Academie
- 1 juli-13 aug.: Jan Winkels en jonge grafische kunstenaars uit de Oekraïne
- 19-27 aug.: Fototentoonstelling Speelgoedmuseum

Nekkerspoel 21, 015/55.70.75

- tot 8 okt.: Van speelgoedsoedaatje tot modelbouwfiguur: soldaatjes, dieren en speelgoed van Elastolin

- juli-aug.: De Flintstones

Oelegem (Ranst)

Provinciaal Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof
Schildesteenweg 79, 2520
Oelegem, 03/383.46.80

- tot 30 nov.: "Koning katoen"

Sint-Amands

Emile Verhaerenmuseum
Kaai 22, 052/33.08.05

- tot 31 okt.: Marie Gevers en Emile Verhaeren *

Sint-Niklaas

Academie voor Schone Kunsten,
Vierkante Zaal
Boomhenstraat, 03/776.33.00

- 23 april-4 juni: "Dubbel Spel-Buiten Kennis" Tentoonstelling over de complexe verhouding tussen beeld en tekst in de hedendaagse fotografie.

Cultureel Centrum, Cipierage
Grote Markt 1, 03/777.84.00

- 21 apr.-9 mei: Koenraad Maes (i.k.v. Ronde van Vlaanderen voor jonge kunstenaars)
- 12 mei-31 mei: Marc Horemans (i.k.v. Ronde van Vlaanderen voor jonge kunstenaars)

Limburg

Beringen

Casino Beringen
Kiosplein 25, 011/42.15.26

- tot 30 april: Schilderijen van Ans Wortel

- 5-21 mei: Glamourfoto's van Edgard Aerts *

Biizen-Rijkhoven

Alden Biezen
Kasteelstraat 6, 089/41.39.13

- 29 april-25 juni: Polyfonie en muziekfragmenten uit de Lage Landen (1250-1600): polyfonie bedreigd *

- 7 juli-10 aug.: "Afspiegeling": autobiografie in de fotografie

Hasselt

Beginhof, Centrum voor Kunsten
Zuivelmarkt 33, 011/21.15.90

- tot 7 mei: Galerij, "Hedendaagse kunst uit Rusland"

- tot 14 mei: Provinciaal Museum, "The Joseph Boys" Wout

Vercammen en Paul Joostens

- 1 juni-25 juni: Galerij, "The Artistamp Collection"

- 1 juli-27 aug.: Galerij, "Tijdelijke Tafereelen"

Cultureel Centrum Hasselt
Kunstlaan 5, 011/22.99.31

Fotogalerie

- 21 april-14 mei: Stephen Sack

- 21 april-14 mei: Perestroika

- 19 mei-25 juni: Hilde Braet:

Boudoir

- 19 mei-25 juni: Raf Verjans

Galerij Tamara

- 22 april-5 juni: Perestroika'Art

Nationaal Jenevermuseum

Witte Nonnenstraat 19,
011/24.11.44

- 6 mei-25 juni: Jeneverbranderij

Filliers (Bachte-Maria-Leerne) op bezoek in het museum

- 8 juli-3 sep.: De stokerij van Renier Wissels

Stedelijk Museum Stellingwerff-

Waerdenhof

Maastrichterstraat 85,
011/24.10.70

- tot 23 april: Ray Remans

- 20 mei-3 sep.: "Geschiedenis op het verkeerde been" *

Lommel

De Adelberg

Adelbergpark 1, 011/55.35.11

- tot 30 april: Paul Sochachi

Maaseik

Markt

info: 089/56.70.58

- zondag 25 juni: 7de Europese

Keramiekmarkt (9 tot 18u.)

Neerpelt

Dommelhof - Provinciaal Instituut

voor Cultuur en Sport

Toekomstlaan 5, 011/64.27.05

- tot 7 mei: Hilde Keunen

Scherpenheuvel

Museum Huize Ernest Claes
Ernest Claesstraat 152,
013/77.20.81

- 1 mei-17 sep.: "75 Jaar De Witte" *

Turnhout

de Warande

Warandestraat 42, 2300 Turnhout,
014/41.94.94

- tot 23 april: Herman Sorgeloos: foto's voor Rosas *

- 6 mei-4 juni: Kunst uit Senegal in Vlaanderen

- 24 juni-27 aug.: Begijnen en beginhoven in Antwerpen en Brabant *

- 24 juni-20 aug.: Marc de Roover *

Nationaal Museum van de

Speelkaart

Druivenstraat 18, 014/41.56.21

- tot 11 juni: "Een academische kijk op kaarten". Werken van de

ANTIQUAIR
M. BASCOURT
B.V.B.A.

EXPERT
M. BASCOURT
S.P.R.L.

MECHELSESTEENWEG 17 - B - 2018 - ANTWERPEN

DELFT - CHINEES PORSELEIN - ENGELSE MEUBELN
SCHILDERIJEN - KUNSTVOORWERPEN - 17de 18de eeuw

Tel. (03) 233 71 20
Fax: (03) 231 63 87

EXPERTISEBUREAU voor ANTIQUITEITEN

VALUATIONS for
INSURANCE - INHERITANCE

ESTIMATIONS pour
ASSURANCES - SUCCESSIONS

SCHATTINGEN voor
VERZEKERINGEN-ERFENISSEN

studenten van de Ecole Nationale Supérieure d'Arts Visuels de la Cambre (Brussel)

- 16 mei-2 juni: "MUKA Youth Prints / Kunst voor jongeren"

- zaterdag 10 juni: jaarlijkse ontmoetingsdag voor liefhebbers van speelkaarten

Oost-Vlaanderen

Aalst

C.C. De Werf

Molenstraat 51, 053/76.13.11

- tot 7 mei: "Stanley, journalist en ontdekkingsreiziger (1841-1904)" *

Centrum Netwerk

De Ridderstraat 28, 053/78.89.81

- 6 mei-17 juni: Lucia Penninckx en Yahimasa Mutsumoto

Deinze

Museum van Deinze en Leiestreek

Lucien Matthyslaan 3-5,
09/386.00.11

- tot 8 mei: "400 jaar Ooidonk"
- 20 mei-26 juni: Piet Stockmans *

- 8 juli-10 sep.: "Dialoog aan de Leie" *

Dendermonde

Vleeshuismuseum

Grote Markt 32

- tot 21 mei: Museumaanwinsten
- 24 juni-31 okt.: Beeldhouwkunst uit eigen collecties

Zwijvekegemuseum

Nijverheidsstraat 1, 052/21.30.18

- tot 18 juni: Dendermonde in oude prentkaarten

Deurle

Museum Dhondt Dhaenens

Museumlaan 14, 091/82.51.23

- tot 14 mei: Philippe Vandenberg, Marcus Oehlen (D)

- 21 mei-2 juni: Leo Copers, Stephan Huber (D)

- 8 juli-10 sep.: "Dialoog aan de Leie": Constant Permeke, Roger Raveel, Albert Servaes. Dan Van Severen

Gent

Campo Santokapel

Antwerpsesteenweg, St.-Amandsberg

- 21 april-21 mei: Marc Cloet

Centrum voor Kunst en Cultuur

St.-Pietersabdij

St.-Pietersplein

- tot 25 juni: Wijnhandel in historisch Gent *

- 22 april-14 mei: "Chiaroscuro". Kunstfotografie

- 2-25 mei: "Kruispunt Klank-Kruispunt Beeld"

Galerij Sofie Lachaert

Zwarte Zusterstraat 20,

09/225.72.44

- tot 6 mei: "Japanese Jewelry"

Gele Zaal

Nonnemeersstraat 26,

09/235.37.03

- tot 5 mei: "Les Amours du Diable" van Prescilla Bistoen en Elke Boon *

Museum Arnold Vander Haegen
Veldstraat 82, 09/225.79.37

- tot 28 mei: "The world's most prestigious collection of 19th to 20th century automata". De automaten te Gent *

Museum van Hedendaagse Kunst

Gent

Citadelpark, 09/221.17.03

- tot 30 april: Time Festival: Hugo Debaere, Steven Bachelder & Johan Rosenquist, Maria Thereza Alves *

- tot 30 april: Philippe Vandenberg, Olav Christopher Jenssen

- 20 mei-3 sep.: "Corpus Delicti": Confrontatie van een Italiaanse-met een Belgische privé-verzameling

Museum voor Industriële

Archeologie en Textiel

Minnemeers 9, 09/223.59.69

- tot 28 mei: Orchideeën-en Azaleakweker Charles Vuylsteke *

- 25 juni-1 mei 1996: Lichaam en hygiëne

Museum voor Schone Kunsten

Citadelpark, 09/222.17.03

- tot 7 mei: Paul De Vigne (1843-1901) *

- tot 7 mei: Duitse impressionistische grafiek: Max Liebermann, Lovis Corinth, Max Slevogt *

- 21 mei-1 okt.: "Het imaginaire museum Hubert en Jan Van Eyck"

- 10 juli-15 okt.: "Hongaars realisme": Hongaarse schilderkunst van de 19de eeuw uit de Hongaarse Nationale Galerie te Budapest

Museum voor Sierkunst

Jan Breydelstraat 5, 09/225.66.76

- tot 7 mei: "Hedendaagse Japanse Juwelen"

- tot 7 mei: "Allan Wexler (USA) - Structures for reflection"

- tot 7 mei: "Kushi, gelakte kammen uit Japan"

Museum voor Volkskunde

Kraanlei 65, 09/223.13.36

- tot 4 juni: "Sterke Verhalen" *

Stedelijke Openbare Bibliotheek

Graaf van Vlaanderenplein 40,
09/225.33.30

- 20-29 april: Rond de Floraliën

- 8-31 mei: Marokkaanse literatuur

- 3-26 juni: Proffen in de straat

- juli-aug.: Promotie tentoonstelling "De Rechtvaardige Rechters"

- 1 sep-22 okt: Taiwanese origamikunst

**REMA-
HOTEL
Bellevue
Traben-
Trarbach**

TRABEN-TRARBACH

Een dubbelstadje gelegen aan de oever van de Moezel, halfweg Koblenz en Trier. Dit uiterst gezellig wijnstadje, omgeven door Hunsrück en Eifel, biedt de toerist niet alleen de rustige natuurlijke schoonheid van de Moezelvallei met zijn eindeloze wijnvelden en de "gemütlichkeit" der lokale bevolking, maar ook een schat aan bezienswaardigheden. Hiertoe behoren de prachtige oeverpromenade, het Mittlmoselmuseum, het Ikonencentrum, de Mont Royale-vesting, de ruïne Grevenburg, de prachtige vakman-Jugendstilhuizen en patriciërswoningen, de bergkloosterruïne. Ook de sportievelingen vinden hier hun gading door talrijke watersportmogelijkheden op de Moezel zoals waterskiën, roeien, kanovaren, motorsportboten, vissen. Tot de verdere mogelijkheden behoren zweefvliegen vanaf de Mont Royal, tennissen, minigolf enz. ... Tevens beschikt Traben-Trarbach over een groot openlucht thermaal zwembad. Uitstappen naar Trier, Bernkastel-Keus, Cochem, Idar Oberstein, enz., behoren er tevens tot de mogelijkheden.

Rema hotel "BELLEVUE"

Modern, gezellig en comfortabel hotel gelegen aan de oever van de Moezel. Architecturaal harmonisch geïntegreerd in een onnatuurlijk Jugendstildecor.

Infrastructuur

- receptie met safes • gastronomische restaurant
- cafeterras met panoramisch zicht op de Moezel en omgeving
- oergezellige hotelbar • schilderijengallerij
- vergaderzalen tot 100 personen

Gratis sport- en ontspanningsmogelijkheden

- bootaanlegsteiger voor het hotel
- prachtig overdekt zwembad • sauna

Sport- en ontspanningsmogelijkheden tegen billijke vergoeding

- zonnestudio • schoonheidsfarm "Lancaster" • fietsverhuur

Kamers

Alle kamers zijn ruim en comfortabel ingericht. Ze beschikken allen over badkamer met douche/bad en WC, kleuren-TV, radio, telefoon en minibar.

Kruishoutem

Stichting Veranneman

Vandevordeweg 2, 091/83.52.87

- tot 6 mei: Schilderijen van Pierre Soulages, Jan Vanriet en Herman Bellaert

- 18 mei-31 juli: Botero - Almaga

Lokeren

Stedelijk Museum

Markt 15 A, 09/348.28.05

- tot 26 nov.: Geïllustreerde briefhoofden uit Lokerse verzamelingen *

Temse

Gallery 40

Veerstraat 8, 03/771.48.74

- tot 7 mei: Albert Cambeen

Vlaams-Brabant

Brussel

Archief en Museum van het

Vlaams Leven

Visverkopersstraat

- 28 april-10 sept.: Brouwerijen te Brussel

ASLK-Galerie

Kreupelenstraat 12

- tot 7 mei: "Witte Magie, Zwarte Magie" *

Autoworld

Jubelpark 11, 1040 Brussel,

02/736.41.65

- 28 april tot 1 mei: Salon van

Modelisme

Belgisch Centrum van het

Beeldverhaal

Zandstraat 20, 1000 Brussel,

02/219.19.80

- tot 23 april: Jong Russisch

striptalent *

- tot 23 april: het elfde "XIII"-

album van William Vance *

- 25 april-18 juni: Retrospectieve

Will *

- 20 juni-1 okt.: "Suske en Wiske

zijn 50" *

Bibliotheca Wittrockiana

Bemelsstraat 21-23, 1150 Brussel,

02/770.53.33

- 27 april-5 aug.: Marina Mayer:

"Ecriture détournée, gravures"

- 27 apr.-17 juni: "Kulche Kulche",

werken van vader (1894-1988) en

zoon (*1927) Kulche

Chinees Paviljoen

14 apr.-30 sep.: Chinees

exportporselein uit het British

Museum

Conferentiecentrum Albert

Borschette

Froissartstraat 36, 1040 Brussel,

02/295.83.44

- tot 15 juni: "Présences". Art

Contemporain en France

Cultureel Centrum Brussel -

Oude Sint-Nikolaaskerk

Sint-Nikolaasplein 5, 02/262.04.33

- tot 30 april: Christiane

Adriaenssen (textiel)

Fondation pour l'Architecture

Kluisstraat 55, 1050 Brussel,

02/649.02.59

- 14 apr.-28 mei: "Pauhof-Wien" *

- 27 apr.-4 juni: "Oproep aan de

jonge Europese architecten.

De wederopbouw van een

historische straat in Brussel. 1989-

1995."

- 9 mei-4 sept.: "In het hart van

Brussel. De straat behoort mij toe"

Galerie van het Gemeentekrediet

Passage 44, Kruidtuinlaan 44,

02/222.47.07

- tot 25 juni: Eugène Laermans,

1864-1940

Galerij van de Kredietbank

Grote Markt 19, 1000 Brussel,

02/517.56.72

- 30 juni-31 aug.: Foto's uit Taiwan

Hallepoort

Zuidlaan, 02/534.25.52

- 11 juni-22 okt.: "De automaten"

Japanse Toren

Van Praetlaan 44, 1020 Brussel,

02/268.16.08

- tot 31 december: "Samoeraï"

Koninklijke Bibliotheek Albert I -

Nassaukapel

Kunstberg. 1000 Brussel,

02/519.53.11

- 12-27 mei: Tentoonstelling van

het Vermeylenfonds

- zomer: "En Chine - Bien avant

Gutenberg" *

Koninklijk Instituut voor

Natuurwetenschappen

Vautierstraat 29, 02/627.42.11

- tot 30 juni: "Vijf miljard mensen,

allemaal anders, allemaal familie"

Koninklijke Musea voor Schone

Kunsten van België, afdeling Oude

Kunst

Regentschapsstraat 3,

02/508.32.11

- tot 23 april: Rulot verdoemde

kunstenaar? *

- 9 mei-25 juni: Georges Lemmen

(1849-1924)

Koninklijk Museum van het Leger

en van Krijgsgeschiedenis

Jubelpark 3, 1040 Brussel,

02/733.44.93

- tot 15 mei 1995: "Ik was 20 in

'45": Overzichtstentoonstelling van

de Tweede Wereldoorlog *

Koninklijk Museum voor Midden-

Afrika

Leuvensesteenweg 13. 3080

Tervuren, 02/769.52.11

- 11 mei-26 nov.: Verborgen

schatten van het Museum van

Tervuren *

Kunstcentrum Rood Klooster

Rood Kloosterweg 8

- 22 april-14 mei: Lucie Pringels

- 20 mei-25 juni: Alfred Blondel,

beeldhouwer

Le Botanique

Koningsstraat 236, 02/226.12.11

- 26 april-28 mei: Magnum en de

bijskoop, foto's van 1950 tot

heden

- 15 juni-01 okt.: Kristalwerk van

Lalique

Museum van Elsen

Jean Van Volsemstraat 71,

02/511.90.84

- 15 mei-30 juni: "De Metamor-

fosen van Orfeus"

- sep.-okt.: Retrospectieve Marcel

Mariën

Museum van Post en Telecommu-

nicatie Grote Zavel

- 24 juni-03 sept.: Art Nouveau

op postzegels

Museum voor Blinden

Jubelpark 10, 1040 Brussel (ingang

Nerviërsaan), 02/741.72.11

- tot 18 juni 1995: Sierkunsten in

de Nederlanden tijdens de

Bourgondische en Habsburgse

periode *

Nationale Basiliek van het Heilig

Hart

Voorplein van de Basiliek 1, 1080

Brussel, 02/425.88.22

- 21 april-28 mei: werken van

Arreta Christie (USA), Serge Back,

Hugo Bos, Annie De Can, Alice

De Coster, Mady Herman,

Elisabeth Hollander, André Goezu,

Audrey Howlett, Ludwig

Huybrecht, Julienne Lemaire,

Daniele Lienart, Oliares Macias

(Zweden), Pol Mara, Nadia Pincé,

Elisabeth Requier, Harum Sato

(Japan), Sidnei Tendler (Brazilië),

Catharina Orlik (Slovakije),

Van Bogaert, Ernest Van Huffel, Els

Van Rompu, Willy Van Woensel,

Nico Willemsens

Paleis voor Schone Kunsten (hall)

Ravensteinstraat 23-

Koningsstraat 10, 02/507.84.66

- tot 21 mei: "Fiamminghi a

Roma" *

- tot 21 mei: Herman Pitz, foto's,

beelden, installaties

- 3 juni-3 sept.: Roy Lichtenstein,

Amerikaanse pop-art

- 16 juni-3 sept.: Victor Grippio,

werken uit de jaren '70

Vrije Universiteit Brussel

Galery' - Kultuurkafé, Pleinlaan 2,

1050 Brussel, 02/629.23.25

- 5 mei-5 juni: Simulacronaut

(Galery')

VUB - Administratiegebouw M

Pleinlaan 2, 1050 Brussel,

02/641.23.25

- tot 2 juni: 25 Jaar VUB-

kunstpatrimonium

Dilbeek

Ontmoetingscentrum Westrand

Kamerijklaan z/n, 02/466.20.30

- tot 30 april: Confrontatie Koen

Broucke en David Claerbout

Gaasbeek

Kasteel van Gaasbeek

Kasteelstraat 40, 02/532.43.72

- tot 28 mei: Pierre Henry *

- 2 juli-27 aug.: G. en J. Kokkermans

Leuven

ABB-galerij Hoekgebouw

Diestsevest-Diestsestraat

- tot 29 april: Paul Van Eyck,

grafiek

Provinciemuseum P. van

Humbeek - M. Piron

Mechelsevest 108, 016/22.28.93

- 22 april-14 mei: Hedendaagse

kunstambachten

CONGRESCENTRUM 'T ELZENVELD

Lange Gasthuisstraat 45, Antwerpen

De geklasseerde gebouwen van het Middeleeuwse St.-Elisabethgasthuis, het oudste gasthuis van Antwerpen, werden voor ziekenzorg gesloten en in 1988 na restauratie en aanpassing opengesteld voor congressen en socio-culturele activiteiten.

Het centrum Elzenveld, naar de oorspronkelijke benaming "alnetum" (ter Elst), is gelegen in het hart van de binnenstad van Antwerpen. Hoewel omringd door verkeersintensieve straten is het een rustige oase, die door de omliggende historische gebouwen beschermd wordt tegen de stadsdrukke. Het complex heeft verschillende mooie binnentuinen en beschikt over een prachtig auditorium met houten dakgebint. Dertig grote en kleine ruimten, stijlvol ingericht met oude meubelen en schilderijen vormen een uitgelezen decor voor feesten en recepties.

In de gotische kapel met een barok interieur worden geregeld concerten ingericht.

Dhr. J De Haes, Afgevaardigd-Bestuurder-Secretaris.
Voor inlichtingen en reservaties:
 tel. 03/223.56.13 of 223.56.57
 fax. 03/226.82.76

- 16-20 mei: tentoonstelling en kunstveiling
- 24 mei-25 juni: Anita Meldere
- 30 juni-20 aug.: Hedendaags Kunstproject: selectie uit de collectie hedendaagse kunst van de Vlaamse Gemeenschap
- 25 aug.-10 sep.: Quilt groep Oud Heverlee en poppen van Lieve Van den Eynde
- 15 sep.-8 okt.: Mandsculpturen
- Strombeek-Bever**
- Cultureel Centrum Strombeek**
- Gemeenteplein, 1853 Strombeek-Bever, 02/267.41.56/57
- 21 april-12 mei: Albert Pepermans en Hugo Claus
- 19 mei-2 juni: Arthur Douhaerd
- 9-18 juni: Kunstenaars uit Grimbergen
- Tienen**
- Museum Het Toreke**
- Grote Markt 6, 016-81.73.19
- 28 april-28 mei: "Suske en Wiske". Tentoonstelling in kader van de 14-daagse van het Rode Kruis
- 6 mei-4 juni: "Herdenking van de 50ste verjaardag van de bevrijding van de kampen"
- 24 juni-17 sept.: "Meneer Doktor"
- Vaalbeek**
- Kunstcentrum Vaalbeek**
- Prosperdreef 9, 016/40.32.08
- 7-21 mei: Jonge schilders uit Zagreb (Kroatie)
- 4-18 juni: Jonge Brabantse grafiek

West-Vlaanderen

Blankenberge

- Casino**
- 16 april-11 juni: "Ensor en de XX aan de kust. Blankenberge 1900 en de verzameling van Cutsem" *
- Brugge**
- Belfort**
- 19 tot 31 mei: "B.I.C.A.S. '95. Brugge International Contemporary Art Salon"

- Knokke**
- Cultureel Centrum Scharpoord**
- Meerlaan 32, 050/61.37.61
- tot 30 april: "Invite"
  - 6-28 mei: "Introspectie"
  - 14-23 juli: "Kunstbeurs 30-40"
  - 5-15 aug.: 20ste Internationale Kunst- & Antiekbeurs
  - 1-30 aug.: "Sculpture Link"

- Koksijde**
- Duinenabdij**
- Koninklijke Prinslaan 8, 058/51.19.33
- tot 15 juni: "Potvissen en walvissenjacht" (i.s.m. het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke)
- Koksijde-Oostduinkerke**
- Nationaal Visserijmuseum**
- Pastoor Schmitzstraat 5, 058/51.24.68
- tot 15 juni: "Potvissen en walvissenjacht" (i.s.m. de Duinenabdij, Koksijde)

Kortrijk

- Cultureel Centrum.**
- Benedengalerij**
- Hazelaarstraat 7, 056/22.07.68
- tot 30 apr.: Le Musée du Petit Format *
  - tot 7 mei: "Tussen hemel en aarde". Twee eeuwen circusbezoek in Kortrijk *
  - 13 mei-11 juni: Stimulans '95
  - 24 juni-11 juli: Stijn Streuvels, fotograaf
- Menen**
- Ontmoetingscentrum**
- 't Ghelandt**
- Vaalvest, 056/51.58.91
- 22 april-7 mei: Menen ontdekt het Oosten: Foto's en installaties van Jasmine Debels en Laurent Verfaillie
  - 13-28 mei: Laureaten zomer '94: aquarellen en schilderijen
  - 9-18 juni: Bevrijding van de kampen
  - 1-9 juli: Kijk op eigen kunstenaars '95
- Oostende**
- Gallerie "De Peperbusse"**
- Prins Boudewijnstraat 7, 059/70.28.80
- 14 april-7 mei: Georges Demeu, schilderijen en beelden
  - 19 mei-11 juni: Jan Latine, schilderijen
- Kunsthuis Loosveldt**
- Romestraat 41, 059/70.52.73
- tot 30 april: Kiny Coppinga, recente bronzen beelden

- Museum Ensorhuis**
- Vlaanderenstraat 27, 059/80.53.35
- tot 31 mei: "Ensor op foto", portretfoto's van Ensor uit de museumverzameling
  - 1 juni-31 dec.: Litho's en documenten rond het ballet "La Gamme d'Amour" en andere muziekstukken van James Ensor
- Museum voor Schone Kunsten**
- Wapenplein, 059/80.53.35
- tot 30 april: James Ensor: De volledige verzameling van het museum
  - 6 mei-25 juni: De Oostendse kunstacademie. Verleden en heden.
  - 6 mei-4 juni: Martin Schützen (D), kunstenaar uit het project "Transfer"
  - 24 juni-30 juli: Yves Baumont, schilderijen
  - aug.-sep.: Louise Dehem (1866-1922), schilderijen
- Museum voor Moderne Kunst**
- Romestraat 11, 059/50.81.18,
- 6 mei-18 juni: Bram Bogart, retrospectieve tentoonstelling *
  - 1 juli-24 sep.: Jozef Peeters, pionier van de abstracte kunst in Vlaanderen
  - 1 juli-24 sep.: Pol Bury
  - 1 juli-24 sep.: Shoes or no shoes: 500 schoenen van bekende en minder bekende hedendaagse kunstenaars

Oudenburg

- Stedelijk Museum Oudenburg**
- Marktstraat 24, 059/26.60.27
- 8 juli-2 nov.: Kerstening in Westelijk Vlaanderen *
- Veurne**
- Internationaal Bakkerijmuseum**
- W.P. Zuidgasthoeve, Albert I-laan 2, 058/31.38.97
- tot 30 april: "Het smaakt naar den trog". Spreken en gezegden uit de bakkerijwereld *
- Zonnebeke**
- Kunstencentrum De Poort - Kasteeldomein**
- Ieperstraat 5, 051/77.04.41
- 14 april-21 mei: Brandramen van Mieke Verwaetenmeulen en fotografie van Peter De Bruyne *
  - 7 juli-27 aug.: Christine Steel

Nederland

- Amersfoort**
- De zonneshof - centrum beeldende kunst**
- Zonneshof 4A, P.O. 699, 0031/33.63.30.34
- tot 30 april: Mondriaanhuis: Driedimensionale Typografie, Correctie II
  - tot 5 juni: Tentoonstelling van vijf Zweedse kunstenaars: Dan Wolgers, Mans Wrange, Ulf Roloff, Hakan Rehnberg en Ann Edholm

Amsterdam**Joods Historisch Museum**

Jonas Daniël Meijerplein 2-4,
00/31/20/625.42.29

- tot 7 mei: Uit onmacht naar daadkracht: Felix Nussbaum (1904-1944), schilderijen
- tot 21 mei: Uit onmacht naar daadkracht: Ralph Prins, affiches en monumenten
- 2 juni tot 26 nov.: ... Dat is de kleine man... 100 jaar joden in het Amsterdamse amusement, 1840-1940

Stedelijk Museum

Paulus Potterstraat 13,
00/31/20/573.29.11

- tot 15 febr. 1995: Pierre Culot
- Tropenmuseum - Koninklijk Instituut voor de Tropen Linnaeusstraat 2, 00/31/20/568.82.95
- tot 20 aug.: Nomaden in Centraal-Azië

Van Gogh Museum Paulus Potterstraat 7, 00-31-20-570.52.00

- tot 5 juni: "In Perfect Harmony". Schilderijen en lijst 1850-1920

Vlaams Cultureel Centrum 'De Brakke Grond'

- Nes 45, 00/31/20/622.78.60
- tot 7 mei: "In de verborgenheid van het icoon". Philippe Vandenberg (B) en Ton Slits (NL)
  - tot 7 mei: Foto's van Malou Swinnen en Jolande des Bouvrie
  - 12 mei-18 juni: Dertig pioniers van de Vlaamse fotografie
  - 12 mei-18 juni: Filip Claus (De Morgen) en Patrick De Spiegelaere (Knack) en Daniël Koning en Joep Lennaerts (De Volkskrant)
  - 12 mei-18 juni: Foto's van Stijn Streuvels

- 23 juni-30 aug.: In de ban van de Biennale van Venetië

Breda

De Beyer Boschstraat 22,
00/31/76/22.50.25

- 30 april-18 juni: Honderd jaar Nederlands stoelontwerp

Den Haag

Haags Gemeentemuseum
Stadhouderslaan 41, 2517 HV Den Haag

Dordrecht

Dordrecht Museum
Museumstraat 40,
00/31/78/13.41.00

- tot 11 juni: Rein Dool (1933): "Het tijdelijk oponthoud"
- tot 7 mei: Jan Bor (1910-1994)
- 17 sep.-19 nov.: Mariëtte Linders

Eindhoven

Van Abbemuseum
Vonderweg 1 (tijdelijk adres),
031/40/75.52.75

- 15 apr.-18 juni: Tony Oursler (grote projectruimte)
- 15 apr.-11 juni: "Het Broodthaers Kabinet" (omtrekt de collectie)
- 15 apr.-25 juni: Mike Kelley/Paul McCarthy: "Heidi" (camera obscura)
- 15 apr.-25 juni: René Daniels: werken op papier. Tekeningen en aquarellen uit de collectie van het Van Abbemuseum en de Stichting René Daniels (prentenkabinet)
- 15 apr.-25 juni: Recente aanwinsten Nederlandse kunst (kleine projectruimte)

Helmond

Gemeentemuseum Helmond
Kasteelplein 1, 00/31/49/204.74.75

- 14 april-2 juli: "Kentering". Een keuze uit de collectie Stichting Schone Kunsten rond 1900

- tot 21 mei: Rob Verf: schilderijen, tekeningen, objecten

's Hertogenbosch

Noordbrabants Museum
Verwersstraat 41,
00/31/73/13.38.34,

- tot 7 mei: "Schoonheid en Burgerzin". Biedermeierkunst uit Venen, 1815-1848
- april-mei: De Tuinen van Kew in een reeks affiches vanaf 1900
- tot 14 mei: Sylvie Zijlman, aquarellen
- 6 mei-27 aug.: "Rock Around The Clock". De triomftocht van de jeugd, 1945-1995
- 24 mei-3 sep.: De Magie van Disney
- 1 sep.: Heropening historische afdeling

Leiden

Het Koninklijk Penningkabinet

Rapenburg 28, 00/31/71/12.07.48

- tot 1 mei: "Gewogen of bedrogen". Valsemunterij en geldwegen in de Nederlanden

Rotterdam

Nederlands Architectuurstuut
Museumpark 25, 3015 CB Rotterdam, 00/31/10/440.12.00

- tot 7 mei: Golem, de rijkdom van architectuur
- 15 april-11 juni: Ontwerpen in de oorlog, architectuurprijsvragen voor de wederopbouw van Nederland
- 29 april-23 juli: Adriaan Geuze
- 27 mei-3 sep.: Nederland als kunstwerk
- 17 juni-20 aug.: Inside Randstad Holland
- 5 aug.-29 okt.: Oma's opmars
- 23 sep.-26 nov.: Rotterdam 2045: visies op de toekomst van stad, haven en regio

Tilburg

De Pont Stichting voor Hedendaagse Kunst Wilhelminapark 1,
00/31/13/43.83.00

- tot 2 juli: Beeldhouwwerk van Anish Kapoor
- tot aug. 1996: De tuin van Pjotr Müller

Nederlands Textielmuseum

Goirkestraat 96, 00/31/13/42.22.41

- 20 april-11 juni: Soie de SOIT
- tot 28 mei: "Tartans. Schotse tradities in ruiten"
- 3 juni-24 sep.: The Beatles en textiel
- 15 juni-27 aug.: Karola Pezarro: Transparante energieën
- 31 aug.-29 okt.: Angèle Bongers: Kort van stof

Utrecht**Flatland Galerie**

Lange Nieuwstraat 7, 3512 PA Utrecht, 00/31/30/31.51.81

- tot 29 april: "Het Dierenkabinet", Hessel en Peter Miedema

Ateliers, cursussen en performances**Ateliers****Antwerpen**

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

Leopold de Waelplein, 03-248.08.10

- Het museum organiseert een waaier van activiteiten voor scholen, jeugdverenigingen en volwassenen. Er zijn educatieve programma's voor het kleuteronderwijs, lager en algemeen secundair onderwijs, technisch en beroeps onderwijs en pedagogisch hoger onderwijs. Inlichtingen: Koninklijk Museum, dienst pers, voorlichting en educatieve programmatie, Plaatsnijdersstraat 2, 2000 Antwerpen.

Museum voor Fotografie

Waalse Kaai 47, 2000 Antwerpen, 03/216.22.11

- Foto-ateliers voor jongeren en volwassenen rond de thema's "Zelf de fotografie opnieuw uitvinden" en "Fotografie verder ontdekt" telkens 4 sessies van 2 uur. Prijs: 500,-BF (11 tot 18 jaar) - 1000,-BF voor volwassenen. Inlichtingen en inschrijvingen: Educatieve Dienst, Ann Van Dyck, tel: 03/216.22.11.

Brussel

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis

Museumatelier

- Op woensdag voor kinderen van 5 tot 10 jaar: "Siemotiefjes" op 3.10 en 17 mei (14 tot 16u.).
- **Verzameling Griekenland, Wandtapijten en Kant.** Bijdrage voor de drie ateliers 240,-BF. Inschrijven verplicht: 02/741.73.13
- Op zondag, voor kinderen van 6 tot 12 jaar: "Een dak boven je hoofd" op zondag 11 en 18 juni (10.30 tot 12.30u.). **Verzameling Sierkunsten, Prehistorie en Etografie.** Bijdrage 130,-BF. Inlichtingen: educatieve dienst 02/741.73.13

- Jubelparkmuseum, tijdens de zomervakantie: - voor kinderen van 5 tot 10 jaar: museumatelier in het Jubelparkmuseum op 13 en 14 juli.
- **Verzameling Oudheid, niet-Europese Culturen en Europese Sierkunsten.** Bijdrage 1250,-BF. Inschrijven verplicht 02/741.73.13
- voor jongeren van 10 tot 16 jaar: "China, het Land van het midden", vier dagen in het museum (4 t/m 7 juli, of 25 t/m 28 juli, of 1 t/m 4 augustus, telkens van 9.30 tot 16.30u. **Verzameling China.** Bijdrage 2500,-BF. Inschrijven verplicht 02/741.73.13.
- voor jongeren van 15 tot 20 jaar: "Exotische weefsels uit Indonesië", drie dagen in het museum (18 t/m 20 juli, van 9.30 tot 16.30u.).

Verzameling Zuidoost-Azië.

Bijdrage 2000,-BF. Inschrijven verplicht 02/741.73.13

- **Instrumentenmuseum,** tijdens de zomervakantie: - voor kinderen van 5 tot 10 jaar: "Op trommels en bekkens", twee dagen in het museum (4 en 5 juli, van 9.30 tot 16.30u.). **Verzameling slaginstrumenten van het Instrumentenmuseum.** Bijdrage 1250,-BF. Inschrijven verplicht 02/512.08.48
- voor jongeren van 10 tot 16 jaar: "Van bongo tot drumstel", vier dagen in het museum (4 t/m 7 juli, van 9.30 tot 16.30u.). **Verzameling slaginstrumenten van het Instrumentenmuseum.** Bijdrage 2500,-BF. Inschrijven verplicht 02/512.08.48

Lezingen**Antwerpen****deSingel, Blauwe Zaal**

Desguinlei 25, 2018 Antwerpen, 03/248.38.00

- 26 april om 20 u.: Daniel Libeskind geeft een lezing naar aanleiding van zijn tentoonstelling: "Radix, Matrix"

Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen

Leuvenstraat, 03/238.59.60

- 16 april om 11u.: Jan Foncé: "Tekstualiteit" in de reeks Digressions
- 23 april: Jan Foncé: "Stephen Sack" in de reeks Digressions
- 14 mei: Prof. Dr. Claire Van Damme: "Kunst als voertuig voor mentale reizen" in de reeks Willy Calewaert-lezingen
- Provinciaal Museum voor Fotografie Waalse Kaai 47, 2000 Antwerpen, 03/216.22.11
- 22 april om 14u.: Martin Parr geeft een engelstalige lezing naar aanleiding van zijn tentoonstelling: "Home and Abroad"

Bilzen-Rijkhoven**Alden Biezen**

Kasteelstraat 6, 3740 Bilzen-Rijkhoven, 089/41.39.13

- 23-25 juni: Colloquium: "Polyfone muziekfragmenten uit de Lage Landen (1250-1600)"

Brugge

Ontmoetingscentrum van de Kredietbank

- Steenstraat 40, 8000 Brugge
- 3 mei om 20u.: Dr. Yvette Vanden Bemden: "Glasramen in de middeleeuwen en de nieuwe tijden"
- 12 mei om 20u.: Ivo Bakelants: "Glasramen in de 19de en de 20ste eeuw"
- 17 mei om 20u.: Armand Calders: "Het hedendaagse glasraam"

BRTN Departement Cultuur**Tekens op TV2, elke dinsdag om 20 uur**

02.05	Op de fiets naar Hollywood 2/2
09.05	Scherven van geluk
16.05	Völkerfreundschaftsmambo (i.s.m. het KunstenFESTIVAL des Arts 1995)
23.05	Jos Van Immerseel (herhaling n.a.v. de Koningin Elisabethwedstrijd)
30.05	Roy Lichtenstein (n.a.v. de tentoonstelling in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel)
06.06	Brushes at War (herhaling)
13.06	De Vlaamse Eilanden
20.06	Guy Vaes (herhaling)
27.06	Imago Luxemburgi (heruitzending n.a.v. Luxemburg Europese Culturele Hoofdstad)
04.07	100 jaar Biennale Venetië
11.07	De Mythe van Latem (herhaling)
18.07	Octave Landuyt (herhaling)
25.07	Johan Daisne (herhaling)
01.08	Rik en Nel Wouters (herhaling)
08.08	George Grad (herhaling)
15.08	Anton Van Wilderode (herhaling)
22.08	Hoe waar vals kan zijn (herhaling)
29.08	Life Achievement Award: S. Spielberg

Gent

Museum voor Schone Kunsten
Citadelpark, 9000 Gent,
09/222.17.03

- Jeugdatelier tijdens de schooluren voor kinderen en jongeren van 5 tot 21 jaar, aangepast aan het niveau en telkens voorafgegaan door een rondleiding over een bepaald thema of een bepaalde periode. Prijs per leerling: 100,- fr.; gratis voor Gentenaars en Gentse scholen (behalve tijdens tentoonstellingen). Aanvragen minstens 14 dagen op voorhand

Museum voor Industriële Archeologie

Minnemeers 9, 9000 Gent,
09/223.59.69

- 30 april: "De geschiedenis van de Gentse Floraliën", door René De Herdt
- 28 mei: "Leo Baekeland, van Gentse straatjongen tot Amerikaans multimiljonair", door Maurice Dorikens
- 10 juni: studiedag: "Europese en inlandse orchideeën"
- 25 juni: De eerste filmvertoningen in Vlaanderen, door Guido Convents
- 29 juni: studiedag: "Orchideeënteelt: specialistenwerk of voor iedereen". Inschrijven voor 15 april bij MIAT, Oudevest 18, 9000 Gent, 09/223.59.69. Deelname: 600 fr.

Hasselt

Museum Stellingwerff-Waerdenhoff

Maastrichterstraat 85, 011-24.10.70

Elke eerste zaterdag van de maand wordt om 15u. door een specialist een kunstwerk uit het museum uitgebreid voorgesteld:

- 6 mei: Marc Mees: "Deels vergulde beker "Aan J.J. Thonissen, volksvertegenwoordiger, 1863-88"
- 3 juni: Paul Marchal: "Zilveren begijnenschotel, 1623"
- 1 juli: "Lichtbak van Herman Blondeel; installatie(s) van Hugo Duchateau; installatie van Piet Stockmans
- 2 sep.: Jos Jans: Schilderij "Ijzel en mist van Djef Anten
- 7 okt.: Michel Ilse: Aquarellen Hasseltse molens van Paul Marie Bamps

Wandelvoordrachten

Antwerpen

Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen

Leuvenstraat, 03-238.59.60

- 7 mei van 11 tot 12u.30: "Stephen Sack" n.a.v. de tentoonstelling "Stephen Sack" in de reeks "De Praktijk". Bijdrage: 100 fr.

Brussel

Jubelparkmuseum

Jubelpark 10, 1040 Brussel,
02/741.73.31

Wandelvoordrachten, aanvang telkens om 14.30u. Bijdrage 150 fr.; studenten, CJP, 60+, V.E.D., Per Musea 120 fr. Afspraak aan het onthaal aan de Albert-Elisabeth-ingang. Inl.: Educatieve en Culturele Dienst: 02/741.72.14.

Gent

Museum voor Schone Kunsten
Citadelpark, 09/222.17.03

- Elke zondagmiddag van 10.30 tot 12.30u. organiseert de Educatieve Dienst van het museum in samenwerking met de Vrienden van het Museum een wandelvoordracht. Prijs: 100,-BF + 40,-BF ingang per deelnemer of 50,-BF + gratis toegang voor leden van de Vrienden van het Museum:

Neerpelt

Dommelhof - Provinciaal Instituut voor Cultuur en Sport

Toekomstlaan 5, 3910 Neerpelt,
011/64.27.05

- 29 april: educatieve uitstap naar Insel Hombroich "Hedendaagse Kunst in Duitse Musea". Bijdrage 1.500 fr.

Wedstrijden

• NAQI-Prijs

De Naqi-prijs is een jaarlijkse bekroning van drie kunstwerken welke de "Relatie Medici-patiënt" uitdrukken. De Naqi-prijs bedraagt \$ 3.000. De Naqi-prijs is bestemd voor oorspronkelijke tekeningen (potlood, houtskool, conté, inkt, pastel, aquarel, ...) en beeldhouwwerken welke aan de relatie "patiënt-medicus" expressie geven. Kunstenaars die willen deelnemen vragen meer informatie aan bij de Naqi-Stichting, Kruisstraat 60 B, 3390 Tielt-Winge. De werken moeten voor 15 mei 1995 ingeleverd worden op bovenstaand adres.

• De Gaverprijs 1995

Het Kulturcentrum De Schakel vzw organiseert in samenwerking met de Kultuurraad en het Gemeentebestuur van Waregem tijdens het najaar 1995 de zesde uitgave van de De Gaverprijs 1995, tweejaarlijkse wedstrijd voor schilderkunst. De Gaverprijs 1995 staat open voor alle kunstenaars die geboren of woonachtig zijn in Nederlandstalig gebied en niet ouder zijn dan 40 jaar op 9 september 1995. Aan de prijs is een geldsom van 70.000,-BF verbonden. Geïnteresseerden vragen een wedstrijdformulier en reglement aan bij: Secretariaat De Gaverprijs 1995,

Kulturcentrum De Schakel,
Schakelstraat 8, 8790 Waregem,
056/62.13.40

• Provinciale Prijzen 1995: Oost-Vlaanderen

De Provinciale Prijs voor beeldende kunst wordt dit jaar uitgeschreven voor de schilderkunst. Aan de prijs wordt een bedrag verbonden van 70.000,-BF De prijs is opengesteld voor gegadigden die in Oost-Vlaanderen geboren zijn of er reeds vijf jaar woonachtig zijn. De werken moeten ingediend worden op 17 en 18 april. Ook aan de Provinciale Prijs voor Fotografie is een geldsom van 70.000,-BF verbonden en gelden dezelfde voorwaarden. Uiterste datum van inzending is 16 juni. Tenslotte wordt de Provinciale Prijs voor Kunstambachten dit jaar uitgeschreven voor textiel- en weefkunst (70.000 fr.). De werken moeten op 8 en 9 mei ingediend worden. Informatie kan men schriftelijk aanvragen bij: 9de Directie - Afdeling 91 - Culturele Aangelegenheden, Vogelmarkt 17, 9000 Gent, 09/225.30.01

• Internationale exlibriswedstrijd: Reynaert de Vos

Om de grafische uitbeelding van het Reynaertverhaal op exlibrisprenten te promoten, wordt door de v.z.w. Tielelijn-Reynaert, in samenwerking met het Stadsbestuur Sint-Niklaas, een exlibriswedstrijd ingericht. Thema is uiteraard het verhaal, of een fragment van het verhaal, van de sluwe vos. Inspiratie mag geput worden uit om het even welk Reynaert-verhaal: van de Latijnse Ysengrimus (Gent, ca. 1150), over Goethes **Reineke Fuchs** (1794) tot Streuvels **Wapenbroeders** en Boons **Kapellekensbaan**. Inzendingen (maximaal drie verschillende exlibrisen per kunstenaar) worden voor 31 december verwacht bij: Reynaert-exlibriswedstrijd, p.a. Willy Feliars, Polenlaan 34, 9170 De Klinge. De hoofdprijs bedraagt 40.000,-BF.

RESTAURATIE ANTIEK ZILVER

&

INKOOP + VERKOOP

ALEXANDER STOUTEN
DE BURBURESTRAAT 14
2000 ANTWERPEN
TELEFOON 03 2480466

GRAAG OP AFSpraak

BRTN Departement Cultuur

Affiche

Op TV2, elke donderdag om 22.30u.
Op TV1, elke zaterdag om 12.30u.(herhaling)

Affiche bestaat uit volgende delen:

- **Agenda:** een vlugge en vlotte montage van een tiental komende of lopende tentoonstellingen, concerten, theater- en dansvoorstellingen
- **Accent:** een korte reportage over een actueel kunstgebeuren, waarin de betrokken kunstenaar centraal staat. Interviews door Régine Clauwaert
- **Apert:** nieuw of bestaand beeldmateriaal over een manifestatie in de (ruime) kunstsfeer

Kortom, een actueel en informatief programma over kunst in al haar vormen.

Het programma wordt verzorgd door Jan Blondeel en Marianne Soetewey (regie), Régine Clauwaert (samenstelling, redactie en presentatie), Johan vanden Looek (samenstelling en productie), Katrien Wanten (assistentie) en Hilde de Palmaenre (grafiek).

BRTN Departement Cultuur

Tekens op TV2, elke donderdag om 20.30u.